

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

**VYBRANÉ OTÁZKY TRESTNÍ
ODPOVĚDNOSTI SPORTOVců ZA
SPORTOVNÍ ÚRAZY**

rigorózní práce

Mgr. Nela Vašíčková

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Obor trestní právo

**VYBRANÉ OTÁZKY TRESTNÍ
ODPOVĚDNOSTI SPORTOVců ZA
SPORTOVNÍ ÚRAZY**

rigorózní práce

Mgr. Nela Vašíčková

Plzeň 2022

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci vypracovala samostatně, a že jsem řádně vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, prosinec 2022

Mgr. Nela Vašíčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému školiteli panu **JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D.** za podnětné rady a připomínky, které mi při zpracování rigorózní práce poskytl. Zároveň bych ráda poděkovala také své **mamince** a **příteli Tomáši Tržilovi** za jejich trpělivost, podporu a pochopení, a to nejen během doby, kdy jsem se věnovala sepsování této práce.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Pojem sport	5
2.1	Vymezení pojmu sport.....	5
2.2	Znaky sportu	8
2.2.1	Pohybová aktivita	8
2.2.2	Soutěživost	9
2.2.3	Pravidla.....	9
2.3	Kategorizace sportů	10
2.3.1	Kategorizace z hlediska výkonostního	11
2.3.2	Kategorizace z hlediska míry fyzických kontaktů při sportu	12
3	Právo a sport.....	15
3.1	Regulace sportu a jeho vývoj.....	15
3.2	Sportovní právo	18
3.3	Sportovní legislativa	21
3.3.1	Sportovní legislativa obecně	21
3.3.2	Sportovní legislativa v České republice	25
3.3.3	Sport a právo v Evropské unii	28
4	Sportovní pravidla.....	34
4.1	Vymezení pojmu sportovních pravidel.....	34
4.2	Shodné a rozdílné znaky s právem	35
4.3	Dělení sportovních pravidel.....	36
4.4	Význam sportovních pravidel pro posouzení trestní odpovědnosti.....	37
4.5	Sankční mechanismy a jejich průnik	38
4.6	Disciplinární rozhodnutí	41
5	Odpovědnostní vztahy ve sportu.....	43
5.1	Obecné aspekty právní odpovědnosti za sportovní úrazy.....	43
5.2	Teoretické přístupy k odpovědnosti sportovců.....	44
5.2.1	Teorie souhlasu poškozeného.....	44
5.2.2	Teorie přípustného sportovního rizika	45
5.2.3	Teorie práva zvykového	46
5.2.4	Teorie sportovního práva.....	46
5.2.5	Teorie dodržení sportovního pravidla	47
5.2.6	Koncepce státního dovolení	49
5.2.7	Teorie nešťastné náhody.....	49

5.2.8	Teorie sportovní imunity	50
5.2.9	Teorie nedostatku zavinění.....	51
5.2.10	Teorie účelu	51
5.3	Historické etapy vývoje právní odpovědnosti za sportovní úrazy	52
5.3.1	Římské impérium	53
5.3.2	Řecký svět	53
5.3.3	Sportovní úrazy ve středověkém právním světě.....	56
5.3.4	Současný vývoj ve vybraných zemí	58
6	Soukromoprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy	68
6.1	Odpovědnost sportovců ve vztahu k občanskému zákoníku	68
6.2	Soudní praxe a civilní odpovědnost sportovců.....	70
7	Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy.....	75
7.1	Československá doktrína trestní odpovědnosti za sportovní úrazy	75
7.2	Zásada subsidiarity trestní represe.....	79
7.3	Pojetí trestného činu a jeho pojmové znaky	80
7.3.1	Protiprávnost a obecné znaky trestného činu	81
7.3.2	Znaky skutkové podstaty trestného činu	82
7.3.2.1	Objekt trestného činu	82
7.3.2.2	Objektivní stránka trestného činu	83
7.3.2.3	Subjekt trestného činu.....	85
7.3.2.4	Subjektivní stránka	86
7.3.2.4.1	Úmyslné zavinění.....	87
7.3.2.4.2	Nedbalostní zavinění.....	88
7.4	Okolnosti vylučující protiprávnost	90
7.4.1	Nutná obrana	90
7.4.2	Svolení poškozeného	91
7.4.3	Přípustné riziko.....	92
7.4.3.1	Pozitivní podmínky uplatnění přípustného rizika.....	93
7.4.3.2	Negativní podmínky uplatnění přípustného rizika	95
7.4.3.3	Shrnutí.....	96
7.4.4	Výkon dovolené činnosti, povolání a práva	96
7.4.5	Sportovní riziko	97
8	Vybraná problematika trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy v praxi.....	100
8.1	Individuální sporty.....	100
8.1.1	Lyžování.....	100

8.1.1.1	Itálie – transpozice pravidel Mezinárodní lyžařské federace do právní normy	106
8.2	Kolektivní sporty	108
8.2.1	Fotbal.....	108
8.2.2	Lední hokej.....	110
8.2.3	Shrnutí	112
8.3	Bojové sporty.....	112
8.3.1	Shrnutí	115
9	Závěr	116
	Resumé	119
	Seznam použitých zdrojů	122
	Monografie, komentáře, učebnice	122
	Odborné články.....	123
	Právní předpisy	124
	Soudní rozhodnutí.....	124
	Internetové zdroje	125

Seznam použitých zkratk

ČR - Česká republika

EU - Evropská unie

FIBA - Mezinárodní federace basketbalových asociací

FIFA - Mezinárodní federace fotbalových asociací

IIHF - Mezinárodní federace ledního hokeje

LZPS - Listina základních práv a svobod ČR

MMA - Smíšená bojová umění

Nejvyšší soud - Nejvyšší soud České republiky

OZ/Občanský zákoník - Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OZ z roku 1964 - Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

SDEU - Soudní dvůr Evropské unie

TZ/Trestní zákoník - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Trestní zákon z roku 1961 - Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

UEFA - Unie evropských fotbalových asociací

Ústava - Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon o ochraně olympijských symbolik - Zákon č. 60/200 Sb., o ochraně olympijských symbolik

Zákon o podpoře sportu - Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu

1 Úvod

Sport je bezesporu jeden z nejpozoruhodnějších společenských fenoménů 20. století a představuje významnou oblast lidské činnosti. Tělesná kultura a sport jsou nezbytnými součástmi kultury civilizovaných národů a jejich účinek pocítujeme ve všech oblastech lidského života. Organizace, které sportu slouží, mají miliony příznivců, jejich ekonomická činnost představuje nezanedbatelný podíl na finanční politice států a v neposlední řadě plní také mezinárodně integrační roli.

Pro někoho je sport zaměstnáním, pro jiného zase volnočasovou aktivitou, ale ve všech formách je sport zejména nositel etických hodnot, které vnikají i do dalších společenských sfér. Sport formuje osobnost člověka, vychovává jej k respektu k druhým, což nejlépe vystihuje věta obsažená v Kodexu sportovní etiky, jenž zní: „*Ten kdo hraje čestně je vždy vítězem.*“¹

Jak už bylo výše naznačeno, sport dávno přestal být pouhou rekreační tělesnou aktivitou, neboť získal charakter sociálního práva, což má za následek mj. jeho nutné ovlivnění obchodními aktivitami a komerční činností. V důsledku toho se ve sportovním prostředí objevují stále nové a nové sportovní disciplíny, u kterých se mnohdy klíčového sportovního účelu, kterým je vítězství nad soupeřem, dosahuje velmi nevybíravými způsoby. Taková jednání jsou však v dnešní době divácky nejatraktivnější, což pro pořadatele značí významný zdroj zisku. Dále se více hovoří o takzvaných extrémních sportech, jejichž cílem sice není zvítězit nad soupeřem, nýbrž v extrémních podmínkách překonat sám sebe. Při těchto sportech je běžnou praxí, že v důsledku přecenění svých sil dochází ke zraněním a mnohdy dokonce úmrtím, a to nejen sportovců, ale i třetích osob. Ani tradiční sporty však v dnešní době nejs

ou výjimkou, pokud jde o používání metod, o kterých se při provozování těchto sportů v minulosti nikdo neodvážil ani přemýšlet. V důsledku čehož dochází taktéž k hojným úrazům při provozování těchto sportů.

V souvislosti s výše uvedeným vývojem sportovní činnosti, vyvstává nutnost oblast sportu právně regulovat, když se stejně jako jakákoliv lidská činnost dotýká hodnot, která jsou společností chráněna. Právní regulace je pak bezesporu potřeba i u odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Jak ale takové vzniklé

¹ *Kodex sportovní etiky* [online]. Rada Evropy, 1992 [cit. 2021-02-08]. Dostupné na: <https://www.msmt.cz/sport/kodex-sportovni-etiky>.

situace právně posuzovat? Při zkoumání literatury lze dospět k závěru, že odpovědět na tuto otázku se jeví značně nelehké. A právě tyto skutečnosti mě vedly k hlubšímu studování dané problematiky a sepsání této rigorózní práce.

Z dostupných zdrojů je zřejmé, že problematika odpovědnosti za sportovní úrazy byla řešena již ve starověku a následně i ve středověku. S ohledem na toto zjištění je pozoruhodné, že nynější právní věda řeší trestní odpovědnost za sportovní úrazy nejednotně až rozdílně.

Je zcela jasné, že porucha zdraví či smrt člověka je významný následek nejen pro trestní právo hmotné, ale i pro trestní právo procesní. Pokud tento následek vznikne v průběhu provozování sportovní disciplíny, nejde o standardní způsobení následku, tak jak ho má trestní právo hmotné na mysli. Ovšem pokud následkem lidského jednání je způsobeno zranění či dokonce smrt člověka, hraje tato skutečnost natolik významnou roli, jenž orgány činné v trestním řízení nutí začít takovouto činnost prověřovat či vyšetřovat a uvedenou situaci nějakým způsobem posoudit.

Cíle, členění a metodologie práce

Cílem mé rigorózní práce je komplexně a odborně shrnout fakta, poznatky a úvahy týkající se trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy a nalézt východisko této aktuální komplikované problematiky. Dále poskytnout čtenářům ucelený pohled od historie až po současnost a zároveň jim přiblížit tuzemskou právní doktrínu i soudní praxi. Jako stěžejní cíl považuji nalezení obecných hranic, kdy ve sportovním prostředí nastupuje trestní právo jako krajní prostředek ochrany nejdůležitějších právních statků a do jaké míry postačí škodlivá jednání sportovců postihovat v rovině disciplinární na základě sportovních pravidel.

Předkládaná práce je členěna do devíti kapitol, a to včetně úvodu a závěru. Po úvodu následuje kapitola, která je nejenom pro trestněprávní posouzení významná. Spočívá především ve vymezení sportu včetně jeho znaků, neboť hranice mezi sportovním jednáním a „běžným“ jednáním člověka není natolik zřetelná. Při tomto vymezení je důležité, aby pojem sport neztratil smysl, kterým je zejména soutěživost. Definování tohoto pojmu není vůbec jednoduché, avšak s ohledem na zachování právní jistoty je vhodné se o to alespoň pokusit.

Další kapitola nese název právo a sport a její dominantou je zejména pojednání o sportovním právu a sportovní legislativě nejenom v České republice, ale i v Evropské Unii.

Pokud bychom měli najisto formulovat odpovědnost sportovců za sportovní úraz, je třeba stanovit jasná pravidla, co sportovci při provozování sportovní činnosti smí a naopak nesmí. Proto se v další, tj. čtvrté kapitole zabírám sportovními pravidly. V tomto smyslu je nutné vymezit právní relevanci zmíněných sportovních pravidel, neboť nejsou odvozena od zákonodárce ani státu.

Tato materie velmi úzce souvisí s další kapitolou, ve které se věnuji obecně odpovědnostním vztahům ve sportu. Do této kapitoly jsou dále zařazeny teoretické přístupy k odpovědnosti sportovců a následuje historický vývoj právní odpovědnosti za sportovní úrazy od starověku až po současný vývoj ve vybraných zemích.

Na tuto kapitolu navazuje soukromoprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, která je pro posuzování trestní odpovědnosti neméně důležitá. Zmíněná kapitola je zakončena příslušnou dosavadní judikaturou.

Jádrem celé práce jsou následující dvě kapitoly. V sedmé kapitole se snažím aplikovat poznatky nejenom z předchozích kapitol, ale zabývám se zde také legislativními východisky trestněprávní odpovědnosti za sportovní úrazy, které jsou místy doplněny o úvahy *de lege ferenda*. V poslední části této práce před samotným závěrem je přistoupeno k rekapitulaci dosavadní rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu České republiky v otázkách trestněprávní odpovědnosti za sportovní úrazy, přičemž podstatné judikurní závěry jsou strukturovány do celistvého přehledu podle kategorizace sportů z hlediska míry fyzických kontaktů.

Při psaní rigorózní práce jsem čerpala z bohatého množství pramenů věnujících se dané problematice. Nejprve jsem vyhledala informace ze související trestněprávní literatury na dané téma. Za účelem seznámení s historickým vývojem tématu se jednalo především o starší odborné prameny. Mezi stěžejní zdroje patří právní normy, komentářová literatura k nim, učebnice trestního práva, sborníky a další odborné prameny především v podobě odborných článků a příspěvků zpracovaných k tématu. Především pro zpracování podkapitoly 6.2 a kapitoly 8 mi jako prameny posloužily jak jednotlivá zmiňovaná soudní rozhodnutí (judikatura), tak i odborné články představitelů české právní vědy na ně reagující. V příslušných kapitolách je čerpáno také ze zahraničních pramenů, jimiž jsou učebnice trestního práva a právní normy, zároveň pak jako zdroj posloužily odborné články české

i zahraniční právní vědy k tématu. Rigorózní práce je zpracována za použití metody analytické, deskriptivní, komparativní a kompilativní. Zaměřuje se nejen na poskytnutí pouhého přehledu či popisu tématu, ale rovněž se pokouší analyticky rozebrat příslušná trestněprávní ustanovení.

2 Pojem sport

2.1 Vymezení pojmu sport

Sport! V dnešní době bychom velmi těžko hledali někoho, kdo by slovo sport neznal. Kdo z nás by zapochyboval nad významem tohoto pojmu? Přiznal by se vůbec někdo, že tento fenomén chápe, ale má problém s jeho vysvětlením? Mohlo by se na první pohled zdát, že zabývat se definicí tohoto fenoménu je ztráta času. Budeme-li však hovořit o právních aspektech sportu a sportovních aktivitách, nemůžeme vymezení pojmu sport ponechat bez povšimnutí. Je zřejmé, že sport existoval, existuje a existovat bude i bez toho, zda ho právo posvětilo svou definicí², chceme-li ovšem zkoumat vztah sportu a práva, jakož i problematiku právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, je potřeba si přiblížit, co tímto pojmem rozumíme a také vymežit okruhy aktivit, kterých se sport týká.

„Co je sport?“ Ano, převážně každý ví, co je sport, ale definovat jej dokáže málokdo. Řada teoretiků se domnívá, že uspokojivou definici nalézt nelze. S tímto názorem se ztotožňují, avšak s ohledem na citlivost vztahů vyplývajících ze sportovních aktivit, při kterých dochází k úrazu či dokonce smrti, je pro účely právních odpovědností (soukromoprávní či trestněprávní) nutné pojem sport vymežit.

Jak již bylo nastíněno, univerzální definici tohoto pojmu nenalezneme. Historickým exkurzem však nalezneme postupně několik definicí, které se však v čase mění. Díky těmto historickým teoriím jsme schopni stanovit nezbytné pojmové znaky pro vymezení pojmu sport.

Tělesná cvičení či soutěže prováděné ve starověkém Egyptě, Řecku či Římě měly jistě mnoho společného se současným sportem. V teorii sportu však převládá názor, že sport dostal svou dnešní podobu až na přelomu 18. – 19. století. Veškeré tělesné aktivity prováděné v dávné minulosti chápeme jako přirozené předchůdce dnešního sportu.³

Než přistoupíme k samotným definicím, sluší se připomenout, kde samotné slovo sport vzniklo. Slovo sport je zkrácená forma latinského „disportare“ či starofrancouzského „le désporter“. V Anglii též jako „disport“, což v překladu znamená bavit se, příjemně trávit volný čas. Výrazy – desport i sport se používaly

² KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 25. ISBN 8071795321.

³ Tamtéž.

vedle sebe a v průběhu 18. století začala nabývat zkrácená podoba slova výraznější povahu.⁴

M. Králík ve své publikaci *Právo ve sportu* v rámci historického exkursu zmiňuje také Jana Amose Komenského, jehož přínos je sice spatřován v jiné oblasti, ovšem M. Králík poukazuje na dopisy radě amsterdamské z roku 1657, ve kterých Komenský vytyčuje charakteristické rysy hry a stanoví sedm podmínek způsobujících, že „hra jest hrou“. Je zřejmé, že Komenský nehovoří o sportu, nýbrž o hře, ale její pojmové znaky vystihují i současné chápání sportu.⁵ Na konci 19. století, tedy zhruba o 300 let později se hrou zabýval také Johann Huizinga. Huizinga shledával příbuznost hry a práva, která se odvíjí od jejich společného znaku, kterým je soutěžení.⁶ Definici sportu na konci 19. století nalezneme v *Grand Larousse Encyclopédique*, konkrétně z roku 1890 jako „*velkou sérii zábav, cvičení a prostého potěšení, která spotřebovává velmi značnou část bohatých nebo zahálčivých lidí.*“⁷ Tato definice však nemá s dnešním profesionálním sportem téměř nic společného a jakýkoliv prvek soutěživosti zcela pomíjí.

Definice pocházející z 20. století jsou také dnes již nedostačující. Za zmínku stojí například Quillet, který uvádí: „*Cvičení ve velkém stylu, mající za účel rozvoj některých tělesných i morálních vlastností, která se provozují většinou venku a u kterých velmi často dochází k soutěžení.*“ Nebo Littré, který definuje sport jako „*veškerá tělesná cvičení mající za účel rozvoj těla, někdy spojená se závoděním, jako jsou jezdecké dostihy, veslování, štvance, střelba, rybolov, lukostřelba, atletika, gymnastika, fotbal, cyklistika, plavání, lyžování, box atd.*“⁸ I když tyto definice nejsou v dnešní době použitelné, můžeme si u nich všimnout podstatného znaku, se kterým již tyto definice počítají a tím je soutěživost.

V Čechách se po polovině 19. století s pojmem sport téměř nesetkáme. V této době byl daleko užívanější pojem „tělocvik“.⁹ Pojem sport byl v této době vnímán velmi negativně. Příkladem toho je názor zveřejněný v časopise *Sokol* z roku 1882, dle kterého „*v novější době nastupuje, hlavně za příkladem Anglie, namísto rozumného cvičení těla, tedy tělocviků v našem stylu, nerozumné jeho cvičení, kteréžto se jedině za účelem nese, aby jeden nad druhého v závodě vynikl,*

⁴ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 25. ISBN 8071795321.

⁵ Tamtéž.

⁶ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 4. ISBN 8071795321.

⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 25. ISBN 8071795321.

⁸ Tamtéž.

⁹ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 9. ISBN 978-80-904024-1-6.

*aby vítěz třeba na úkor vlastního zdraví vysazenou sázku shrábnul. Tedy marnivost na jedné, chtivost peněz na druhé straně. To je sport.*¹⁰ Naopak mezi pozitivní vymezení sportu řadíme definici, kterou nalezneme v Ottově slovníku o zhruba 25 let později, a sice že „*sport značí po výtce nezištnou zábavu spojenou s vynikajícím nějakým cvikem tělesným a provozovanou většinou pod širým nebem, jako jízda na koni a na kole, automobilismus, lov, různé jeho druhy, plavání, veslování, jachting a tělocvik v širším slova smyslu (atletika lehká i těžká), šermířství, bruslení, jízda na lyžích a na sánkách, hry s míčem, střelba, turistika horská apod. Charakteristikou sportu jest jistá ctižádost, která snaží se dosíci výsledků co nejlepších a vede k závodům, avšak často svádí k různým výstřelkům a honbě za cenami, jakož přehnanou přípravou k závodům těm (trainingem) nezřídká i zdraví škodí, na úkor sportu samého, jenž svou podstatou jest prostředkem k utužení zdraví. Jako protiváha sportu se klade tělocvik školní, u nás sokolský svými snahami po kráse a půvabném držení těla.*“

Česká teorie sportu v průběhu 60. a 70. let 20. století věnovala velké úsilí o definici sportu. Mezi představitele této doby stojí za zmínku V. Fiala, J. Titl či M. Choutka, který sport na rozdíl od prvních jmenovaných pojímá sport širěji, a to jako „*jednak aktivní činnosti sportovců, provádění určitých tělesných cvičení, ale také soutěžení; patří sem i významné sportovní podniky s charakterem kulturních událostí. Současně však do sportu počítáme i činnosti trenérů, rozhodčích, lékařů, funkcionářů a dalších pracovníků podílejících se na zajištění sportovní činnosti. Velmi významnou součástí sportu jsou diváci a patří sem také určité instituce, které organizují a řídí sportovní odvětví.*“¹¹ M. Choutka však v průběhu 80. let minulého století zaznamenal jistý myšlenkový posun a v definicích zdůrazňoval mezinárodní význam sportu a v neposlední řadě jeho hodnotovou stránku.

Za zmínku jistě stojí definice, které nalezneme v právních předpisech. Jedním z pramenu, který se věnuje sportu, je Evropská charta sportu, ve které v článku 2 písm. a) nalezneme tuto definici: „*Sportem se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti, či nikoli, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj*

¹⁰ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 9. ISBN 978-80-904024-1-6.

¹¹ CHOUTKA, Miroslav. *Sport jako společenský jev*. Teorie a praxe tělesné výchovy, 1973, č. 4, s. 195.

*společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.*¹² Z této definice pak vychází Zákon o podpoře sportu. Podle § 2 odst. 1 je „*sportem pro účely tohoto zákona každá forma tělesné činnosti, která si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti klade za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů rekreačně nebo v soutěžích všech úrovní, a to individuálně nebo společně.*“¹³

Obě definice zmíněné v právních předpisech považují za sport určitou tělesnou činnost. Domnívám se však, že ani tyto definice nedokážou obsáhnout všechna sportovní odvětví. Tato definice totiž vylučuje činnosti, ve kterých se soutěží pouze pomocí duševních schopností nebo štěstí. Nemluvě o rybolovu, který na českých vodách spočívá zejména ve vysedávání a čekání u vody. Tímto tedy poukazují na skutečnost, že sport není pouze fyzickou aktivitou, což potvrzuje ve své definici i V. Fiala, podle kterého se „*sport přenesl i na jiné nepohybové zábavné činnosti, charakterizované soupeřením a snahou po výkonu (šachy, rybaření apod.)*.“¹⁴

Ze všech výše uvedených ať už českých či zahraničních definic je zřejmé, že pojem sport za několik století prošel značnou obměnou. Z pojmu hry se vyvinul pojem, který v sobě zahrnuje prvky soutěživosti a organizovanosti. Ovšem ani dodnes se s jednou správnou a ustálenou definicí nesetkáme. Všechny zmíněné příklady definic byly z literatury několika teoretiků a pojem sport není jednoznačně určen. Jsem přesvědčena o praktické nemožnosti definování sportu v obecném pojetí. Daleko vhodnější je proto vymezit alespoň základní znaky, kterými je sport obvykle charakterizován. Zaměříme se na nejdůležitější a nejvíce prakticky významné znaky, které jsou se sportem nejvíce skloňovány.

2.2 Znaky sportu

2.2.1 Pohybová aktivita

Je nepochybné, že pohybové aktivity do značné míry sport předurčují, nejsou však určujícím faktorem. V definicích sportu nalezneme tělesné aktivity jako jednu z možností sportovní činnosti, problém ovšem nastává tam, kde jsou tyto

¹² *Evropská charta sportu* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 12. 12. 2020]. <https://www.msmt.cz/file/38361>.

¹³ § 2 odst. 1 zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴ LIBEŇSKÝ, J., FIALA, V., *Některé základní pojmy teorie tělesné výchovy*. Teorie a praxe tělesné výchovy, 1961, č. 9, s. 461.

aktivity prezentovány jako forma výlučná. M. Králík ve své publikaci považuje za nezbytné, aby byly jako tělesné aktivity chápány pouze takové, které jsou v příslušném sportovním odvětví převažující. Domnívá se, že prvek tělesnosti se projevuje alespoň v minimální míře v téměř každé sportovní činnosti, a to buď ve fázi přípravné, nebo herní.¹⁵ Řada autorů disciplíny, které se vyznačují minimálním fyzickým vypětím, nepovažuje za sport. S tímto však nemohu souhlasit, pokud zmíním např. šachy, které vyžadují fyzickou přípravu na samotnou partii. Hráči na vrcholné úrovni se musí zcela soustředit až sedm hodin, při kterých se zvyšuje napětí, stres, krevní tlak a puls, proto profesionálové využívají odborníky na výživu a fitness trenéry.

Je jasné, že pohybová či tělesná námaha bude znakem téměř všech druhů sportovních odvětvích, ať již ve fázi přípravné či herní. Zároveň je třeba dodat, že ne každá fyzická aktivita je sportem, potom by například některé domácí práce musely být považovány za sport.

2.2.2 Soutěživost

Dalším prvkem, který bývá s pojmem sport zdůrazňován, je prvek soutěživosti a dosahování maximálních výsledků. S tímto znakem se můžeme setkat nejenom ve sportu, ale i při pěveckých či uměleckých soutěžích, nejedná se tedy o prvek, který by odlišoval sport od jiných činností.

Autoři tento znak spojují především se sportem na profesionální a výkonnostní úrovni. Rekreační sport spojují spíše s prvkem prožitkovosti. Jsem toho názoru, že tento prvek je uplatňován ve všech úrovních sportu, možná snad v jiné míře. Absenci elementu soutěžení považuji za velice vzácnou.

2.2.3 Pravidla

Sport by se měl odehrávat v mezích sportovních pravidel, proto jsou dle mého názoru pravidla nedílnou součástí všech druhů sportů a jejichž absence by sport zaměnila ve zmatek. Pravidla dávají sportu řád. Dodržení či porušení pravidel, pohnutky sportovce mají značný význam v oblasti právní odpovědnosti, a proto pravidlům a jejich dodržování bude věnována samostatná kapitola této práce.

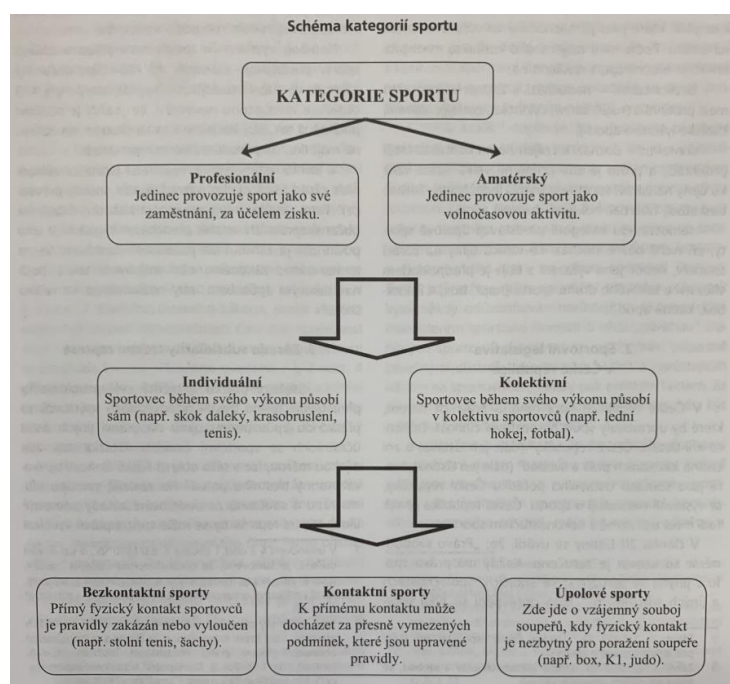
¹⁵ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 25. ISBN 8071795321.

Výše zmíněné tři znaky dle mého názoru v charakteristikách sportu převládají a vnímám je jako hlavní, avšak neplatí bezvýjimečně. Nalezneme celou řadu dalších znaků, které pojem sport dokreslují, ale z pohledu obecného chápání sportu považují tyto tři za nejpodstatnější.

2.3 Kategorizace sportů

Na rozdíl od kvanta všech možných definic a snahy o vymezení sportu se odborná literatura poměrně shodne na kategorizaci sportu z několika hledisek. V první řadě je možné sport dělit z hlediska akcentu na časovou dotaci na jeho výkon, a to na sport amatérský či profesionální (případně výkonnostní). Pokud jde o otázky trestněprávní odpovědnosti, bude pro tuto práci zcela bezpochyby relevantní kategorizace sportu též na sport kontaktní, bezkontaktní a sport bojový, který je z hlediska zkoumání různé míry fyzických soubojů velmi zajímavý. V neposlední řadě můžeme dělit sport na individuální a kolektivní. Všechna výše uvedená dělení sportovních činností jsou z pohledu odpovědnosti za sportovní úrazy důležitá, a to nejen při posuzování trestní odpovědnosti fyzických osob, ale i právnických.

Na úvod této problematiky si dovoluji pro snadnější orientaci odkázat na tabulku, ve které je velice zdařile schéma kategorie sportu znázorněno.¹⁶

¹⁶ HRUŠKA, Jiří, HRUŠKA, Pavel. *Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v ČR*. Trestní právo. Praha: WoltersKluwer, 2013, č. 1, s. 10. ISSN 1211 2860.

2.3.1 Kategorizace z hlediska výkonnostního

Rozdělení sportu z hlediska výkonnostního může pomoci k zúžení zkoumané podstaty. V první řadě je důležité zmínit určitou provázanost obou těchto podkapitol, tzn. z hlediska výkonnostního s mírou fyzických kontaktů při sportu. Rozdělení sportovců na amatéry a profesionály se může zdát na první pohled jako černobílé, ovšem prakticky tomu tak není. Bylo by jistě snadné označit profesionály za odborníky a naopak amatéry za laiky. Tím, že mnohdy dochází k situacím, že v soutěžích, které by byly označovány jako amatérské (z hlediska teoretických výkladů) nastupuje mnoho profesionálů (bývalých), které na základě získaných zkušeností, schopností a dovedností lze za profesionály stále mít, se značně rozdíly mezi těmito soutěžemi stírají.

Sport rekreační, též v literatuře označován jako masový. Za takový je považována sportovní činnost, kterou lidé vykonávají zejména pro zábavu nebo pro získání fyzické kondice. Hlavní odlišení od profesionálních sportovců spočívá v tom, že rekreační sportovci nejsou součástí žádné sportovní organizace (klubu), ovšem i to je spíše pravidlem, ze kterého existuje několik výjimek.¹⁷

Druhou skupinu tvoří profesionální sportovci, kteří na rozdíl od předchozích, jsou členy sportovních organizací, a to povinně. Zároveň se účastní národních či mezinárodních soutěží. Tento sportovec má současně podle vnitřních předpisů příslušného sportovního klubu statut profesionála. Sport, který provozují, je jejich hlavním zdrojem obživy. Ovšem ani toto vymezení neplatí absolutně, neboť to, zda je jejich sportovní činnost zároveň jejich profesí, bude záviset na tom, jaký sport vykonává. Za zmínku stojí jistě čeští curleři, kteří kromě výkonu profesionální sportovní činnosti mají i „občanské“ povolání.

V odborné literatuře se můžeme setkat ještě se třetí skupinou sportovců zvanou výkonnostní či poloprofesionální. I tito sportovci se zpravidla sdružují ve sportovních klubech, avšak tento výkonnostní sport neprovozují primárně jako svou obživu. Veškeré náklady s tím spojené si financují z vlastních zdrojů či pomocí různých sponzorských darů.

Jak již bylo nastíněno, k rozdělení sportu z hlediska výkonu je možné dojít i přes základní rozdělení sportovních činností na organizované a neorganizované. Při neorganizované sportovní činnosti absentuje znak klubového zázemí a oficiální soutěže. Sportovci sportují především pro radost. Pod tímto vymezením je možné

¹⁷ LISSE, Luděk. *Sportovní právo: rozhodování sporů v oblasti sportu v ČR*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Právní praxe. s.8. ISBN 978-80-7400-789-7.

podřadit rekreační sport. S tímto názorem se ztotožňuje i Kubíček, který ve své publikaci neorganizovanou sportovní činností nazývá „rekreační aktivitou pro všechny“.¹⁸ Pod organizovanou sportovní činností lze naopak podřadit sport výkonnostní, jako určitou podskupinu sportu profesionálního. U těchto činností je nutná na rozdíl od sportu rekreačního určitá míra systematické sportovní přípravy. Zcela jistě jde o kvantitativně větší podskupinu vyznačující se tím, že tento druh sportu je již provozován v různých soutěžích, které jsou řízeny sportovním svazem a platí pro ně jednotná sportovní pravidla. Sport vrcholový či profesionální. Tento se zcela jasně řadí pod organizovanou činnost provozovanou na nejvyšších úrovních daných sportů. Na rozdíl od sportu výkonnostního je zde potřeba ještě intenzivnější a systematictější příprava.

2.3.2 Kategorizace z hlediska míry fyzických kontaktů při sportu

Takovéto vymezení je stěžejní zejména pokud se jedná o trestněprávní odpovědnost za způsobená zranění. Domnívám se, že z tohoto pohledu je nejvhodnější dělit sport na individuální a kolektivní. Tyto sporty pak dále můžeme rozdělit podle toho, zda je zde obvyklé nebezpečí fyzického kontaktu mezi sportovci, a to na kontaktní, bezkontaktní a sport bojový, který je specifickou podskupinou sportu kontaktního. Formálně bojové sporty řadíme mezi sporty kontaktní, ovšem není vhodné je posuzovat v rámci ostatních sportovních činností, když jejich podstatou je boj mezi dvěma osobami, jejíž nedílnou součástí je způsobit soupeři zranění. Hranice protiprávního jednání je při této sportovní činnosti značně posunuta a trestní odpovědnost budou zakládat pouze taková jednání, která mají charakter sportovního excesu.¹⁹

Při provozování individuálních sportů sportovec během svého výkonu působí sám. Mezi individuální sporty řadíme například plavání, gymnastiku, cyklistiku či lyžování. Při individuálních sportech dochází ke zranění sportovců jinými sportovci málokdy, neboť tyto sporty většinou nepředstavují přímý fyzický kontakt s ostatními sportovci. Pokud však ke zranění sportovce dojde, bude to zapříčiněno zejména selháním jiného sportovce, který úmyslně nebo nedbalostně nedodrží předpisy, pravidla onoho sportu, prevenční povinnost či různé druhy

¹⁸ KUBÍČEK, Jiří. *Sport a právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s 14. ISBN 978-80-210-6040-1.

¹⁹ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 29-30. ISBN 978-80-87576-88-5.

předpisů nezávazného charakteru.²⁰ Právě při posledním zmíněném sportu dochází poměrně často ke zraněním, která jsou způsobená v důsledku protiprávního chování jiného sportovce. Problematice trestní odpovědnosti při lyžování bude věnována samostatná podkapitola.

Do skupiny kolektivních sportů patří například fotbal, hokej, rugby, volejbal, nohejbal nebo basketbal. Již z tohoto výčtu je zřejmé, že i v rámci kolektivních sportů se můžeme setkat se sporty, které se vyznačují tím, že při nich sportovci při samotné sportovní činnosti běžně nepříjdou do kontaktu s protihráčem. Společným znakem převážné většiny kolektivních sportů je však častý fyzický kontakt se soupeřem, který představuje možný zásah do tělesné integrity mezi nimi. Na rozdíl od sportů bojových nejsou tyto zásahy obligatorním prvkem. Lze je však označit za součást, jež se běžně při sportech vyskytuje. V průběhu hry totiž v řadě případů dochází k lehčím zraněním, na které není třeba uplatňovat ani disciplinární odpovědnost. Ovšem zranění závažnější, které je způsobeno jinému sportovci v důsledku nedovoleného jednání jiného sportovce vyžaduje potrestání ze strany disciplinárních orgánů. Ve vážných případech může dojít k uplatnění trestní odpovědnosti, ovšem za současného dodržení *ultima ratio* s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe.²¹ Zkoumání vybrané problematiky je u těchto druhů sportů jistě nejvýznamnější. Z hlediska této práce budou předmětem sporty, u kterých dochází ke střetům nejčastěji, ovšem závěry se mohou vztahovat i na další kolektivní sporty.

Při rozdělení sportu na bezkontaktní, kontaktní a bojový vzniká zajímavá analogie s rozdělením sportu, tak jak je výše uvedeno. Jisté hranice však tato rozdělení mají. Kontaktní bojové sporty můžeme podřadit mezi individuální sporty, avšak o kolektivních nemůže být řeč. Naproti tomu kontaktní sport, tak jak je definován pro problematiku trestní odpovědnosti ve sportu, je vždy sportem kolektivním. Bezkontaktní sporty lze přiřadit do obou skupin, tedy jednak do individuálních, kam patří například gymnastika, tak také do kolektivních, kam spadá již dříve zmíněný volejbal.

Možná by se na první pohled mohlo zdát, že je této kapitole věnováno příliš mnoho pozornosti. Domnívám se však, že vymezení pojmu sport a jeho následná kategorizace je s ohledem na téma této práce velice podstatná. Osobně jsem

²⁰ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 31. ISBN 978-80-87576-88-5.

²¹ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 29-30. ISBN 978-80-87576-88-5.

přesvědčena, že se zdařilo pojem sport co nejlížeji čtenáři přiblížit a vyčerpávajícím způsobem rozdělit a vymezit různé druhy sportu, a to hned z několika hledisek.

3 Právo a sport

3.1 Regulace sportu a jeho vývoj

Sport a právo nebo právo a sport. Oba tyto termíny nás neodmyslitelně provázejí celými dějinami. Na první pohled by se mohlo zdát, že se jedná o dva autonomní celky, které nevykazují příliš mnoho vzájemných vazeb. M. Králík se domnívá, že právo a sport jsou a budou vždy ve vzájemné koexistenci s několika průnikovými body a množinami, což souvisí s jevem, který bývá označován jako tzv. interdisciplinarita sportu.²² Tento jev je podmíněn podstatou sportu, který úzce reaguje na všechny oblasti každodenního života. M. Králík dále rozděluje interdisciplinaritu vnitřní a vnější a právě druhá zmíněná zahrnuje v užším pojetí i vztah sportu a práva.

Pokud se jedná o sport na profesionální či výkonnostní úrovni, stává se více byznysem, než aby byl provozován pro vlastní potěšení a radost. Bohužel tento úkaz má za následek násilnost diváků, korupci rozhodčích či samotných hráčů, užívání nedovolených látek a brutální fauly na soupeře. Toto do jisté míry způsobují i sponzoři, kteří pro viditelnost sponzorujícího sportovního klubu jsou schopni jít za pomyslné hranice sportu a práva. S tímto souvisí potřeba regulace sportovních činností. Kde však je ta zmíněná hranice mezi sportem a právem? Vždyť jedním ze znaků sportu je právě soutěživost, tedy poměrování sil mezi sportovci navzájem. Určení hranice sportu a práva je pro účely této práce klíčová. Slovenský právní teoretik J. Prusák ve svém díle uvádí, že „jednu z nejvýznamnějších cest rozvoje vzájemných vztahů mezi sportem a právem zprostředkovává právní odpovědnost. Odtud vlastně přišly nové podněty kooperace mezi právní teorií a právní praxí na jedné a sportovně-tělovýchovnou praxí na straně druhé.“²³ Z tohoto lze vyvodit, že slovenský teoretik spatřuje onou hranicí právě odpovědnost za sportovní úrazy.

S 20. stoletím se pojí dvě významné osobnosti, které reprezentují krajní názorové proudy. I přesto, že se jedná o dvě zcela protichůdné koncepce regulace sportu a práva, je důležité konstatovat, že jde o koncepce, které od sebe dělí téměř čtyřicetiletý časový rozdíl a obě se v pojetí svých autorů snaží co nejlépe zajistit fungování sportu. Na začátek je důležité si uvědomit, že jakákoliv krajnost je nežádoucím jevem. Proto jednoznačné odmítnutí jedné koncepce nemůže znamenat

²² KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 2. ISBN 8071795321.

²³ PRUSÁK, J. *Šport a právo: (Úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe.)*. Bratislava: Šport, Slovenské telovýchovne vydavateľstvo. 1984. s. 10.

naopak absolutní příklon k té druhé. Pomocí těchto dvou stanovisek jsme schopni vymezit kýžené hranice, ve kterých se spekulace o roli práva ve sportu mohou pohybovat.

Zauliho koncepce

„*Vstoupí-li právo do bran stadionů, přestane být sportem.*“²⁴

Bruno Zauli

Bruno Zauli. Italský autor, který reprezentoval velmi osobitou teorii založenou na absolutní autonomii sportu. Tato koncepce pochází z počátku 60. let 20. století a z výše uvedeného motta je patrné, že Bruno Zauli byl odpůrcem právních zásahů do oblasti sportu. Ani nejzarytější zastánce této teorie nemůžeme označit jako pokračovatele, neboť lpění na tomto mýtu spočívajícím v autonomii sportu je naprosto v rozporu se zájmem sportu. Vzpomeňme na násilnost diváků, chuligánství, vraždy ze zaslepeného fanouškovství nebo ušlapané oběti na přeplněných stadionech, daňové aféry, případně další projevy, které nemají se sportem nic společného, ovšem nutí společnost k akceptaci průniku práva a přijetí opatření, která se pokusí tento „trend“ zastavit. I přesto je důležité neodsuzovat zastánce této koncepce, neboť i oni se snaží pomoci sportu v jeho rozvoji a fungování.

Zauli je považován za ryzího odpůrce právních zásahů do oblasti sportu, avšak původní význam jeho myšlenky byl jiný. Zauli předpokládal aplikaci všeobecného práva, ovšem pouze za určitých předpokladů. S tím souvisí i dva odlišné pojmy, které v jeho koncepci vykrytalizovaly, a to *homo ludens* a *homo faber*. Činnost *homo ludens* (sportovec amatér) je podřízena přírodním zákonům, neboť takový sportovec vyzařuje klidem a uspokojením ze samotné podstaty provozování sportu. Naopak činnost *homo faber* (sportovec profesionál) je podřízena předpisům sportovního práva, tedy normám všeobecně závazného práva. Je potřeba zdůraznit, že toto rozdělení je z dnešního pohledu bezpochyby mylné a nepoužitelné.

²⁴ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 25. ISBN 8071795321.

Graysonova koncepce

„Role práva ve sportu je podstatná pro civilizaci jako role práva ve společnosti obecně. Bez toho vládne anarchie. Bez role práva ve sportu panuje chaos.“²⁵

Edward Grayson

Edward Grayson. Britský teoretik, jehož koncepce pochází z 90. let 20. století. Grayson je označován jako praotec britského sportovního práva. Oproti Zaulimu se výrazně angažoval ve prospěch ingerence práva do oblasti sportu. Právní zásahy do oblasti sportu považoval za nutné a potřebné s ohledem na větší brutalitu spojenou se sportovní činností. Věřil, že právě zákon a právo jako celek je nejschopnějším nástrojem regulující nárůst negativních jevů, se kterými se při sportu setkáváme. Grayson byl stejně tak jako Zauli velkým příznivcem sportu, ovšem jeho pohled na sport byl spíše mytologizovaný až idealistický, proto v praxi nebylo možné jeho koncepci absolutně uplatnit. Jeho koncepce byla ostře kritizována např. A. Felixem, který tvrdil, že Grayson přivolává časy, kdy ti, kdo provozovali kontaktní sport, pouze hráli hru a vítězství šlo stranou.²⁶

Ačkoli jsou obě koncepce protichůdné a pocházející z dob, které od sebe dělí bezmála čtyřicet let, můžeme v nich vysledovat jistou shodu. Především se jedná o hodnoty fair play. Zauli i Grayson byli toho názoru, že průnik práva v podstatě není nutný, neboť sportovní činnost je vybavena autoregulační schopností a k negativním jevům tedy vůbec nedochází.

V praxi se ukazuje, že ani jedna z těchto vyloženě krajních poloh není ideální. Spíše se ztotožňují s názorem Edwarda Graysona, ovšem doplněný o určité prvky koncepce Bruna Zauliho. Každá sportovní činnost musí umožňovat sportovcům prostor pro možnost zápolení, při kterém se téměř vždy vyskytuje riziko zranění, nicméně pořád jde o určitý prostor, který má své mantinely a není tedy absolutní. Regulování sportovní činnosti pak zcela závisí na státu, jakou volnost uplatňování sportovní činnosti stanoví.

²⁵ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 105. ISBN 8071795321.

²⁶ GARDINER, S., FELIX, A. *Juridification of the Football Field Strategies for Giving Law the Elbow*, Marquette sports Law Journal 189, 1995, 5 (2).

3.2 Sportovní právo

První zmínky o sportovním právu na našem území pocházejí z 80. let 20. století. Za hlavní průkopníky spojení pojmů právo a sport považujeme Jiřího Horu a Jozefa Prusáka. Další významnou osobností pohybující se v této oblasti je Michal Králík. Chceme-li zkoumat problémy sportovního práva jako pojmu, je nezbytné ohlédnout se do historie a zaměřit se na evropskou literaturu, která je mnohem obsáhlejší. Za zmínku jistě stojí J. Loup, který již ve 30. letech 20. století uvažoval o existenci sportovního práva. Spatřoval ji ve stanovách a interních řádech Národního výboru sportu a ve stanovách a řádech sportovních federací.

Z 50. let pochází koncepce, jejímiž autory byli U. Bögelsack a W. Arnold. Oba vypracovali systematiku a knihovnický systém na úseku sportovního práva, avšak tato koncepce je již neprávem zapomenuta. Z hlediska systematiky vytvořili podrobnou koncepci založenou na šesti dále vnitřně diferencovaných kategoriích: organizační právo sportovní činnosti, vlastnické vztahy ke sportovním místům, právní vztahy sportovní činnosti, následky porušení smluvních vztahů a způsobená škoda, trestněprávní odpovědnost, disciplinární odpovědnost.²⁷ Z dnešního pohledu můžeme tento koncept považovat za natolik průlomový, že se s ním vlastně můžeme ztotožnit i v současné době.

Až hraniční názor měl již v předchozí kapitole zmíněný B. Zauli, jehož pohled na sportovní právo se shoduje s jeho obecnou představou o roli práva ve sportu. Sportovní právo charakterizoval jako soubor norem, kterými se řídí a upravuje sport, ovšem tyto normy jsou pouze normami sportovními a nemají nic společného s obecným právem. Jediné zásahy pozitivního práva, které Zauli připouští, jsou ty ve vztahu k ekonomické pomoci a morální ochraně, avšak takové zásahy nepovažuje za součást sportovního práva. Sport považoval za jediný společenský jev, který si žije svým životem a je oddělen od vnějšího světa. Domnívám se, že tato teorie je však v současném pojetí sportovního práva nemyslitelná.

Polská doktrína sportovního práva je reprezentována S. Jędruchem. Ten dospěl k názoru, že předpisy týkající se sportu, i přesto, že byly vydány mezinárodními sportovními orgány, jsou závazné pouze pro sportovce, kteří se jim podřídili dobrovolně, a to jen při provozování sportu. Nezavazují tedy státní orgány, neboť by došlo k narušení suverenity a nezávislosti jednotlivých států. Připouští, že

²⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 142. ISBN 8071795321.

by se o sportovním právu dalo uvažovat, pokud by pozitivní právo „propůjčilo“ normám sportovním charakter norem právních. Jinak však sportovní právo v podobě pravidel, stanov, regulí atd. není podle něj právem.²⁸

Jak již bylo uvedeno, představiteli českého a slovenského vývoje zabývající se sportovním právem byli Jiří Hora a Jozef Prusák. Hora se pojetím sportovního práva přibližuje Zauliho koncepci. Rozlišuje právo obecné a právo sportovní. Podle něj sportovní právo představuje souhrn pravidel, kompetencí rozhodčích a disciplinárních komisí, přičemž tato pravidla nelze předem považovat za součást právního řádu. Naopak na úrovni právních norem přebírá Jedruchovo členění. Hora narodil od nich není natolik důsledný, když uznává, že i pravidla sportovních utkání mohou mít povahu právních norem. Jozef Prusák sám nekonstituuje žádnou samostatnou koncepci, ovšem z jeho úvah je zřejmé, že upřednostňuje sportovní právo jako souhrn právních norem a sportovní normy do něj zařazuje, mají-li charakter právních norem.

V souvislosti se zvyšujícím se zájmem o prozkoumání vztahu práva a sportu, vyvstaly v průběhu 90. let 20. století další koncepce. Mezi zastánce pozitivistického přístupu ke sportovnímu právu řadíme prof. Pierra Jolidona, který sportovní právo definuje jako *„právo, jež pod jediným názvem sdružuje všechny právní aspekty vztahů, týkajících se sportovního světa.“* Jolidon dále podotýká, že sportovní právo nelze chápat jako právo zaměřující se speciálně na právo na sport nebo na pravidla týkající se sportu. Sportovní právo chápe mnohem rozsáhleji, neboť podle něj představuje obecné právo, které se zaměřuje na oblasti, při kterých je nutné řídit sportovní praxi.²⁹ Naopak odmítavý přístup ke sportovnímu právu zaujímá E. Grayson, který raději používá pojem „sportu a práva“, nikoli „sportovního práva“. Tento jeho odpor lze spatřovat v tom, že nenalézá žádný právní základ, který by se výlučně vztahoval ke sportu. Obdobný postoj zastává i C. Woodhouse, který píše: *„Často jsem tvrdil, že nic jako sportovní právo neexistuje. Místo toho se vždy jedná o aplikaci disciplín jako smluvní právo, správní právo, právo na ochranu hospodářské soutěže, právo duševního vlastnictví, právo na ochranu osobnosti či pracovní právo na situace ve sportu... doufám, že si to další generace sportovních právníků užijí stejně dobře jako já za posledních 25 let. Ale nezapomeňte, že nic takového jako sportovní právo neexistuje.“*³⁰ Jako

²⁸ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 144. ISBN 8071795321.

²⁹ Tamtéž

³⁰ HOFMAN, Marek. *Existuje sportovní právo?* [online]. Law Portal – studentský magazín o právu, 2013 [cit. 14. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.lawportal.cz/existuje-sportovnipravo/>

Na samý závěr této podkapitoly je vhodné konstatovat, že sportovní právo se zatím stále vyvíjí a hledá svou identitu. Ztotožňují se s názorem JUDr. Maisnera, že sportovní právo nelze prozatím chápat jako tradiční samostatné právní odvětví, nýbrž jako soubor právních norem, které se dotýkají problematiky profesionálních i amatérských sportovců, organizací sportovců a sportovních disciplín.³⁵

3.3 Sportovní legislativa

3.3.1 Sportovní legislativa obecně

Pravděpodobně bychom o existenci sportovní legislativy před několika desítkami let vůbec neuvažovali, ovšem její existence je důsledkem zvýšeného zájmu o právní aspekty sportovních činností. Pod pojmem sportovní legislativa je pro účely této práce bezpochyby nutné, abychom se zaměřili pouze na legislativu týkající se výhradně na oblast sportu. M. Králík v této souvislosti hovoří o tzv. sportovní legislativě v užším smyslu.³⁶ Naopak mezi sportovní legislativu v širším smyslu řadíme takové právní normy, které nejsou zaměřené výhradně na oblast sportu, avšak se v ní pravidelně aplikují.

První snahy o harmonizaci sportovní legislativy pocházejí z 80. a 90. let 20. století. Mohlo by se na první pohled zdát, že pokusy o legislativní úpravy ve sportu můžeme spatřovat již v dřívějších dobách, ovšem takové nelze chápat jako přímou podporu sportu založenou na sportu jako sociálním jevu. Sport byl chápán spíše jako útěk od reality. O sportu jako ekonomickém faktoru v té době nemohla být řeč.

V mezinárodních dokumentech je právo na sport deklarováno především v chartách, které jsou zaměřené na oblast sportu. Za zmínku stojí Mezinárodní Charta tělesné výchovy a sportu z roku 1978, která byla oficiálně uznána více než 160 členskými zeměmi UNESCO. Tento mezinárodní dokument však nebyl v České republice do počátku 90. let zveřejněn.³⁷ V roce 1992 však byla přijata Evropská charta sportu, ve které je právo na sport zakotveno v úvodním článku³⁸, přičemž přistoupením k tomuto mezinárodnímu dokumentu státy deklarují právo

³⁵ MAISNER, Martin, Petr DOUBRAVA, Jiří JANÁK, Barbora VLACHOVÁ a Michaela DOMBROVSKÁ. *Základy sportovního práva*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-744-6.

³⁶ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 169. ISBN 8071795321.

³⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 169. ISBN 8071795321.

³⁸ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Evropská charta sportu* [online]. 1992 [cit. 2010-06-01]. Rada Evropy. Dostupné na: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/ECHS.PDF>.

na sport. V některých zemích se však podařilo prosadit ústavní zakotvení klauzule garantující právo na sport. Jedná se například o Španělsko, Řeckou republiku nebo Republiku Portugalsko. V této souvislosti hovoříme o tzv. konstitučním právu.³⁹ Takovéto uznání znamená pro stát zvýšenou sumu povinností a zároveň odpovědností ve vztahu k realizaci takového práva pro všechny. Druhá koncepční větev nazývaná jako „nekonstituční sport“ zahrnuje případy, kdy ústavy sport výslovně nezmiňují. Z této koncepce vychází i právní řád ČR.

Nutno dodat, že absence ústavní zmínky o sportu neznamená nezáměr zákonodárců o tuto problematiku nebo dokonce přisouzení podřadné role sportu. V Evropě je zakotvení sportu v ústavě spíše ojedinělé. V zemích, které jsou součástí Evropské unie, převládá koncepce nekonstitučního sportu, aniž by shledávaly odpor vůči sportu. „*Postoj státu ke sportu se na ústavní úrovni odvíjí především od svobody sdružování, garantovaných lidských práv v obecné poloze a nezřídka od rozvoje kultury či podpory zdraví jednotlivců.*“⁴⁰ V souvislosti s tím, je vhodné říci, že právě na taková obecná ustanovení převážně navazují speciální normy, které dopadají na oblast sportu, které jsme již dříve označili jako sportovní legislativu v užším smyslu. Nesmíme zapomenout na model, který můžeme nazvat modelem smíšeným využívajícím částečně prvky obou metod.

Ani jeden z výše uvedených modelů (konceptů) nelze označit jako ideální, neboť vhodnost jednotlivých typů právních úprav závisí na celé škále různých faktorů, mezi které můžeme zařadit historické tradice, stávající koncepční přístupy nebo ekonomické možnosti jednotlivých zemí.

Podle míry intervence státu můžeme rozlišovat model intervenční a liberální. I v tomto případě existuje několik modelů smíšených využívajících prvky některého z nich.

Intervenční model

Model intervenční je charakteristický zejména tím, že hlavním garantem sportu je stát. Při tomto modelu stát větší mírou zasahuje do sportovních otázek, což se projevuje zejména tím, že odpovídá za rozvoj a podporu sportu a daleko více spolupracuje se sportovními organizacemi. Takováto odpovědnost se projevuje snahou o vytvoření a přijmutí zákona, který sport zastřešuje. Mezi typické

³⁹SLUKA, Tomáš. *Profesionální sportovec: (právní a ekonomické aspekty)*. [Praha]: Havlíček Brain Team, 2007. s. 12. ISBN 978-80-903609-5-2.

⁴⁰KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 169. ISBN 8071795321.

představitele patří Španělsko a Portugalsko, které zároveň řadíme mezi státy s konstitučním sportem a Francie, která je naopak státem reprezentující nekonstituční sport.

V Portugalsku je sport plně pod záštitou příslušného ministerstva a veškeré sportovní záležitosti jsou koordinovány Generálním ředitelstvím sportu. Portugalsko, jakožto představitel konstitučního pojetí, přijalo základní zákon o sportu upravující vztahy mezi státem a sportovními organizacemi. Vedle práv má stát zároveň povinnost vytvářet podmínky pro rozvoj sportu, ale nenahrazuje sportovní sdružování, které si musí zajistit svobodné a autonomní fungování.⁴¹

Za představitele investičního pojetí a zároveň za stát nekonstituční, je považována Francie, která přijala postupně v letech 2006 a 2007 Code du sport (Sportovní zákoník), jenž vytváří legislativní právní rámec. Sportovní zákoník upravuje všechny náležitosti týkající se sportu, a to organizování a financování sportu, dělení sportů, doping, vzdělávání apod. Zmíněný zákoník je specifický zejména tím, že shromažďuje nejenom veškerá ustanovení dopadající na sport, ale i ustanovení občanského či trestního zákoníku.⁴²

Pro všechny státy, které řadíme mezi státy s intervenčním modelem je typická snaha o přijetí základního zákona, který by upravoval základní fungování sportu s větším či menším podílem autonomních nestátních prvků, jejichž existence je nutná. Na první pohled by se mohlo zdát, že je tento model založen na příkazech a zákazech, ovšem opak je pravdou. Ve správné podobě se jedná o proporcionální rozdělení kompetencí mezi státem a subjekty nestátními, kdy stát především řídí, kontroluje a částečně financuje sportovního dění. Určitý negativní postoj vůči tomuto modelu pramení zejména z toho, jak bylo se sportem dříve nakládáno politicky. Vzpomeňme například na neumožňování odchodu sportovců na zahraniční angažmá nebo bojkot na Olympijských hrách v roce 1980 a 1984.⁴³ Pokud bychom se však dokázali oprostít od těchto historických negativních jevů, můžeme intervenční model považovat za vhodný.

⁴¹ KRÁLÍK, M. *Sportovní legislativa a její význam v současném právním světě*. Právní rozhledy. 2001, roč. 9, č. 1, s. 25.

⁴² Sportovní zákoník, tzv. Code du sport, byl přijat usnesením z 23. května 2006 (l'ordonnance du 23 mai 2006) a dekrety z 24. července 2007 (des décrets du 24 juillet 2007).

⁴³ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 185. ISBN 8071795321.

Liberální model

Liberální model stojí v určitém protikladu vůči modelu předchozímu. Pro liberální model je typické, že v první řadě nese odpovědnost za sportovní sektor zpravidla příslušná nevládní organizace. Stát v rámci tohoto modelu hraje podpůrnou roli. Liberační model velmi často postrádá sportovní legislativu v užším smyslu a základním východiskem jsou pro něj zákony, které chápou sport jako sociální aktivitu. V rámci tohoto modelu pak rozlišujeme tři subsystemy:

- státy, které přijaly zákon o sportu,
- státy, které nemají zákon o sportu, ale jsou vybavené sportovní legislativou a
- státy bez zákona o sportu i speciální sportovní legislativy.

I přesto, že základní zákony o sportu jsou typické spíše pro intervenční model, nalzáme je i u států s liberálním modelem. Mezi takové řadíme například Švýcarsko, Rakousko, Finsko či Island. Nejčastějším důvodem pro přijetí základního zákona o sportu bývá obvykle fakt, že i přenesení odpovědnosti na nevládní organizace vyžaduje zákonnou úpravu. Nejedná se pak tedy o čistě model liberální, ale o model liberální s určitými znaky intervence.

Do druhého subsystemu, tedy toho, který se vyznačuje sportovní legislativou, avšak bez přijetí základního zákona o sportu, spadá Belgie nebo Německo. Belgie přijala několik dílčích norem, které tvoří systém sportovní legislativy, ale zákon o sportu nevyhlásila.

Třetí legislativní trend je typický pro severské země (s výjimkou Finska a Islandu). Tyto země nedisponují specifickými legislativními opatřeními, které jsou zaměřené přímo na sport. Za zmínku stojí Švédsko, ve kterém je centrální role svěřena Švédské sportovní konfederaci, která je přísně nevládní, ovšem je na ni vládou delegováno spousta úkolů. Vláda zároveň tuto konfederaci financuje.

Ani jeden výše zmíněný model se dnes již nevyskytuje v „čisté formě“. Vždy se jedná o model obsahující prvky každého z nich. Rozhodující tedy pro daný model bude, které prvky určitého modelu převažují. Domnívám se, že univerzální recept na použití pouze jednoho modelu není možný. Téměř vždy bude jejich aplikace souviset s konkrétním vývojem daného státu, ekonomickými, kulturními či sociálními možnostmi.

V České republice se v letech 1990 – 1998 dá mluvit o liberálním pojetí, neboť tato doba je považována za tzv. „sportovně-legislativní vakuum“, kdy stát do sportovní oblasti nezasahoval svými právními předpisy. Snaha o přijetí do Evropské unie (dále též jako „EU“) ovšem znamenala jistý posun, pokud jde o zasahování státu do sportovního dění. V současné době je třeba Českou republiku zařadit pod model intervenční, protože vláda se zabývá sportem systematicky.

3.3.2 Sportovní legislativa v České republice

V historickém kontextu je český a dříve československý vývoj sportovní legislativy ojedinělý a těžko podřaditelný pod některý z výše jmenovaných modelů. Nasvědčuje tomu i fakt, že v ústavním vývoji do roku 1990 nenalezneme přímou zmínku o sportovních aktivitách. Jakékoli zmínky o tělesné kultuře byly spíše výrazem celkového politického směřování se zdůrazněnou ochranou dětí a mládeže. Ovšem garance práv dětí a mládeže v tělovýchovné oblasti nebyly vyjádřením zájmu o sport, ale výrazem speciální ochrany vybraného okruhu osob. Ani občasné zmínění práva na sdružování v tělovýchovných organizacích není možné považovat za výraz konstitučního sportu.

Ke změně ve vývoji české sportovní legislativy se schylovalo po Sametové revoluci, kdy se začala projevovat společná snaha o prosazení konstitučního sportu s navazující potřebou přijetí zákona o tělesné kultuře. Tento legislativní pokus však ztroskotal na koncepční nejasnosti názorů autorů, kteří se podíleli na přípravách tohoto zákona a především se projevila nechuť ze strany politických a vládních kruhů k jeho přijetí. M. Králík ve své publikaci dokonce uvádí, že *„při absenci základního sportovního zákona lze v našich podmínkách jen s velkou mírou nadsázky hovořit o sportovní legislativě.“*⁴⁴ S tímto názorem se ztotožňuji, neboť pouhá jednotlivá ustanovení obsažená v obecných právních předpisech nelze považovat za výsledek moderní sportovní legislativy.

V rámci současného českého právního řádu není sport na úrovni ústavního pořádku přímo zmíněn, ovšem stěžejní principy uplatnitelné ve sportu lze nalézt v Listině základních práv a svobod, zejména v její části týkající se hospodářských, sociálních a kulturních práv. Se sportovními aktivitami rovněž souvisí právo svobodně se shromažďovat a sdružovat. Právo sportovat jako základní lidské právo v českém právním řádu nenalezneme. Problematika sportu je v českém právním

⁴⁴ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 185. ISBN 8071795321.

řádu upravena velmi nedostatečně a zcela stranou zájmu českých zákonodárců pak stojí oblast soutěžního, antidopingového a smluvního práva ve sportu.⁴⁵

Sportovní politiku na území České republiky na celostátní úrovni provádí Český olympijský výbor (dále též jako „ČOV“), jehož poslání a úloha jsou vymezeny ve stanovách ČOV v čl. 2. Hlavním úkolem ČOV je rozvíjet a šířit olympijské ideály a zastupovat a zabezpečovat účast České republiky na olympijských hrách. Na základě uznání Mezinárodním olympijským výborem je jediným subjektem oprávněným řídit olympijské hnutí v České republice. ČOV hájí zájmy českého sportu v mezinárodním olympijském hnutí. Vyvíjí veřejně prospěšnou činnost ve prospěch českého sportu a zejména svých členů. V této činnosti spolupracuje se všemi sportovními subjekty.⁴⁶

V roce 2019 novelou zákona o podpoře sportu, který bude rozebrán níže, byla zřízena Národní sportovní agentura jako ústřední správní orgán státní správy České republiky. Tento orgán postupně přejímá od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále též jako „MŠMT“) oblast poskytování podpory ve sportu v ČR. Cílem Národní sportovní agentury je *„dosáhnout harmonického sportovního prostředí, které bude vychovávat úspěšné vrcholové sportovce reprezentující naši zemi v zahraničí, ale i podporovat rekreační sportovce, pro které je pohyb relaxační aktivitou ve škole či zaměstnání.“*⁴⁷

V rámci této podkapitoly budou dále rozebrány nejdůležitější vnitrostátní prameny právní úpravy sportu.

Zákon o ochraně olympijských symbolik

Zákon o ochraně olympijských symbolik můžeme považovat za první zákon věnovaný sportu. Jak z názvu vyplývá, tento zákon byl přijat za účelem ochrany olympijských znaků, kterými jsou olympijský symbol, olympijská vlajka, olympijské heslo, olympijský oheň, olympijská pochodeň, olympijská hymna, olympijské emblémy a výrazy "olympijský" a "olympiáda". Tento zákon spolu s příslušnými mezinárodními smlouvami upravuje užívání těchto symbolů a zároveň způsob řešení případných sporů. Důležité je i zakotvení postavení

⁴⁵ JURKA, Helena. *Právní úprava profesionálního sportu v České republice a zahraničí*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. s. 4. ISBN 978-80-7552-883-4.

⁴⁶ Stanovy Českého olympijského výboru [online]. Český olympijský výbor [cit. 9. 2. 2021], čl. 2 odst. 2. Dostupné na: <https://www.olympic.cz/upload/files/Stanovy-COV-18-4-2018.compressed.pdf>

⁴⁷ <https://agenturasport.cz/>

Českého olympijského výboru, který podle § 5 odst. 1 zákona o ochraně olympijských symbolik řídí a organizuje olympijské hnutí v rámci České republiky.

Zákon o podpoře sportu

Za velký milník je považováno přijetí zákona o podpoře sportu, který je prakticky jediným českým právním předpisem, který můžeme označit za sportovněprávní. Komplexní úpravu sportovní oblasti však bohužel nelze očekávat. Jak je již z názvu samotného zákona zřejmé, tento pojednává převážně o tom, jakým způsobem má být sport ze strany státních orgánů podporován.

Ustanovení § 1 zákona o podpoře sportu uvádí, že *„tento zákon upravuje postavení sportu ve společnosti jako veřejně prospěšné činnosti a vymezuje úkoly ministerstev, jiných správních úřadů a působnost územních samosprávných celků při jeho podpoře.“*⁴⁸ Toto ustanovení tak jednoznačně dokládá přijetí koncepce sportu jakožto sociálního práva pro všechny. Poprvé v české a také v československé historii nám zákon o podpoře sportu podává v následujícím ustanovení definici sportu: *„Pro účely tohoto zákona pojem sport představuje všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.“*⁴⁹ Jedná se o definici, která byla převzata z Evropské charty sportu⁵⁰, čímž můžeme spatřovat pozitivní vliv mezinárodních dokumentů ve sportovní oblasti. V uvedeném zákoně tak zcela jistě došlo k funkčnímu vymezení sportu jako veřejně prospěšné činnosti, což ve spojení s dalšími zmíněnými okolnosti potvrzuje, že sportovní činnost podléhá právu, které do něj zároveň vstupuje.

V roce 2017 ve snaze zjednodušit fungování českého sportu, byl obcím svěřen rozvoj sportovních talentů a zároveň byl zřízen informační systém, ve kterém musí být uvedeny subjekty žádající o dotace.⁵¹ Vedle definic se zákon zaobírá také působností orgánů státní správy a územní samosprávy, povinnostmi provozovatele sportovního zařízení z pohledu bezpečnosti osob a majetku nebo náhradou za vyvlastnění sportovního zařízení.⁵²

⁴⁸ § 1 zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu.

⁴⁹ § 2 zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu.

⁵⁰ *Evropská charta sportu* [online]. MŠMT ČR, 2006 [cit. 2010-03-12]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>.

⁵¹ JURKA, Helena. *Právní úprava profesionálního sportu v České republice a zahraničí*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. s. 4. ISBN 978-80-7552-883-4.

⁵² Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu.

Domnívám se, že zákon o podpoře sportu nelze považovat za dostatečný právní předpis. Novely zákona o podpoře sportu sice reflektují jistou snahu o jednotné řízení sportovních činností v České republice, avšak některé oblasti zůstávají stále opomenuty. V první řadě je důležité si uvědomit, že sport již není pouhou volnočasovou aktivitou, ale jde o mezinárodní fenomén, jehož ekonomická síla je kolosální. Ti nejznámější profesionální sportovci jsou stále větším a drahým reklamním tahákem a zároveň plní velice důležitou společenskou funkci, kterou je výchova mládeže. Myslím si, že správný a pevný základ sportovního práva může sportovcům zajistit ochranu a podporu, a ti pak mohou přinášet nemalé finanční zisky do státního rozpočtu. Jako vhodná se mi jeví cesta nastolení zákonného rámce, který by vymezil mantinely pro fungování sportů na našem území a zároveň by poskytl veškerým subjektům sportovních vztahů právní jistotu. Jako druhá varianta může sloužit inspirace skandinávským modelem, kde se spojily všechny sportovní asociace a vytvořily jednotný dokument, který řeší hlavní otázky týkající se fungování všech sportovních odvětví. Třetí možností je pak již zmíněná právní úprava sportu ve Francii, na které lze vidět vysokou míru participace státu ve sportovní oblasti.

3.3.3 Sport a právo v Evropské unii

Na začátek této kapitoly je potřebné připomenout, že unijní právo má významný vliv na náš právní řád. Přijetím České republiky do EU a na základě ratifikovaných smluv a článků Ústavy ČR, je právo EU, včetně rozhodnutí SDEU, postaveno na stejnou úroveň jako ústavní zákony ČR.⁵³ Lisabonská smlouva, která nabyla účinnosti dne 1. prosince 2009 má mimo jiné za následek přeměnu Smlouvy o založení Evropského společenství na Smlouvu o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“). Pro oblast sportu je tato událost významná zejména tím, že SFEU, na rozdíl od své předchůdkyně, obsahuje ustanovení, která výslovně zakotvují podpůrné pravomoce EU ve sportu. Jedná se o článek 165 ve spojení s článkem 6 SFEU.⁵⁴ Do přijetí Lisabonské smlouvy nebyl sport zakotven v základních

⁵³KUBÍČEK, J. *Sportovní právo, definice a postavení* [online], jirikubicek.cz. [cit. 14. 12. 2020]. https://www.jirikubicek.cz/data/sportovni_pravo/1.%20Sportovni%20pravo%20pr%C3%A1vo%20%20p%C5%99edn%C3%A1%20ky/8.4%20Sport%20a%20pr%C3%A1vo%20v%20Evropsk%C3%A9%20unii%252Epdf.pdf

⁵⁴ Lisabonská smlouva, komentář článek 165, s. 609-617. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.

smlouvách EU, ale tento fakt neznamená, že by tato oblast byla pro činnost EU tabu.

Před zahrnutím sportu do jednoho z článků SFEU hrál dlouhé roky naprosto klíčovou roli Soudní dvůr Evropské unie, který v řízení o předběžných otázkách určoval míru ingerence evropského práva do sportovních norem. Vybraná rozhodnutí, která mají významný dopad na sportovní činnost, budou rozebrána níže.

Walrave a Koch

První soudní spor, je případ dvou nizozemských občanů Bruna Walraveho a Linginuse Kocha, kteří se živili jako vodiči na motocyklu, kteří cyklistům udávali tempo. Své služby poskytovali několika týmům a byli jimi placeni. V roce 1973 Mezinárodní cyklistická unie UCI vydala pravidlo, které spočívalo v tom, že vodič, který uvádá tempo, musí mít stejnou státní příslušnost jako cyklista, který jede za vodičem. Díky tomuto pravidlu byla výše zmíněným vodičům zamítnuta účast na mistrovství světa v týmech, které nebyly složeny pouze z nizozemských cyklistů.⁵⁵ Walrave a Koch proto v roce 1974 podali žalobu na UCI a na nizozemskou a španělskou cyklistickou federaci, neboť považovali pravidla cyklistické unie za diskriminující na základě občanství. Rozpor spatřovali s tehdejšími články č. 48 o volném pohybu osob a č. 59 o volném pohybu služeb Smlouvy o ES.

Evropský soudní dvůr poprvé ve své judikatuře rozhodl, že „sport je předmětem komunitárního práva pouze, pokud má povahu ekonomické aktivity ve smyslu čl. 2 Smlouvy o ES.“⁵⁶ Zároveň dodal, že „zákaz diskriminace na základě státního občanství se nevztahuje na sestavování zejména národních týmů, protože při jejich formování jde o čistě sportovní zájem, který nemá nic společného s ekonomickou aktivitou.“⁵⁷

Sportovní pravidla tak Evropský soudní dvůr stavěl mimo dosah Smlouvy o ES, neboť usuzoval, že při jejich formování jde pouze o sportovní zájem, který nemá nic společného s ekonomickou aktivitou. V současné době, je toto tvrzení neobhájitelné a dovolím si tvrdit, že ani v 70. letech minulého století se nedalo mluvit pouze o sportovních zájmech bez sebemenší ekonomické aktivity. Walrave

⁵⁵ KUBÍČEK, Jiří. *Sport a právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 243. ISBN 978-80-210-6040-1.

⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 12. 1974, Walrave and Koch v Union Cycliste Internationale, Case 36/74.

⁵⁷ Tamtéž.

a Koch tento soudní sport prohráli, jelikož Evropský soudní dvůr a Komise EU považovaly omezení kvůli občanství za opodstatněná, a tedy v souladu se Smlouvou o ES.

Uvedené soudní rozhodnutí tak napomohlo vyjádřit počátek vztahu sportu a práva EU. Jejich pojičkem je ekonomická činnost ve sportu.

Bosman (1995)

Za nejznámější případ, který hodnotí vztah sportu a práva EU je považován případ Bosman z roku 1995.

Belgický státní občan Jean-Marc Bosman byl zaměstnán od roku 1988 jako profesionální fotbalista prvoligového belgického klubu RC Liège na základě smlouvy, jejíž platnost vypršela 30. června 1990. Dosavadní zaměstnavatel nabídl Bosmanovi prodloužení kontraktu, a to na jednu sezonu. To však Bosman odmítl, a v důsledku toho, se stal volným hráčem, který byl nabízen ostatním klubům za odstupné, jehož výše podle platných stanov byla vypočtena na částku 11 743 000 BFR. O Bosmana v rámci tzv. povinných transferů žádný klub neprojevil zájem. Bosman proto kontaktoval francouzský druholigový klub US Dunkerque, se kterým podepsal smlouvu. Francouzský klub následně uzavřel s RC Liège smlouvu o ročním hostování Bosmana v US Dunkerque za 1 200 000 BFR. K tomu, aby mohl Bosman nastoupit k soutěžnímu zápasu, musel být vydán mezinárodní certifikát belgickým fotbalovým svazem, a to se souhlasem původního klubu. RC Liège však přestalo věřit solventnosti francouzského klubu a o výše uvedený mezinárodní certifikát nepožádalo, smlouvy tím pádem nenabýly účinnosti a Bosman nemohl celou sezonu hrát, neboť US Dunkerque by zařazením Bosmana jako neregistrovaného hráče do týmu riskoval vysoké pokuty.⁵⁸

Bosman proto neváhal a podal u belgického národního soudu žalobu, ve které se mimo jiné domáhal, aby interpretace komunitárního práva byla vyjasněna za pomoci Evropského soudního dvora v rámci řízení o tzv. předběžných otázkách. Po vleklých soudních procesech se nakonec belgický odvolací soud obrátil na Evropský soudní dvůr na základě tehdejšího čl. 177 Smlouvy o ES s těmito předběžnými otázkami:

⁵⁸ HAMERNÍK, Pavel. *Sportovní právo s mezinárodním prvkem*. Praha: Auditorium, 2007. s. 41. ISBN 978-80-903786-1-2.

- „Mohou být články 48, 85 a 86 Římské smlouvy interpretovány tak, že zakazují, aby Fotbalové kluby požadovaly a přijímaly finanční, resp. transferové poplatky za zaměstnání jejich bývalých hráčů, jejichž kontrakt již vypršel, v jiném klubu?
- Mohou národní a mezinárodní asociace či federace zavádět ve svých pravidlech ustanovení omezující přístup zahraničních hráčů z ES do soutěží, které tyto asociace organizují v jiném členském státě (kvóty na počet zahraničních hráčů)?“⁵⁹

Před Evropským soudním dvorem se pak vedle J. M. Bosmana objevila Unie evropských fotbalových asociací (dále jen jako „UEFA“), RC Liège, intervenující vlády Francie, Německa, Itálie a Dánska. Připojila se i Komise EU, která také vyjádřila svůj názor k případu. Většina výše zmíněných zpochybnila pravomoc Evropského soudního dvora odpovědět na položené předběžné otázky, když podle nich jde o otázky sportovního rázu. Evropský soudní dvůr jim však nedal za pravdu a vyjádřil se tak, že oprávnění k rozhodnutí má.⁶⁰

Ještě předtím, než se Soudní dvůr začal zabývat položenými předběžnými otázkami, musel se vypořádat s argumenty UEFA, která zastávala názor, že tento případ je čistě vnitrostátního charakteru, protože Bosman napadá belgickou asociaci a belgický klub, ovšem ustanovení Smlouvy o volném pohybu osob se týkají jen záležitostí s mezinárodním prvkem.⁶¹ S tímto názorem se Soudní dvůr neztotožil a uvedl, že není možné tuto situaci kvalifikovat jako vnitrostátní, neboť se Bosman ucházel o zaměstnání v jiném členském státě.⁶²

Poté soud přistoupil ke zmíněným předběžným otázkám a zabýval se nejprve překážkou volného pohybu pracovníků. Zejména přezkoumával, zda přestupová pravidla nepředstavují porušení volného pohybu pracovního, které je článkem 48 Smlouvy zakázáno. Soudní dvůr opakovaně ve svém rozhodnutí konstatoval, že volný pohyb pracovníků představuje jeden ze základních principů

⁵⁹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. 12. 1995, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, C-415/93, bod 49.

⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. 12. 1995, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, C-415/93, bod 2.

⁶¹ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. 12. 1995, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman C-415/93, odstavec 88.

⁶² Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. 12. 1995, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman C-415/93, odstavec 90 a 91.

Společenství a ustanovení Smlouvy o ES tuto svobodu garantují.⁶³ Poté soud označil předpisy, které brání nebo znemožňují občanu členského státu opustit zemi za účelem výkonu práva na volný pohyb, za porušující jednu ze základních cílů Společenství, a to i v případě, že je jejich aplikace nezávislá na státní příslušnosti.⁶⁴ UEFA a další argumentovali tím, že pomocí těchto přestupových pravidel se snaží o udržení finanční a sportovní rovnováhy. Soudní dvůr však uznal Bosmanu námitku a přestupní pravidla označil za nepřiměřený prostředek k zajištění finanční a sportovní rovnováhy ve sportovním světě. Nakonec tedy bylo rozhodnuto tak, že *„čl. 48 Smlouvy brání použití předpisů sportovních svazů, podle nichž profesionální fotbalista - příslušník členského státu po uplynutí smlouvy, která ho váže k jednomu klubu, může být zaměstnán u jiného klubu jiného členského státu, pouze pokud tento klub zaplatí klubu dosavadnímu odškodnění za přestup, výchovu a podporu.“*⁶⁵

Druhá položená předběžná otázka se týkala cizineckých kvót, které UEFA přijala na základě dohody s Evropskou komisí. Jednalo se o pravidlo 3+2, podle kterého mohly fotbalové kluby nasadit do zápasu maximálně tři zahraniční hráče a maximálně dva zahraniční hráče, kteří působili ve státě dané asociace po dobu pěti let včetně tří let v juniorském věku.⁶⁶ Jednalo se tedy opět o výklad článku 48 Smlouvy o ES a jeho odstavce 2, který výslovně stanovuje, že *„volný pohyb pracovníků zahrnuje, pokud jde o zaměstnání, odměnu za práci a jiné pracovní podmínky, odstranění jakékoliv diskriminace založené na státní příslušnosti.“*⁶⁷ Zavedené kvóty nezakazovaly zaměstnat zahraniční hráče, omezovaly pouze jejich počet při soutěžních utkání. I to však Soudní dvůr považoval za nesprávné, protože možnost nastoupit do zápasu je pro hráče hlavní činností a tyto pravidla tedy omezují hráče vykonávat jejich zaměstnání.

Soudní dvůr se tedy s ohledem na výše uvedené staví negativně jak k přestupovým pravidlům, tak k cizineckým kvótám. Toto rozhodnutí je stěžejní zejména z toho důvodu, že se na rozdíl od případu Walrave a Koch Soudní dvůr nedistancoval od rozhodování a uplatňování ustanovení předpisů Evropské unie ve sportovní oblasti. S hledem na to, že Soudní dvůr konstatoval, že určitá pravidla

⁶³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 12. 1995, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, C-415/93C-415/93, odstavec 93.

⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 12. 1995, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, C-415/93C-415/93, odstavec 96.

⁶⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 12. 1995, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, C-415/93C-415/93, odstavec 114.

⁶⁶ HAMERNÍK, Pavel. *Sportovní právo s mezinárodním prvkem*. Praha: Auditorium, 2007. s. 45. ISBN 978-80-903786-1-2.

⁶⁷ Čl. 48 odstavec 2 Smlouvy o ES.

URBSFA, UEFA, respektive FIFA právu EU odporují, došlo ve fotbalovém sektoru k několika významným změnám. Za tu největší považují vydání nového přestupního řádu FIFA pro celý fotbalový svět.

Bernard (2010)

Možné vybírání poplatků za přestup hráčů však zůstalo zachováno. V případě týkající se francouzského fotbalového hráče Oliviera Bernarda řešil Soudní dvůr EU situaci, kdy tento mladý, talentovaný hráč klubu Olympique Lyon odmítl uzavřít s tímto klubem nabídnutou profesionální smlouvu s platností jednoho roku. Místo toho ji uzavřel s anglickým klubem Newcastle United. Mateřský fotbalový klub Olympique Lyon Bernarda a jeho nový klub zažaloval a požadoval náhradu škody za výchovu toho nadějného hráče.

Soudní dvůr se zastal Oliviera Bernarda, když konstatoval, že není možné po hráči požadovat náhradu škody jenom proto, že se rozhodl podepsat profesionální smlouvu v jiném klubu. Zároveň se však vyjádřil, že nový klub, se kterým hráč podepíše poprvé profesionální smlouvu, může být nucen za takový přestup zaplatit. Soudní dvůr ovšem zdůraznil, že částka nesmí překročit skutečné náklady vynaložené na jeho vytrénování, neboť překročení této částky by se jevilo jako neúměrné.

Takovéto rozhodnutí otevřelo cestu k vytvoření nových pravidel, která by chránila menší, mateřské kluby před zabíráním jejich hráčů v době před podepsáním profesionální smlouvy.

Výše uvedená rozhodnutí Evropského soudního dvora byla přijímána rozporuplně, především pokud jde o případ fotbalisty Bosmana, jelikož fotbalové organizace začaly být evropským právem značně omezovány, zejména v ekonomické oblasti. Toto rozhodnutí má ovšem pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy podstatný význam. Evropský dvůr totiž nahlíží na sportovní pravidla z právního pohledu. Dává tím jasný signál, že tato pravidla nesmí být v rozporu s právem a důsledky vzniklé na základě těchto pravidel musí být také s právem v souladu. Rozhodnutí v případě Bosman jednoznačně stanovuje pravidlo, že na sportovní činnosti je nezbytné vždy nahlížet z hlediska práva. V tomto okamžiku se jeví jako vhodné položit si otázku: „Jak nastavit právní regulaci, aby sport neztratil svůj význam?“ Abychom byli schopni odpovědět, bude potřeba se této problematice také věnovat.

4 Sportovní pravidla

4.1 Vymezení pojmu sportovních pravidel

Sportovní pravidla zaujímají při hodnocení a stanovení trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy zásadní místo, proto je důležité tento pojem definovat a věnovat mu nemalou pozornost.

Na začátku této kapitoly považují za nejvhodnější vymezit samotný pojem – sportovní pravidlo, který bývá v odborné literatuře též označován jako sportovní norma. Zde je velmi důležité si uvědomit, že sportovní pravidla nejsou jedinými sportovními normami. Mezi sportovní normy zahrnujeme široké spektrum dalších sportovních regulativů, kterými jsou směrnice či řády.

Sportovní pravidla řadíme mezi neprávní normativní systémy a stejně tak jako u definice sportu, ani u tohoto pojmu neexistuje jedna uznávaná definice, ale i přes větší množství definic od různých autorů, jádro u každé z nich zůstává stejné. A sice, že sportovní pravidla regulují chování sportovců během sportovního utkání v rámci daného sportovního odvětví. Jejich úkolem tak není rozlišovat, zda je dané jednání po právu či proti právu. Zároveň však mají značný vliv na posouzení protiprávnosti jednání. Nesmíme zapomenout ani na možné sankce, které s sebou sportovní pravidla, pokud dojde k porušení požadovaného chování sportovce, přinášejí.

Za zmínku jistě stojí vymezení Supa, který chápe sportovní pravidlo v obecné rovině jako „objektivně existující pravidlo chování v rámci toho kterého sportovního odvětví, jehož dodržování je vyžadováno v rámci výkonu takového sportovního odvětví a jehož porušení je, v různém rozsahu, s různou intenzitou a s různými následky, v rámci takového sportovního odvětví sankcionováno subjekty za tímto účelem zřízenými.“⁶⁸ Za takové subjekty jsou považovány zejména rozhodčí a disciplinární komise. Sportovní pravidla vedle stanovení chtěného chování sportovců vymezují i technický rámec daného sportovního odvětví. Mezi takovéto požadavky řadíme například vhodné sportovní výstroje či sportovní prostor.

⁶⁸ KUKLÍK, Jan a kol. *Sportovní právo*, Praha: Nakladatelství Auditorium, 2012, s. 37. ISBN 9788087284285.

4.2 Shodné a rozdílné znaky s právem

Pokud bychom se pokusili o komparaci norem sportovních a norem právních a jejich jednotlivých ucelených systémů, nalezneme hned několik styčných míst a paralel. Tato skutečnost je dána účelem, pro který byly obě tyto normy tvořeny – regulace chování zainteresovaných subjektů. Stejně tak jsou na sportovní i právní normy kladeny obdobné požadavky týkající se jejich obsahu, formy, určitosti a dalších parametrů, které jsou nezbytné, aby se tyto normy mohly kvalitně uplatnit jako regulátory chování.⁶⁹

Sportovní pravidla se stejně jako normy právní vyznačují určitou obecností, která však neznamená, že by veškerá sportovní pravidla dopadala na všechny sportovce. Takováto pravidla postihují vždy pouze účastníky určitého sportovního utkání. Pokud jde o regulativnost sportovních pravidel, bylo již řečeno, že stejně jako normy právní upravují (regulují) určité chování. Tedy co do obecnosti a regulativnosti se obě normy příliš neliší.

Oba druhy norem jsou jak závazné, tak i vynutitelné. To znamená, že stanovují oprávnění a povinnosti, které z příslušné normy vyplývají a v případě porušení povinnosti stanovují hrozbu sankce a její případné vynucení.⁷⁰ Rozdíly těchto dvou znaků mezi oběma normami jsou dány formální určitostí. Právní normy mají konkrétní formu práva, kterou stanovuje a uznává výhradně stát. K přijetí takové normy je nutné dodržení stanoveného postupu a následné publikace ve Sbírce zákonů ČR. O tvorbě sportovních norem rozhodují sportovní organizace a jejich zvolené orgány. Sportovní norma pak neobsahuje všeobecně závazné pravidlo chování, tedy s jejich porušením (pokud zároveň nedošlo k porušení normy právní), nemůže vzniknout právní odpovědnost. Závaznost a vynutitelnost tak působí pouze vůči členům sportovní organizace a účastníků sportovních utkání. Jinak řečeno, sportovní pravidla nejsou obecně závazná pravidla chování, neboť jejich regulaci podléhá jen konkrétní sportovní odvětví. Těmto sportovním pravidlům se sportovci dobrovolně podřizují z titulu členství ve sportovních organizacích. Povinnost plynoucí ze sportovních norem je tedy založena smluvně.⁷¹

⁶⁹ KUKLÍK, Jan a kol. *Sportovní právo*, Praha: Nakladatelství Auditorium, 2012, s. 37. ISBN 9788087284285.

⁷⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva. 5. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. s. 34-35. ISBN 978-80-7380-233-2.

⁷¹ KUKLÍK, Jan a kol. *Sportovní právo*, Praha: Nakladatelství Auditorium, 2012, s. 41. ISBN 9788087284285.

4.3 Dělení sportovních pravidel

Rovněž jako normy právní i sportovní pravidla lze dělit z hlediska formy, a to na pravidla psaná a nepsaná. Psaná pravidla většinou tvoří základní kámen příslušného sportovního odvětví, neboť vymezují technické prostředky, které jsou nezbytné k provozování daného sportovního odvětví, dále pak prostředí, v němž je sport provozován, organizační otázky, ale především určují vzájemná práva a povinnosti zúčastněných sportovců. Především se jedná o formu zákazů, příkazů a dovolení. Takováto psaná sportovní pravidla jsou vydávána autoritativním subjektem, který vynucuje jejich dodržování a v případě jejich porušení tento prohřešek trestá. Rozhodně se nejedná o státní moc, která by tato pravidla schvalovala, neboť jak již bylo zmíněno výše, státní moc prostřednictvím zákonů a dalších právních předpisů vytyčuje rámec, v jakém se mohou tato pravidla volně „pohybovat“. Názorným příkladem autoritativních subjektů vydávající sportovní pravidla jsou světové organizace FIFA, IIHF či FIBA, které řídí a ovlivňují organizační struktury příslušných sportovních odvětví.

Nepsaná sportovní pravidla existují ve dvou základních formách, a sice ve formě sportovních obyčejů (zvyklostí) a ve formě ústních, popřípadě konkludentních ujednání participujících sportovců. Sportovní zvyklosti jsou obecně známy pod názvem „pravidla fair play“. Stejně jako právní obyčeje jsou charakterizovány tím, že na základě dlouhodobě opakované všeobecné realizace určitého chování dojde ke vzniku povědomí o jeho dodržování a závaznosti.⁷² Jsem přesvědčena, že v každém sportovním odvětví nalezneme sportovní obyčeje, které jsou mnohdy nad pravidla psaná. Jako příklad bych uvedla zakopnutí míče do zázemí týmem, v jehož držení se nachází, při zranění některého z hráčů během fotbalového zápasu. Po dalším uvedení hry hráči vrací míč týmu, který ho měl jako poslední v držení. Jistě je důležité si uvědomit, že výše uvedené sportovní obyčeje do jisté míry doplňují psaná sportovní pravidla a zároveň je modifikují v jednotlivých subkategoriích určitého sportovního odvětví. Zde bych jako příklad uvedla míru tvrdosti hry při hokejových zápasech, kdy v krajské hokejové lize ledního hokeje lze očekávat volnější průběh hry ze strany rozhodčích, než tomu bude například v extralize. Aplikačně tedy dochází k adaptaci konkrétních podmínek v různých kategoriích vybraného sportovního odvětví.

⁷² KUKLÍK, Jan a kol. *Sportovní právo*, Praha: Nakladatelství Auditorium, 2012, s. 45. ISBN 9788087284285.

Se sportovními nepsanými pravidly dohodnutými mezi konkrétními sportovci při provozování sportovní činnosti se můžeme setkat především při rekreačních sportech, kdy si hráči upravují pravidla hry ad hoc. Jedná se například o situaci, kdy se hráči mezi sebou domluví na menším počtu hráčů v poli nebo velice známé heslo „kdo dá gól, ten vyhrál“ na konci vyrovnaného utkání.

4.4 Význam sportovních pravidel pro posouzení trestní odpovědnosti

S ohledem na projednávanou problematiku je důležité se zaměřit na roli sportovních pravidel při posuzování trestní odpovědnosti sportovce. Nabízí se tedy otázka, zda sportovní pravidla mají vliv na posouzení právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, či se dokonce jedná o jednu z obligatorních podmínek pro uplatnění trestněprávní odpovědnosti.

V obecné teoretické rovině nalezneme při zjednodušeném pohledu celkem tři možné varianty. První přístup neklade důraz na dodržování sportovních pravidel a v podstatě můžeme hovořit o jejich absolutní bezvýznamnosti ve vztahu k posuzování odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy. Druhý přístup naopak považuje porušení sportovních pravidel za jedinou podmínku pro posouzení odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy. S těmito dvěma vyhraněnými přístupy se neztotožňuji, neboť jak již bylo řečeno, obecně závazné právní předpisy tvoří rámec chování sportovce, proto nemůžeme považovat porušení těchto pravidel za bezvýznamné, ale ani jako jedinou podmínku. Tyto modely jsou tedy výrazně hypotetickými a akademickými a v rozhodovací praxi nepřijatelné.⁷³ Třetí přístup považuje dodržování sportovních pravidel za jednu z podmínek beztrestnosti sportovce za sportovní úraz.

Touto problematikou se budeme zabývat ještě v následující podkapitole, zároveň však považuji za vhodné vyhodnotit výše uvedené varianty. Obecně se ztotožňuji s posledním zmiňovaným přístupem, když pro případné posuzování odpovědnosti sportovce za sportovní úraz budou hrát sportovní pravidla důležitou roli, zároveň je však považuji za jedno z několika kritérií, na které je potřeba brát zřetel. Postavení sportovních pravidel se již několikrát zabývaly české soudy

⁷³ KRÁLÍK, Michal. *Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje*, Časopis pro právní vědu a praxi 2/2006.

a Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006 konstatoval, „že účelem pravidel sportovních her je nejen stanovit soupeřícím stranám rovné podmínky, ale současně i chránit zdraví hráčů před zákroky, které zpravidla či alespoň občas vedou k jejich zranění, přičemž na dodržení herních pravidel je společenský zájem. Z tohoto pohledu je pak zapotřebí přísně individuálně posuzovat vzniklá zranění hráčů nejen v jednotlivých druzích sportu, ale i závažnost porušení daných pravidel upravujících to či ono sportovní odvětví. Teprve na základě takového posouzení lze dospět k závěru, zda vzniklé zranění protihráče lze posuzovat ještě v rámci sportovních pravidel, či zda již připadá v úvahu aplikace trestního práva.“⁷⁴ Pro kontaktní sporty se uplatní závěr Nejvyššího soudu ČR, podle kterého „při posuzování trestní odpovědnosti sportovců za zákroky v kontaktních sportech je třeba posoudit nepřiměřenost zákroku vzhledem k herní situaci (včetně použití nepřiměřené síly, kterou konkrétní zákrok nevyžadoval) a povahu předchozích zákroků hráče v obdobné herní situaci.“⁷⁵ Z uvedených rozhodnutí je zřejmé, že při posuzování konkrétních případů, které souvisejí s výkonem sportovní činnosti, jsou sportovní pravidla významná vodítka pro pochopení určitých sportovních činností a soudy je nemohou ignorovat.

4.5 Sankční mechanismy a jejich průnik

Neoddělitelnou součástí vzájemného vztahu mezi sportovními a právními normami tvoří tzv. sankční mechanismus. Sankční působení není výjimkou a i zde nalezneme několik společných i rozdílných rysů. Za shodný znak můžeme považovat naleznutí imperfektních norem⁷⁶ u obou normativních systémů. U právních norem bývá tento nedostatek kritizován, naopak u sportovních pravidel tento stav nevyvolává problémy. Je tomu zejména proto, že u již zmíněných pravidlech fair play, která bývají obsažena i v písemné podobě, by bylo používání sankcí mnohdy sporné. Chápání sankcí jako takových může být dvojitý. Nejprve mohou vystupovat v preventivní roli, tedy svojí existencí předcházejí možného porušení příslušných pravidel chování a dále nastupují jako represivní opatření v případě porušení pravidel.⁷⁷ Z hlediska míry závažnosti lze v objektivní rovině

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006.

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 7 Tdo 561/2016.

⁷⁶ Imperfektní právní norma je nedokonalá či neúplná právní norma, ve které chybí sankce.

⁷⁷ KRÁLÍK, Michal. *Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinálního vývoje*, Časopis pro právní vědu a praxi 2/2006.

uznat, že v právu se setkáváme zejména se sankcemi, jejichž míra závažnosti je poměrně vysoká. Tento fakt souvisí nepochybně s tím, že právo upravuje nejdůležitější okruh lidských vztahů. Avšak ani sport v tomto ohledu nezahálí a existenci typu sankcí, které svým dopadem a závažností směle konkurují sankcím právním, také ve sportovních pravidlech nalezneme. Jako takové sankce můžeme považovat diskvalifikaci, pozastavení závodní činnosti či pokuty. Zároveň ale nalezneme sankce, kterým tento význam zcela chybí. Takové sankce nastupují v případě, dojde-li k porušení pravidla, které upravuje průběh příslušné sportovní činnosti.

Působení právní a sportovní regulace se v určitých směrech prolíná a toto prolínání dopadá i na sankce. Za nejvhodnější považuji znázornit zmíněný průnik sankcí na praktických příkladech⁷⁸:

1. Prvním z nich je situace, kdy dojde k porušení pouze sportovního pravidla, aniž by bylo porušeno pravidlo právní a toto porušení nevyvolá sportovní sankci. Typicky se jedná o porušení pravidel fair play, které nemá stanovenou žádnou sankci.
2. Další situace, která může při průniku sankcí nastat, je ta, že dojde k porušení sportovního pravidla (nikoliv právního), které vyvolá pouze sportovní sankci. Zde se bude jednat například o situace, kdy hráč zdržoval hru a za toto porušení pravidla mu bude uložen menší trest v podobě dvouminutového vyloučení.
3. Následující možnost je zcela typická právě pro možný úraz způsobený v průběhu sportovní činnosti, kterému předcházelo porušení sportovního i právního pravidla a měly by tak následovat tomu odpovídající sportovní i právní sankce. V tomto případě se bude jednat o zákroky, které jsou velmi nebezpečné a může při nich dojít k těžkému ublížení na zdraví, případně i smrti. Z tohoto důvodu pak může být hráč potrestán jak sportovní, tak zároveň právní sankcí. S ohledem na skutečnost, že sportovní pravidla nejsou součástí právního řádu ČR, neexistuje důvod, který by neumožňoval uplatnění obou sankcí vedle sebe.

⁷⁸ KRÁLÍK, Michal. *Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje*, Časopis pro právní vědu a praxi 2/2006.

4. Poslední možností je porušení právního pravidla při sportu, které není provázeno porušením pravidla sportovního. M. Králík cituje případ, kdy soud odsoudil sportovce, který způsobil jinému úraz i přes to, že sportovní pravidla dodržel. Jedná se o případ z roku 1950, kdy italský odvolací soud odsoudil fotbalistu a tento rozsudek poté potvrdil i kasační soud, který svůj závěr v rozsudku formuloval takto: *„Při sportovních soutěžích je nutno k obvyklé opatrnosti, platicí ve styku mezi lidmi, a k obvyklé povinnosti dodržovat bezpečnostní předpisy, připojit navíc zvláštní opatrnost a zvláštní povinnost dodržovat zásady a pravidla hry. Z těchto zvláštních povinností vyplývá nutnost humánní bdělosti sportovce, spočívající v kontrole vlastního chování v každém okamžiku, aby nebyla narušena tělesná nedotknutelnost protivníka a třetích osob. Proto může být trestně odpovědný závodník, který v utkání náležitě nesplnil onu mimořádnou povinnost kontrolovat ve jménu humánní bdělosti vlastní jednání, i když pečlivě dodržoval všechny předpisy a pravidla, stanovená pro dané sportovní odvětví.“*⁷⁹ Uvedené rozhodnutí, kterému předcházela obdobně řešený případ z roku 1935 týkající se ragbyového hráče Chevaliera, při kterém soudy posuzovaly trestní odpovědnost sportovce za způsobení smrti protivníka v průběhu zápasu, tak zavedlo další kritérium zákonnosti sportovního chování. Jedná se o princip obezřetnosti, který musí být v rámci dodržení sportovních pravidel dodržen. Podle výše uvedených soudních rozhodnutí představuje dodržení sportovních pravidel pouhou minimální míru obezřetnosti, která však nedostačuje k absenci odpovědnosti za způsobený sportovní úraz. Sawicki v této souvislosti píše, že *"pohnutky, jimiž se řídili italští soudci, byly jistě pochopitelné. Chtěli předejít dalšímu zhrubnutí sportovních her zavedením dalšího prvku, podmiňujícího právnost jednání sportovců. Jeho neurčitost a pružnost by však bohužel v praxi mohly změnit dodatečnou ochranu lidských hodnot v Damoklův meč, který by zůstal viset nad hlavami sportovců. Náhodné a libovolné použití oné dodatečné zásady - kontrolovat pohyby ve jménu humánní bdělosti - by mohlo ztížit a dokonce znemožnit všechnu sportovní činnost. Proto byl tento*

⁷⁹ SAWICKI, J.: *Tajemství paragrafů*, Orbis, Praha, 1970, str. 259-260.

*požadavek všeobecně zavržen jak teorií, tak soudní praxí.*⁸⁰ Domnívám se, že princip obezřetnosti by měl být při posuzování odpovědnosti sportovců zohledňován, avšak omezeně. Velmi těžko bychom mohli chtít po sportovcích, aby v průběhu sportovní činnosti koordinovali své pohyby tak, aby nezpůsobili jinému zranění. Sport by v takovém případě ztratil svůj smysl. Dle mého názoru by měli být sportovní pravidla koncipována tak, aby tomuto principu bylo učiněno za dost.

4.6 Disciplinární rozhodnutí

Disciplinárním rozhodnutím se rozumí rozhodování sportovních orgánů příslušného sportovního odvětví, kterému je svěřeno projednávat a rozhodovat o uplatnění sankcí v případě provinění sportovců, k nimž došlo porušením sportovních pravidel a řádů sportovních soutěží. Sportovní svazy si formu disciplinárního orgánu, který je příslušný rozhodovat o sportovních proviněních, stanovuje v konkrétních přijatých disciplinárních řádech. Na základě disciplinárního rozhodnutí jsou sportovcům ukládány odlišné tresty než ty, které jim jsou uloženy v průběhu samotné hry. Typickým příkladem těchto sankcí může být pozastavení sportovní činnosti, uložení pokuty aj. Disciplinární rozhodnutí bývá často podkladem pro soudní rozhodnutí (typicky v řízení o náhradách škody nebo v trestním řízení při způsobeném sportovním úrazu). Disciplinární orgán, který posuzuje předmětné jednání, bývá označován za odborný, a proto jeho rozhodnutí mnohdy nahrazuje odborné znalecké posouzení, což samo o sobě naznačuje jeho důležitost. Samotná skutečnost, zda došlo k porušení sportovního pravidla či dokonce k excesu, může být pro rozhodnutí o trestní odpovědnosti klíčové. Toto tvrzení podporuje v následující kapitole zmíněná teorie dodržení sportovních pravidel, jenž dovozuje beztrestnost sportovce za způsobený úraz při jejich současném dodržování.⁸¹

Na závěr této kapitoly je důležité si uvědomit, že sportovní pravidla zahrnují úpravu celé řady sportovních vztahů. Jedná se o záležitosti čistě technického rázu, upravují organizační problematiku, ale jejich primárním úkolem je stanovit pravidla chování sportovců. Jsou důležitým pomocným kritériem pro posouzení vzniku občanskoprávní či trestněprávní odpovědnosti, neboť podstatou stanovení

⁸⁰ SAWICKI, J.: *Tajemství paragrafů*, Orbis, Praha, 1970, str. 259-260.

⁸¹ KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C.H. Beck, 2001. s. 19. ISBN 8071795321.

sportovních pravidel je i ochrana života a zdraví člověka. Jejich porušení nezakládá automaticky vznik odpovědnosti za způsobené zranění, ale jak již bylo několikrát zmíněno, jedná se o důležitý předpoklad, nikoliv však obligatorní.⁸² Je zřejmé, že ve valné většině případů, kdy přichází v úvahu uplatnění trestní odpovědnosti, došlo k porušení sportovních pravidel. To však neznamená, že by k posouzení trestní odpovědnosti postačoval tento předpoklad. Všechny eventuální případy by měly být posuzovány individuálně a zároveň by měly být vyhodnoceny komplexně všechny okolnosti, na základě kterých bude možné dovodit, zda došlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu.

Věřím, že díky této kapitole, se podařilo sportovní pravidla jasně vymezit, kategorizovat a především porovnat s obecnými právními normami. Část této kapitoly je pak věnována sankčnímu mechanismu sportu a práva a jejich průniku. Jako největší přínos se jeví jasný závěr, že porušení sportovních pravidel není obligatorním předpokladem pro vznik trestní odpovědnosti. Takové porušení a následné disciplinární rozhodnutí o něm, má však podstatný význam pro eventuální soudní rozhodnutí.

⁸² COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 21. ISBN 978-80-87576-88-5.

5 Odpovědnostní vztahy ve sportu

5.1 Obecné aspekty právní odpovědnosti za sportovní úrazy

Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy byla v československé právní teorii dlouho opomíjena. Vlivem narůstajícího zájmu veřejnosti o sport však ani teoretikové nezůstali pozadu a otázka právní odpovědnosti sportovců se stále více a více dostává do popředí zejména v souvislosti s mediálními případy. Mezi nejznámější české autory patří J. Prusák, J. Hora a v současné době nejvíce publikující osoba na toto téma M. Králík.

M. Králík v díle *Otázky sportovního práva* uvádí čtyři důvody, proč nás nutí danou problematiku zkoumat a více se jí v dnešní době zabývat. Jako první zmiňuje to, že otázka právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy je již dlouho pojímána právně nejednotně, což je na úkor právní jistoty, a v praxi to znamená značné potíže. Dále označuje sport jako lidskou činnost, při které se zjištěné poznatky dají použít na jiné oblasti. Především ve zdravotnictví, umělecké činnosti apod. Jako třetí důvod uvádí výskyt obrovského množství finančních prostředků, díky kterým je sportovní činnost determinována parametry ekonomického charakteru. Poslední důvod shledává v následcích spojenými se sportovními úrazy, které bývají velmi závažné a promítají se jak do ekonomické sféry sportovce, tak do oblasti osobní.

Než se začneme hlouběji zabývat právní odpovědností sportovců za sportovní úrazy, nabízí se nejprve definovat obecnou právní odpovědnost. Tu ve svém díle *Teorie práva* vymezil prof. Gerloch jako „*zvláštní druh právního vztahu vznikajícího v důsledku porušení právní povinnosti a spočívajícího ve vzniku nové (sekundární) povinnosti sankční povahy.*“ Prof. Knapp chápe obecnou právní odpovědnost v podstatě totožně a rozděluje ji na odpovědnost v širším slova smyslu a v užším. Podle Knappa je právní odpovědnost v širším pojetí myšlena povinností snést újmu, kterou stanoví zákon v případě, že nastane zákonem vymezená skutečnost. V širším slova smyslu není podle něho odpovědnost vázána na porušení primárních povinností, ale na skutečnost, kterou stanovuje zákon. Naopak v užším slova smyslu je právní odpovědnost vázána na porušení právních povinností. Sankce je tzv. sekundární povinností, která nastane v důsledku porušení primárních povinností. Specifickým příkladem tohoto pojetí označuje odpovědnost trestní.

S ohledem na zvolené téma je bezpochyby nutné zabývat se v základu nejenom prvky odpovědnosti trestněprávní, ale i soukromoprávní odpovědnosti za sportovní úrazy, jelikož za určitých okolností je potřeba nejprve dovodit soukromoprávní odpovědnost sportovce a o odpovědnost trestněprávní zvažovat až posléze. Důvodem, proč je potřeba zvolit tento postup je skutečnost, že trestní právo je tzv. prostředkem *ultima ratio*. Toto potvrzuje i ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku, podle kterého „*trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“

V přístupu k otázce odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy vykrytalizovaly tři rozdílné názorové proudy:

1. sportovci za sportovní úrazy odpovídají vždy
2. sportovci za sportovní úrazy neodpovídají prakticky nikdy
3. sportovci za sportovní úrazy odpovídají za přesně stanovených podmínek⁸³

Již dříve zmíněný E. Grayson zastává názor, že na provozování sportovní činnosti je nutné nahlížet jako na jakoukoliv jinou činnost a odmítá privilegování sportovců při provozování sportu. Druhý úhel pohledu je opačný a jeho zastáncem je B. Zauli, který naopak jakoukoliv odpovědnost sportovců za sportovní úrazy vylučuje. Třetí a poslední linie se nachází ve středu výše zmíněných proudů a definuje hranice odpovědnosti za sportovní úrazy, tedy v určitých případech právní odpovědnost připouští. V podstatě ke stejnému dělení došel i slovenský právní teoretik Prusák ve svém díle Šport a právo.

Se zřetelem na to, že v dnešní době je sport považován za činnost společensky prospěšnou⁸⁴, nelze tedy za jistých okolností v rámci provozování sportovní činnosti činit sportovce odpovědným. A tím, kdy tomu tak je, se zabývají následující koncepce, které vycházejí z již zmíněné třetí linie.

5.2 Teoretické přístupy k odpovědnosti sportovců

5.2.1 Teorie souhlasu poškozeného

Teorie souhlasu (svolení) poškozeného pochází zejména z anglo – americké právní vědy a její podstata spočívá v tom, že sportovec, který se dobrovolně účastní

⁸³ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 38. ISBN 978-80-904024-1-6.

⁸⁴ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1057/2008.

sportovní aktivity, přijímá určitou míru nebezpečí vzniku úrazu a de facto ke způsobení úrazu dává souhlas. Takovéto zranění může být sportovci způsobeno nejenom v důsledku vlastního jednání, ale i v důsledku chování ostatních sportovců. Jedná o udělení tzv. konkludentního souhlasu k možnosti vzniku úrazu.

Zásadní spornou otázkou je, zda tento souhlas má charakter okolnosti vylučující protiprávnost, obecněji - zda lze tímto souhlasem vyloučit právní odpovědnost i ve vztahu k zásahům do tělesné integrity. Coufalová a spol. ve svém díle konkretizují tento souhlas a spojují ho se vznikem lehčích zranění, která jsou v daném sportu obvyklá. Nejčastěji jsou to zranění, která si sportovec buď způsobí sám, nebo v důsledku nešťastné náhody. Tento souhlas již nespojují s vážnějším zraněním, neboť k tomuto již tato teorie patrně nesměřuje.⁸⁵ Toto specifikování souhlasu na určitá zranění mi nepřipadá vhodné, ztotožňuji se proto s autory, kteří tuto teorii v zásadě neakceptují. Zastávám názor, že o souhlasu ke sportovnímu úrazu nemůže být řeč, jedná se pouze o souhlas s určitou mírou rizika, která vyvstává z příslušné sportovní činnosti.

Teorie souhlasu (svolení) poškozeného je do jisté míry inkorporována do další teorie, kterou je teorie přípustného (sportovního) rizika, ze které v současné chvíli vychází většina doktrín.

5.2.2 Teorie přípustného sportovního rizika

Tato teorie vychází ze skutečnosti, že vykonávání sportovní činnosti se pojí s vyšším rizikem možnosti vzniku zranění. Základní myšlenkou je, že každý sportovec si je vědom určitého rizika zranění a do určité míry toto riziko akceptuje. Pokud je tedy sportovci v průběhu provozování sportovní činnosti způsobeno zranění v důsledku chování jiného sportovce, pak sportovec, který zranění způsobil, není odpovědný za následek (úraz).

Nabízí se však otázka, jaká je míra rizika, kterou je možné u sportovce požadovat, aby strpěl? Dle zastánců této teorie bere sportovec na sebe takovou míru rizika způsobení možného sportovního úrazu, které lze v rámci jednotlivých sportů předpokládat. Při posuzování míry rizika je však nezbytné akceptovat různé míry rizika vzniku zranění u poškozeného dle konkrétního sportu, neboť při provozování bojových sportů je riziko zranění nepochybně několikanásobně větší než je tomu

⁸⁵COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha:Leges, 2014, s. 77 a násl. ISBN978-80-87576-88-5.

u jiných sportů. Míru rizika tak není možné paušalizovat, ale vždy je nezbytné hodnotit míru rizika s ohledem na provozovaný sport.

Dalo by se hovořit o tzv. sportovním riziku jako jedné z okolností vylučujících protiprávnost, ovšem o výslovném normativním zakotvení sportovního rizika jako okolnosti zakládající beztrestnost hovoří především to, že nejsou zcela přesně vymezeny podmínky a hranice sportovního rizika. Čorba ve svém díle *Otázky sportovního práva* poznamenává, že společným znakem právních konstrukcí a úvah bývá skutečnost, že míru rizika, které na sebe sportovec přebírá, kombinují se současným požadavkem na obligatorní dodržování sportovních pravidel ze strany sportovce, jehož činností k úrazu došlo. Tento názor je v současné době již překonaný, protože sportovní riziko bývá vztahováno do jisté míry i na zranění vzniklá v rámci nedbalostních překročení sportovních pravidel.

5.2.3 Teorie práva zvykového

Řada autorů poukazovala na obyčej jako na okolnost zakládající beztrestnost sportovců. Zmíněná teorie vychází především z toho, že škodné následky způsobené v rámci sportovních činností nejsou trestné prostě proto, že se netrestají. Diskuze, které se týkaly této teorie, se zabývaly především dvěma otázkami: Má obyčej v právu nějaký význam? Lze obyčejem odůvodnit stanovisko, podle kterého je možné vyloučit odpovědnost sportovce za způsobený sportovní úraz? Vzhledem k tomu, že valná většina odborníků odpovídala na obě otázky negativně, vyplynul závěr, že obyčej není možné považovat za okolnost, která by vylučovala odpovědnost za sportovní úraz.⁸⁶

5.2.4 Teorie sportovního práva

Podstata této teorie je založena na tzv. autonomii sportu. Sportovní oblast vytváří vlastní právní předpisy a disponuje autoritativními orgány, které jsou zřízeny za účelem kontroly dodržování těchto právních předpisů a k případnému postihu jejich porušování. Sportovní právo tedy podle této teorie tvoří samostatný celek, který stanovuje vlastní pravidla chování a pomocí nich reguluje vztahy vznikající v této oblasti. Vzhledem k soběstačnosti sportovní oblasti by nemělo docházet k propojování právního řádu se sportovními pravidly, protože sport lze

⁸⁶ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 40. ISBN 978-80-904024-1-6.

regulovat v rámci samostatné působnosti sportovních orgánů. Zastánci této teorie se domnívají, že zmíněná regulace by se neměla týkat jen běžných záležitostí, ale dopadá i na postih nejzávažnějších hodnot, zájmů a vztahů, které v ostatních společenských činnostech spadají zcela pod ochranu trestního práva. Tedy v případě sportovního úrazu by byla trestní odpovědnost sportovce za způsobené zranění absolutně vyloučena a takovému sportovci by hrozila pouze sankce na základě sportovní normy.

V dnešní době však toto pojetí není příliš akceptováno, což můžeme považovat za správné. Všechny společenské činnosti podléhají právnímu řádu, nejsou vyloučeny z jeho pravomoci, a není tedy důvod, aby sportovní oblast byla vyčleněna a fungovala jako samostatný celek. Ano, sportovní orgány si vytvářejí vlastní sportovní pravidla, nicméně i tato pravidla chování i přes to, že nejsou obecně závazná jako právní předpisy, musí být v souladu s právním řádem. Neměli bychom zapomenout, že ochrana nejdůležitějších zájmů a hodnot přísluší výhradně trestnímu právu.⁸⁷

5.2.5 Teorie dodržení sportovního pravidla

Poslední zmíněná teorie souvisí s teorií dodržování sportovních pravidel, jejíž hlavní podstatou je otázka, zda případné porušení sportovních pravidel hraje významnou roli pro uplatnění trestní odpovědnosti.

Uvedená teorie prochází veškerými vývojovými etapami a je velmi hojně využívána i v dnešní době. Jak je ze samotného názvu zřejmé, teorie vychází z předpokladu, že dodržení sportovních pravidel implikuje beztrestnost sportovce. Je však nutné dodat, že valná většina zastánců této teorie nepovažuje dodržení sportovních pravidel za výlučnou podmínku pro vyloučení právní odpovědnosti, ale jako jednu z několika podmínek, které musí být obligatorně kumulativně splněny. Příkladem je německý autor E. Karding, který k podmínce dodržení sportovních pravidel přidal ještě podmínku dobrovolnosti zúčastnit se sportovního zápolení. Zmíněný prvek dobrovolnosti můžeme považovat za odraz svolení poškozeného s riziky, které s provozováním hry vyvstávají. Tento trend je patrný i u Fuchse, který poukazuje na skutečnost, že „*pro nastoupení odpovědnosti je rozhodné, zda*

⁸⁷ Čl. 39 usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky: „Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“, čl. 40 usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky: „Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.“

*při jednání, které vedlo ke zranění, byla dodržena platná pravidla hry a těchto pravidel je zároveň vyjádřeno, v jakém rozsahu každý hráč převzal riziko zranění spojené se hrou. Teprve se způsobem chování protihráče, které odporuje pravidlům, přechází na něj riziko.*⁸⁸

Představitelé francouzské literatury P. Garraud a J. Loup byli toho názoru, že beztrestnost za sportovní úrazy je podmíněna těmito okolnostmi:

1. Dodržení zásadních pravidel dané sportovní disciplíny.
2. Jednání původce zranění nelze vytknout ničeho z hlediska neopatrnosti nebo nedbalosti.
3. Poškozený akceptoval riziko spojené s provozováním sportovní činnosti.⁸⁹

Současná francouzská doktrína je důslednější a M. Gros a P. Y. Verkindt se shodují, že k výše uvedenému je dále třeba rozlišovat, zda je provozovaný sport kontaktní či nikoliv. V prvním případě nemůže být sportovec za způsobené zranění z principu trestně stíhán, pokud bylo jeho jednání v souladu s pravidly hry.

Určitý názorový posun můžeme spatřit v doktríně anglo – americké. Výše uvedení autoři se v rámci svých úvah již nezabývali tím, zda musí být sportovní pravidla zároveň v souladu s právem. Ovšem C. S. Kenny podmiňuje beztrestnost sportovce za sportovní úraz tím, že toto zranění bylo způsobeno v průběhu legální sportovní disciplíny za současného dodržení sportovních pravidel. Pokud by tedy sportovní disciplína byla nelegální, potom by odpovědnost sportovce přicházela v úvahu i přesto, že byla dodržena sportovní pravidla. Nelze opominout ani názor M. Jamese, který dodržení sportovních pravidel nepovažuje jako výslovnou podmínku beztrestnosti sportovce, ale pouze jako jednu z okolností, ke které se při hodnocení sportovních úrazů přihlíží. Zdůrazňuje, že *„dodržení sportovních pravidel samo o sobě není důvodem pro vyloučení trestní odpovědnosti sportovce. (...) Pravidla příslušné hry nejsou určovatelem pro trestnost chování sportovce, protože nic nemůže učinit zákonným to, co je nezákonné podle práva země.*⁹⁰

Polský právní teoretik J. Sawicki se také zabýval otázkou sportovních pravidel a stejně jako C. S. Kenny spojil legálnost sportovní činnosti a důsledků s tím spojených se splněním tří podmínek:

⁸⁸ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 43. ISBN 978-80-904024-1-6.

⁸⁹ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 43. ISBN 978-80-904024-1-6.

⁹⁰ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 43. ISBN 978-80-904024-1-6.

1. Sportovní odvětví je státem považováno za dovolené.
2. Účast sportovců je dobrovolná.
3. Sportovci dodržují pro ně závazná sportovní pravidla a zásady.⁹¹

Tato teorie má však i své odpůrce, kteří odmítají poměřovat otázku trestní odpovědnosti sportovce prizmatem dodržení nebo porušení sportovních pravidel. Řešením této situace může být, že pokud jsou sportovní pravidla součástí zákonné či podzákonné právní normy, je možné na teorii dodržení sportovních pravidel nahlížet jako na okolnost vylučující protiprávnost. Za nejvhodnější řešení považují posuzovat sportovní činnost v rámci přípustného rizika, která je provozovaná v rámci stanovených pravidel hry. Pravidla hry pak mohou představovat měřítko pro stanovení odpovědnosti sportovce za způsobené zranění.

5.2.6 Koncepce státního dovolení

Koncepci státního dovolení nalezneme též pod názvem teorie obecné legality sportu nebo teorie obecné legality sportovních úrazů. Vychází z předpokladu, že uznání nebo tolerování sportovní disciplíny státem znamená současně zbavení beztrestnosti úrazů, ke kterým dochází v průběhu sportovního zápolení. Námitka odpůrců této teorie spočívá v argumentu, že legálnost sportu neznamena automaticky beztrestnost všeho, k čemu v rámci sportovní činnosti dojde.

Nejčastější a zároveň nejspornější otázkou v souvislosti s touto teorií pak zůstává, jakým způsobem by měl stát podporovat, tolerovat nebo uznávat sportovní disciplíny? Nabízí se speciální právní úprava, správní akty, nebo dokonce faktická tolerance. Správný názor je, že správní akty nebo právní předpisy nižší právní síly, které dokládají podporu sportu, nemohou být důvodem pro vyloučení právní odpovědnosti za poškození zdraví. Výjimku však tvoří případy, kdy na uvedené právní předpisy trestněprávní norma přímo odkazuje. Za nespornou výhodou této koncepce můžeme považovat jistou vyšší míru právní jistoty sportovce.

5.2.7 Teorie nešťastné náhody

V souvislosti s touto teorií je na sportovní úrazy nahlíženo jako na důsledek okolností způsobených *vis maior*. Z hlediska nešťastné náhody je možné

⁹¹ SAWICKI, J.: *Tajemství paragrafů*, Orbis, Praha, 1970, str. 259 a násl.

konstatovat, že s určitou mírou faktoru nešťastné náhody musíme při posuzování trestní odpovědnosti počítat vždy, protože řada zranění nemusí vznikat v důsledku protiprávního jednání sportovce, ale v důsledku jiných faktorů. Jedním z nich může být zmíněná nešťastná nehoda, která pak může hrát zásadní roli při posuzování trestní odpovědnosti. Takováto okolnost má pak značný vliv snížení, ba dokonce vyloučení trestní odpovědnosti sportovce, který se svým jednáním dopustil ohrožení nebo porušení hodnot chráněných trestním zákonem. V tomto smyslu se nabízí tři možné situace, které je třeba rozlišovat.

V prvním případě pokud bude prokázáno, že se dané jednání uskutečnilo pouze v důsledku porušení nejdůležitějších hodnot a zájmů a nešťastná nehoda zde nebyla dána, bude zapotřebí přistoupit k uplatnění trestní odpovědnosti.

V druhém případě je možné, že zranění vzniklo i v důsledku nešťastné nehody, která však nebyla výlučná. Za této situace se bude jednat o snížení míry trestní odpovědnosti. Jako příklad se jeví situace, kdy sportovec fauluje jiného sportovce, kterému tímto jednáním ve spojení s dalším faktorem (počasí, špatné technické zázemí) bude způsobena těžká újma na zdraví.

V posledním případě půjde o situaci, kdy došlo ke zranění pouze v důsledku nešťastné nehody a nebude tedy možné dovést zavinění jiné osoby. Zde trestní odpovědnost nepřichází v úvahu.

Důležité je upozornit, že při určitých sportovních činnostech lze spatřovat úmyslné útoky sportovců na zdraví svých soupeřů. Domnívám se proto, že přijetím této teorie by intenzivně začalo docházet ke zraněním pod ochranou nešťastné nehody.

5.2.8 Teorie sportovní imunity

Pojem tzv. sportovní imunity vyjadřuje beztrestnost pro sportovní úrazy. Reprezentuje jí například belgický univerzitní profesor R. Charles, který zdůrazňuje, že bez sportovní imunity by byl výkon sportů znemožněn, neboť sportovci by nemohli mezi sebou zápasit, protože by byli vystaveni strachu, že při poranění soupeře zakročí policie. Podle Charlese jsou hranice sportovní imunity dány obecnou prospěšností sportu, pro kterou se výkon sportu toleruje. Pokud je tedy sportovní činnost prospěšná a užitečná, trvá i sportovní imunita, a to i když dojde při výkonu sportu k porušení některých ustanovení zákona.

5.2.9 Teorie nedostatku zavinění

Teorie nedostatku zavinění vychází z myšlenky, že sportovcům v případě zranění jiné osoby v průběhu sportovní činnosti nelze přičítat ani jednu z forem zavinění, tedy ani formu nedbalostní. Sport je v rámci této teorie vnímán jako společenská činnost, ve které ke zraněním dochází, ovšem pouze v nezaviněných případech. Jediný postih, který sportovci za své jednání hrozí, je podle předpisů disciplinárního charakteru, nikoli trestněprávní. Tato myšlenka je podporována tezí, že sportovci nezpůsobují zranění ve zlobě či nenávisti.

Tato teorie však v současné době nemá již v praxi žádný význam, protože v řadě případů dochází k různým zkratům a excesům ze strany sportovců, které mají za následek způsobení vážných zdravotních komplikací, a bylo by nelogické tyto případy ponechávat bez trestu.

5.2.10 Teorie účelu

Je jednou z výrazně se prosazujících teorií, již lze lapidárně vyjádřit slovy „úcel světlí prostředky“. Teorie účelu totiž vychází z předpokladu, že sport je vnímán jako prospěšná společenská činnost s jistým výchovným efektem. Nicméně i když se jedná o prospěšnou společenskou činnost, i tato s sebou přináší negativní jevy (možnost vzniku zranění), které je nutné akceptovat a tolerovat. Zároveň je však nutné dbát závazných sportovních pravidel a zvyklostí při respektování zásad fair play. Při vyloučení trestní odpovědnosti se posuzuje, zda se jednalo o nezaviněné zranění, při kterém nedošlo ani k porušení sportovních pravidel, ani k porušení obecné prevenční povinnosti. Pokud budou tyto předpoklady splněny, měla by být trestní odpovědnost vyloučena.

Naopak ze strany odpůrců bývá teorii účelu vytýkáno, že právní předpisy s ní nepočítají jako s okolností vylučující protiprávnost a její důležitost je dána pouze její zvyklostí.

Shrnutí

Seznam výše uvedených teorií není úplný. Nastíněny byly ty nejvýznamnější sportovněprávní teorie, avšak existují další, jejichž význam není tak zřejmý. Jak je ze shora patrné, veškeré zmíněné koncepce mají při posuzování trestní odpovědnosti své opodstatnění.

V určitých znacích můžeme spatřit i určitou provázanost mezi nimi, kdy například teorie souhlasu poškozeného je součástí i teorie sportovního přípustného rizika jen s tím rozdílem, že poškozený dává souhlas s rizikem vzniku úrazu nikoli k zásahu do tělesné integrity. Míru rizika pak stanovují nastolená sportovní pravidla a víra sportovců v jejich dodržování. Tedy i teorie dodržení sportovních pravidel je obsažena v rámci teorie sportovního rizika a musí být při posuzování trestní odpovědnosti zohledňována. Přijatá sportovní pravidla by měla být v souladu s právním řádem a je to právě stát, který posuzuje legálnost, závaznost a přípustnost sportovních pravidel v rámci provozování sportovní činnosti. Stát by měl dát sportovní oblasti autonomii, jelikož se jedná o společensky prospěšnou činnost (teorie účelu), se kterou je však zároveň spojeno obecné riziko se vznikem úrazu. Vytyčení hranic autonomie sportu by jistě byla ku prospěchu věci. Jak však takové hranice stanovit? Normativně (koncepte státního dovolení) či určit sportu určitou autonomii (teorie sportovního práva)? Je tedy nesporné, že teorie sportovního práva a koncepte státního dovolení jsou alternativní řešení, jak určit meze přípustného rizika.

5.3 Historické etapy vývoje právní odpovědnosti za sportovní úrazy

I přesto, že v historii byl vliv práva patrný, vznik her a sportovních činností představoval důsledek jakéhosi odreagování od každodenního života, jednalo se o útěk z těžké životní reality, kdy právo i tyto činnosti regulovalo. Logickým vyústěním historického vývoje byly první vazby mezi herními (sportovními) činnostmi a právem, které se odvíjely zejména v rovině negativních následků těchto činností, kterými byla často těžká zranění a mnohdy také smrt účastníků těchto utkání.

Tělesné a pohybové aktivity jsou již od nepaměti spjaty s životem člověka. Fyzická zdatnost jedinců představovala nezbytný předpoklad pro přežití a špatný tělesný rozvoj znamenal pro pravěkého lovce katastrofální následky. Pravěcí lidé převážnou část svého života trávili putováním za potravou a později docházelo k přechodu od pasivního sběru potravin k aktivnější formě získávání obživy. S tím ovšem souvisela i výroba nových zbraní a tím pádem zvýšené nároky na fyzickou kondici. Přínos kultur předcházející éře starověkého Řecka a Říma do sportovněprávní oblasti je minimální a z hlediska vývoje sportu

a sportovněprávních aspektů v globálním kontextu nijak zásadní. Antický svět naopak zaznamenal ohromný rozvoj sportovních aktivit, proto antickou epochou začne historické putování vývoje právní odpovědnosti za sportovní úrazy.

5.3.1 Římské impérium

Římský právní pohled na problematiku sportovních úrazů je rozlišován do dvou základních linií. Na jedné straně stojí názory římských právníků, které se týkají aplikace *Lex Aquilia* a na druhé jsou to názory stojící mimo tento zákon.

Posuzování sportovněprávních zranění bylo svěřeno tzv. Aquiliovu zákonu, jehož celkový dosah a přínos byl daleko širší. Tento zákon se stal základem nauky, jenž se zabývala problematikou tzv. deliktů obligace, jejímž předmětem byla soukromá pokuta. Tato pokuta se poté vymáhala žalobou, jenž nese název *actio leges Aquiliae* mající ryze penální charakter. Pro sportovněprávní oblast je v souvislosti s tímto zákonem důležitá jedna zásada. K žalobě z Aquiliova zákona byl aktivně legitimován pouze vlastník poškozené věci, čímž byl zbaven aktivní legitimace svobodný člověk, kterému bylo ublíženo na zdraví. Postupným vývojem však došlo k upuštění od této zásady a žaloba z Aquiliova zákona byla použitelná i na případy útoků proti tělesné integritě svobodného člověka.

5.3.2 Řecký svět

Řecký antický svět se zabýval tělesnými nehodami ve dvou ohledech. Jednak při úrazech, ke kterým došlo při válečných činnostech, jednak při sportovních aktivitách (zejména při olympijských hrách). Řecké právní názory máme zprostředkovány díky známým filozofům, řečníkům a státníkům, které známe zpravidla z jiných oblastí.

Za nejstaršího sportovního kronikáře je označován Homér, který ve svém eposu *Iliada*⁹² podává jedinečné písemné svědectví o hrách a soutěžích. Homérova *Iliada* poskytuje formou příběhu přehled různých sportovních disciplín a pojednává též o sportovních úrazech. Homér je příkladem toho, že posuzování aspektů v Řecku, potažmo i v Římě, není možné činit izolovaně od tehdejších filozofických, náboženských a společenských koncepcí. Právě díky nim lze pochopit nahlížení antické společnosti na právní aspekty her, bojů a zápasů, které dnes označujeme jako sport.

⁹² Homéros, *Ilias*, překlad OKÁL, M. Bratislava 1962, s. 516.

Za zmínku stojí i právní názor Solónova, který je znám z jiných oborů, ovšem jeho vliv na sportovní oblast byl významný. Právě Solónovi jsou připisovány stanovené odměny, které se vyplácely vítězi v olympijských hrách. Kromě těchto odměn byli v Athénách olympionici doživotně osvobozeni od daní, bylo jim zajištěno doživotní stravování, ale také privilegium boje v bitvě vedle panovníka. Solón ve svých zákonech také pamatoval na zranění, ke kterým při sportu docházelo. Podle Solónova totiž ten, kdo způsobil zranění nebo smrt jinému při sportu neúmyslně, nebyl za toto jednání potrestán. *„Jestliže někdo někoho zabije neúmyslně na závodech, nebo zastihnuv v domě, nebo nepoznav jej ve válce, nebo u manželky, nebo u sestry, nebo u dcery, nebo u souložnice, s níž má svobodné děti, za to necht' není stíhán pro zabití.“*⁹³ Z dikce Solónova ustanovení vidíme, že neúmyslnému zabití na závodech bylo postaveno naroveň také za jistých okolností usmrcení ve válce, což opětovně dokumentuje existující spojení mezi oběma typy tělesných činností, které je pro Solóna charakteristické. Na straně druhé však sportoviště nebyla vybavena absolutním vynětím z jurisdikce, což znamenalo, že došlo-li k naplnění jiného trestného činu během sportovních utkání, pak za předpokladu, že toto jednání bylo považováno za trestné, nic nebránilo jeho postihu.

Solónovy zákony platící téměř 200 let postupně zaostávaly a v roce 403 př. n. l. pozbyly platnosti. Jejich přínos pro další právní vývoj byl ovšem nepopiratelný a zřejmě i sportovněprávní klauzule jasně naznačila směr, jímž se začalo ubírat posuzování sportovních nehod. Nejvýznamnější athénský řečník Demosthenes byl Solónovým zastáncem a ve své obžalobě proti Aristokratovi řekl: *„Kdo při hře způsobí smrt jinému, bude zproštěn jakékoliv viny. Proč? Protože zákonodárce nebude posuzovat čin, ale úmysl. A jaký zde byl úmysl? Zvítězit nad živým, ne způsobit mu smrt. A jestliže se zabitý projevil jako slabší než ten druhý během únavné snahy o vítězství, bylo to příčinou všeho zlého; a za to se ani netrestá.“* Solónův vliv je na výše uvedeném úryvku zřejmý. Právě prostřednictvím Demosthenese se dochovaly alespoň zlomky některých Solónových zákonů a Demosthenes na jeho myšlenky často poukazoval.

⁹³ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 29. ISBN 978-80-904024-1-6.

Platón představuje jednu z nejpozoruhodnějších osobností lidských dějin, jejíž vliv mnohonásobně překročil hranice své doby.⁹⁴ Jak si ukáže později, jeho názory na posuzování sportovních úrazů se promítaly ještě ve středověku. Platón kladl primární důraz na podřízení tělesné výchovy přípravě na válku. Zdůrazňoval utilitární charakter tělesné výchovy a požadoval, aby podmínky jejího řízení a organizace byly upraveny zákonodárcem. Platónovy úvahy pak vyústily v koncepci ideálního státu rozpracovanou především v *Zákonech a Ústavě*. I problematiku sportovních úrazů Platón do značné míry podřadil zájmům celku, striktně rozlišuje zranění způsobená při válečné přípravě a při herních činnostech. Nejenom, že si byl Platón vědom nebezpečnosti tělesných aktivit, ale dokonce sám nebezpečnost výslovně vyžadoval. Stejně tak jako jeho předchůdci nevyklučuje právní postih, pokud by ke zranění nebo smrti došlo zcela záměrně. Beztrestnost neúmyslného zabití pak zdůvodňuje „vyšším zájmem“ připravenosti athénské obce na možný válečný konflikt. Platón výslovně rozlišoval případy úmyslného a neúmyslného zabití, když v rámci zabití neúmyslného zřetelně diferencoval zranění při branných činnostech a herních činnostech, což jasně nasvědčuje vědomí jejich vzájemné charakterové odlišnosti, což je na straně druhé přibližováno stejným právním režimem při zásazích do tělesné integrity vzniklých v průběhu těchto činností. „*Jestliže někdo při zápasech a veřejných závodech neúmyslně usmrtí některého druha, buď na místě, nebo tak, že později podlehne zranění, nebo stejným způsobem ve válce nebo při válečném cvičení, při němž se konají cviky holými těly, nebo se s užíváním některých zbraní napodobuje válečná činnost, ať se očistí podle zákona o těch případech přineseného z Delf a budiž čist.*“⁹⁵

Z hlediska dnešního chápání lze usuzovat, že beztrestnost se vztahovala jak na nedbalost, tak i na nepřímý úmysl. Takto vymezená exempce přicházela v úvahu i v případě úrazu způsobeného v rozporu se sportovními pravidly, nešlo-li současně o úmyslné usmrcení, tj. vraždu. Řecký „sport“ se tedy vyznačoval vedle pravidel právních i existencí autonomních sportovních pravidel, která představovala druhou linii normativnosti antického sportu, kde smrt sportovce nebyla ničím výjimečným. Dodržování těchto pravidel bylo pak v rukou rozhodčích – hellanodiků. Řekové neztotožňovali zranění či smrt způsobenou porušením sportovních pravidel se vznikem právní odpovědnosti, nepostavili automatické rovnítko mezi porušením

⁹⁴ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 16. ISBN 978-80-7502-099-4.

⁹⁵ PLATÓN. *Zákony*. Oikoymenh, překlad NOVOTNÝ, František, druhé vydání, 1997, s. 247.

pravidel a úmyslem poranit či usmrtit svého soupeře. I zranění soupeře bylo obvykle vedeno snahou o dosažení sportovního vítězství, nikoliv snahou záměrně zasáhnout do tělesné integrity protivníka.

Z dochovaných pramenů můžeme učinit závěr, že řecká legislativa byla zřejmě prokazatelně a doložitelně první, která vytvořila speciální skutkové podstaty mířící na sportovní nehody a lze v ní spatřovat i zřejmé rysy trestněprávní.

5.3.3 Sportovní úrazy ve středověkém právním světě

Éra středověku na rozdíl od dějin antických znamenala pro sportovní oblast ústup ze slávy. Přesto se však i v této době můžeme setkat s až překvapivě podrobnou právní úpravou k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.

Pro středověk je typický právní dualismus a normy zabývající se sportovní činností nejsou výjimkou, a proto je potřeba právo vztahující se na sportovní oblast rozdělit na dvě linie.⁹⁶

První linií je linie církevního práva, která byla ke všem hrám nekompromisní. Pro duchovní platil zákaz účasti v soutěžích, jehož porušení bylo trestáno velmi tvrdě. Zároveň to však neznamenovalo, že by duchovní opustili veškeré tělesné aktivity. Otázkám právního hodnocení sportovních úrazů se věnovali poměrně podrobně. Vybudovali nauku, která však byla od svých předchůdců vzdálena a pohled kanonického práva obecně v této oblasti není příliš znám.

Základem kanonického pohledu byl dualismus mezi *res licita* (věc dovolená) a *re illicita* (věc nedovolená). Existovaly totiž hry a tělesné aktivity, které byly kněžím a mnichům dovolené, kam patřily například míčové hry, běhání, hod oštěpem nebo jízda na koni a zároveň existovaly tělesné aktivity, kterých se tito lidé účastnit nemohli. Mezi *res illicita* patřily například středověké rytířské turnaje. V případě, že se jich duchovní i přes zákaz zúčastnili, potom bez výjimky odpovídali za úraz, který způsobili při této činnosti. Otázka, jakým způsobem došlo ke zranění, pak byla z tohoto pohledu absolutně bezpředmětnou.

Zároveň je potřeba zdůraznit, že sama dovolenost her neznamenovala automatickou beztrestnost účastníka sportovních aktivit, ale v této souvislosti byl

⁹⁶ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. s. 28. ISBN 978-80-904024-1-6.

kladen důraz na zavinění. M. Králík v publikaci Otázky sportovního práva zmiňuje příklad, kdy si duchovní během procházky krátili čas tradiční hrou zaměřenou na obratnost, při které se vítěz směl vozit na zádech poraženého. Duchovní vyskočil na záda poraženého, a to tak nešťastně, že se smrtelně zranil o srp, který u sebe poražený měl. Většinový názor církevních právníků se přiklonil k závěru, že šlo o hru dovolenou, avšak zavinění poraženého bylo spatřováno v tom, že držení srpů při hře nebylo všeobecně známo a poražený nesdělil, že ho při provozování této hry u sebe má.

Druhá linie je linie práva světského. Vedle rytířských turnajů se ve středověku začali formovat i další sportovní disciplíny, jako je například fotbal, který však s pojetím dnešního fotbalu neměl prakticky nic společného. Nesvazovala ho žádná pravidla a v podstatě se jednalo pouze o urputnou rvačku o míč. Středověký právní partikularismus vedl zejména k tomu, že se rodila řada učení a názorů na trestnost nebo naopak na beztrestnost sportovních úrazů. Na Platónovo myšlení navázal Menochius, který zdůraznil nutnost absence úmyslného zranění protivníka ve sportovních zápasech, které byly povoleny.

Východiskem většiny středověkých úvah byla myšlenka myslitele Assa Bolonczyka, který ve svém díle Summa Codicis napsal: „*Jestliže někdo po úderu vápencového kamene, a to při hře, zůstal zabítý, pachatel neodpovídá za úmyslnou vraždu, nebyla-li předpokládána.*“ Státu komuny středověkého města Viterbo přistupoval k trestní odpovědnosti sportovních úrazů poněkud odlišně: „*Cokoliv se stalo mezi některými při hře a je jisté, že soud za to neudělil trest, leč kdyby následovalo zabití nebo amputace údu nebo poranění nebo zničené oko, co by muselo být prohlášeno v soudním procesu žalobcem nebo oznamovatelem. Avšak kdyby žalobce řekl, že se mu to nestalo při hře, tehdy žalovaný podléhá soudu a je nutno toto uvést za účelem jistoty pro soud.*“⁹⁷

S některými závěry středověkých právníků lze souhlasit a zároveň nemůžeme středověku popřít, že i přes převládající negativní vztah ke sportu zpracoval relativně ucelený systém názorů.

⁹⁷ KRÁLÍK, Michal. *Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy*. Právní rozhledy, č. 15/2006. s. 539.

5.3.4 Současný vývoj ve vybraných zemích

Tělesné aktivity prováděné ve starověkém Řecku a Římě měly s pojetím dnešního sportu mnoho společného, ovšem ve sportovní teorii převládá názor, že sport jako takový dostal stávající podobu až na přelomu 18. – 19. století. Tělesné aktivity vykonávané v dávné minulosti lze chápat jako přirozené předchůdce dnešního sportu, nelze je však ztotožňovat.⁹⁸

Na přelomu 19. a 20. století se právníci více zabývali právem ve sportovních vztazích, a to i ve vztahu k samotnému pojmovému vymezení sportu. Počátky těchto snah jsou spojovány s autory, jejichž činnost se profilovala v oblasti právní odpovědnosti za sportovní úrazy. V této době byla patrná snaha o jednotnější pojetí samotného sportu, k němuž se tato právní angažovanost upínala. Ze samotného vývoje je očividné, že postupně docházelo k rozšiřování a širšímu chápání pojmu sport, a to s ohledem na některé společenské jevy, se kterými šel sport vývojově ruku v ruce.

Ve vývoji sportovní legislativy se lze setkat se zeměmi, jejichž právní řád neobsahuje právní předpisy speciálně zaměřené na oblast sportu. Nicméně existují země, které úpravu sportovní problematiky mají. Ovšem u takových států se v rámci úpravy sportovní legislativy velmi zřídka objevuje právní úprava dopadající přímo na sportovní úrazy. Ve vývoji problematiky odpovědnosti za sportovní úrazy jsme se mohli opětovně setkat se dvěma vývojovými liniemi. První z nich propagovala prospěšnost sportu, opíraje se zejména o státní podporu a hledala důvody pro zbavení odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, zohledňovala zejména jejich malý počet ve srovnání s celkovým kladným přínosem sportu, druhá poukazovala na negativní projevy sportovní činnosti. Na tato východiska pak navázal vývoj ve dvacátém století.

V 1. polovině 20. století lze sledovat významné vývojové aspekty. V té době byl ze sportovních disciplín významný z hlediska právní regulace zejména box jakožto prototyp bojových sportů. Avšak světový vývoj byl ve vztahu k boxu velmi nejednotný. Příkladem může být utkání britského boxera Wellse s Francouzem Georgem Carpentierem, které se konalo v roce 1913 v Gandavě. Toto utkání vzbudilo pobouření části veřejnosti a negativní reakci institucí, že ministr spravedlnosti Karton de Wiart nařídil stáhnout všechny boxery pro úmyslné ublížení na zdraví. Vládní stanovisko bylo podpořeno i některými poslanci, kteří navrhli,

⁹⁸ CHOUTKA, Miroslav. *Teorie sportu*. Praha: Univerzita Karlova, 1988, s. 15.

aby bylo zákonem zakázáno podporovat tento druh sportu pod hrozbou trestních sankcí. Tento návrh však přijat nebyl.⁹⁹ Ve stejném časovém období italští právní teoretikové vystoupili pro trestní postih sportovců za zranění, k nimž dojde v rámci sportovních činností. Dnes již není veřejnosti tolik známo, že box byl svého času zakázán i v Československu. Příčinou byla smrt dvou boxerů v letech 1965 a 1966. V obou případech smrt nastala v důsledku úderů, k nimž došlo v průběhu sportovního zápasu. Nutno zdůraznit, že tento zákaz byl pouze dočasný s cílem reformovat pravidla tak, aby byla boxerům zajištěna větší bezpečnost v průběhu zápasu.

V současné době převládá názor podřadit veškeré sportovní aktivity pod tzv. přípustné riziko, jakožto jednu z okolností vylučující protiprávnost. Tento trend dokazuje vývoj nejen v České republice, Německu, Rakousku či Francii, ale i v angloamerickém právním systému.

Německo

Německá doktrína vychází z již dříve zmíněné teorie dodržení sportovních pravidel, podle které je vyloučena odpovědnost sportovce za sportovní úraz, pokud sportovec při jednání, které zapříčinilo vznik zranění, dodržel sportovní pravidla. I přes velké množství odlišných doktrinárních a judikatorních názorů panuje shoda v tom, že rozmanitost sportovních disciplín vyžaduje také rozdílný přístup z pohledu odpovědnosti sportovců za úrazy způsobené v těchto jednotlivých sportovních odvětvích. O základní dělení sportů se postaralo Německo v 1. polovině 20. století, které dělilo sporty na „muž vedle muže“ a „muž proti muži“. Z tohoto dělení se později vyvinulo členění sportů na tzv. paralelní, pro který je typický sportovní výkon nespojený s obligatorním tělesným kontaktem, kontaktní, který je charakterizovaný pravidelným kontaktem mezi sportovci a bojový, pro něj je typický základ spočívající v tělesném kontaktu ve vztahu k ostatním sportovcům. Podle německé doktríny je tedy nutné vždy při posuzování odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy vycházet z toho, že provozování určitých druhů sportu s sebou nese větší pravděpodobnost vzniku zranění a je tedy zvýšená i míra rizika vzniku takového zranění, kterou sportovci při provozování takové sportovní činnosti

⁹⁹ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 36. ISBN 978-80-904024-1-6.

akceptují. Takovýto souhlas s možným rizikem lze ovšem udělit jen s možností tělesného poškození sportovce, který s provozováním určitého sportu vystává.

Z dosavadního výkladu by se mohlo zdát, že německá doktrína vychází z toho, že prosté dodržení sportovního pravidla představuje vyloučení odpovědnosti sportovce a naopak jejich porušení znamená vždy důvod pro vznik odpovědnosti z hlediska existence protiprávnosti. Tento závěr je však mylný. Německá doktrína myslí na tzv. „nepatrné porušení sportovních pravidel“ jakožto možné okolnosti, která také vylučuje protiprávnost. Tedy se způsobem chování protihráče, které odporuje sportovním pravidlům, přechází na tohoto protihráče riziko odpovědnosti za způsobené zranění. Tato úvaha vychází z faktické sportovní reality. Je totiž vcelku běžné, že i obvyklý výkon sportovní činnosti projevující se v souboji o míč může skončit způsobením zranění a porušením sportovního pravidla.¹⁰⁰

Reprezentantem tzv. bagatelního porušení sportovního pravidla je rozsudek LAG Köln ze dne 28. 6. 1984, sp. zn. 10 Sa 59/84, který byl uveřejněn s touto právní větou: *„Ne každé porušení pravidla hry sloužící ochraně hráče odůvodňuje výtku nedbalosti; záleží pak na tom, zda chování narušitele leží za hranicí mezi tvrdostí, kterou hra vyžaduje, a nefér jednáním. Zásada, podle níž je v souladu se zásadou dobré víry vyloučen požadavek náhrad škody proti fotbalovému spoluhráči, který způsobil fyzické zranění, neplatí jen při hře narušitele odpovídající pravidlům, ale také při jen bagatelních porušeních pravidel, která jsou při dění při zápase pro hru typickém právě tak nevyhnutelná, jestliže určení, že by k podobnému poškození s následkem škody stejně tak mohlo dojít u toho, kdo zranění způsobil, je ještě opodstatněné.“¹⁰¹*

Nabízí se otázka, co lze za bagatelní porušení sportovních pravidel považovat? Podle názoru soudu jde o porušení pravidel, která jsou charakterizována následujícími znaky:

- a) Jsou založena jednáními, která jsou pro daný sport typická.
- b) Tato jednání jsou natolik navázána na samotný sportovní výkon, že se jim při standartním průběhu hry nelze dost dobře vyhnout.

¹⁰⁰ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 54. ISBN 978-80-7502-099-4.

¹⁰¹ ČORBA, Jozef. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva Akademie věd ČR, 2008, s. 46. ISBN 978-80-904024-1-6.

- c) Jde o situace typické tzv. záměnou rolí – zraněný a škůdce mohli mít prohozené role, neboť daná herní situace se mohla odehrát přesně opačně.

Rakousko

Druhou tradiční středoevropskou zemí, která věnuje výraznou pozornost otázkám odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, je Rakousko. Rakouské vývojové etapy je vhodné sledovat ve vazbě na Německo, neboť rakouský i německý vývoj s sebou nesou řadu společných znaků.

Rakouské písemnictví je založeno (stejně jako německé) na privilegovaném posuzování právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Základ východisek a úvah je založen na římském právu a přístupu Ulpiana. V německé nauce jsme hovořili o dělení sportů s přístupy právní nauky z hlediska vymezení podmínek odpovědnosti sportovců. Rakouské písemnictví respektuje základní dělení sportů, a to na sporty „bok po boku“ a sporty „proti sobě“. Terminologicky jde o odlišení oproti německému pojetí, ovšem obsahově se o odlišný přístup nejedná. Sportování „bok po boku“ je reprezentováno dvěma podkategoriemi. První z nich zahrnuje individuální sporty, při kterých se nepředpokládá kontakt s jinou osobou. Samozřejmě i při těchto sportech dochází ke zraněním, ta jsou však obvykle způsobena v důsledku náhodných kolizí. Druhá subkategorie zahrnuje sportovní disciplíny, pro které je typické soupeření vedle sebe současně. Předpokladem jejich výkonu není tělesný kontakt, který však nelze zcela vyloučit. Pokud k němu dojde, není žádoucí a pravidly aprobebovaný.

Druhé větvi dělení sportů věnuje rakouská doktrína poměrně značnou pozornost. V souvislosti se sportováním tzv. proti sobě rozlišuje rakouské písemnictví dvě základní kategorie, a to bojová sportovní odvětví v širším slova smyslu a naopak bojová sportovní odvětví v užším slova smyslu. Mezi bojová sportovní odvětví v širším slova smyslu R. Seebacher řadí tělesné hry, pro něž je typické, že tělesný kontakt není nezbytnou podmínkou jejich výkonu, nicméně se předpokládá a je pravidly upraven. Jedná se o kolektivní sporty, mezi které řadíme házenou, hokej, fotbal, volejbal atd. Dále mezi bojová sportovní odvětví v širším slova smyslu bývají zařazeny raketové sporty, nikoliv proto, že by boj spočíval ve fyzickém kontaktu, ale proto, že je založen na vzájemném soupeření současně se účastnících sportovců stojících „proti sobě“. Míč, se kterým sportovci hrají, totiž

může způsobit těžká zranění.¹⁰² Bojová sportovní odvětví v užším smyslu vystihují ta, která jsou založena na přímém a předpokládaném tělesném kontaktu. S možnými zraněními se při výkonu těchto sportů počítá jako s nevyhnutelnými následky. Typicky se k nim řadí box, zápas a judo.

Podstatu rakouské dogmatiky na výkon sportovních odvětví z hlediska vzniku právní odpovědnosti vysvětlili Zeilner a Hadeyer. V případě soutěžního boje vycházejí z toho, že sportovec, který jedná v souladu se sportovními pravidly, jedná zároveň v souladu s právem a nemůže být odpovědný. Odpovědnost by přicházela v úvahu, pokud by se sportovec choval v rozporu se sportovními pravidly a způsobením zranění svým jednáním by zvýšil existující riziko jdoucí nad rámec podstaty daného sportovního odvětví. Zároveň však dodávají, že ne každé porušení těchto pravidel zakládá odpovědnost, když ohrožení v bojových sportech představuje přípustné riziko.

Stejně tak jako doktrína německá i rakouská bere v potaz tzv. nepatrné porušení pravidel, tedy jestliže se sportovec proviní proti pravidlům nepatrně, v mezích disciplíny, pak za své jednání neodpovídá. U bojových sportů hraje velkou roli sociální adekvátnost. Na základě této teorie není při bojových sportech protiprávní zranění sportovce způsobené jiným sportovcem, protože dané jednání leží v mezích sociální adekvátnosti.

Francie

Francouzský přístup k odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy přináší oproti doktríně německé a rakouské některé nové pohledy a v jistých ohledech se přibližuje anglickému právu.

Ve starší literatuře P. Garraud i J. Loup zastávali názor, který se do určité míry projevuje dodnes, a sice že beztrestnost sportovních úrazů je podmíněna následujícími okolnostmi, které musí být splněny současně:

- dodržení zásadních pravidel dané sportovní disciplíny,
- jednání způsobeného zranění nelze vytknout ničeho z hlediska neopatrnosti či nedbalosti,
- poškozený akceptoval riziko spojené s provozováním určité sportovní disciplíny.

¹⁰² KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 107. ISBN 978-80-7502-099-4.

Pro současnou soudní praxi je typický přístup soudců, kteří se ve svých rozhodnutích snaží zvýraznit specifika sportu. Uplatňování diferenciací sportovců se projevuje zejména v tzv. morálním prvku trestného činu. „*Posouzení viny umožňuje soudcům přizpůsobit trest potřebám sportu tak, aby sportovcům zajistili toleranci, bez níž by provozování některých sportů nebylo možné.*“¹⁰³

Francouzská judikatura rozlišuje dva druhy jednání – jednání porušující právo a jednání právo neporušující. První kategorie se dále člení na úmyslné porušení práva a neúmyslné porušení práva. Francouzští soudci tak pro vznik odpovědnosti dbají na to, zda jednání, kterým bylo způsobeno zranění sportovce, bylo úmyslné či nikoliv. Při úmyslném porušení práva francouzští soudci navíc vyžadují porušení sportovních pravidel. Zkoumají také, zda došlo k úmyslné surovosti, nečestnému úderu nebo dokonce úderu zasazenému v podmínkách, které představují abnormální riziko. Soudy uznávají a počítají, že v určitých sportech je surovost žádoucí a nezbytná, stává se však neomluvitelnou, když záměrem již není například hrát míč, nýbrž „sestřelit“ soupeře. Neúmyslné porušení práva má společné rysy s úmyslným porušením práva. Především i toto porušení předpokládá, že došlo k porušení sportovních pravidel a dále, že násilí překračuje rizika hry, které sportovci akceptovali. Absentuje zde však jakýkoliv „zlý“ úmysl. I přesto však může být dané jednání považováno za protiprávní, pokud překročilo rizika hry a bylo v rozporu s herními pravidly.

Francouzská soudní praxe se také vymezila ve směru, kdy jednání sportovců nebude považováno za jednání, které by zakládalo právní odpovědnost za způsobená zranění. Podle francouzské judikatury proto nebude odsouzen hráč, kterému nebylo vytknuto porušení pravidel hry.

Anglie

Pro anglický doktrinární vývoj je typické, že je úzce spjat se soudní praxí, ze které důsledně vychází. Anglická doktrína 21. století zohledňuje specifický charakter sportu a aplikuje v oblasti nedbalostních jednání tzv. povinnost přiměřené péče, kterou má sportovec vůči ostatním za každých okolností se zdůrazněním zvláštních sportovních souvislostí. Dále odpovědnostní vztahy ovlivňuje řada

¹⁰³ KRÁLÍK, Michal. *Komparativní pohled soudobé právní doktríny a soudní praxe na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (vybrané otázky)*. Bulletin advokacie. 2006, č. 9, s. 28.

dalších jednotlivých hledisek, která jsou pro sportovní prostředí typická. První z nich je nám již známé přijetí rizik souvisejících se zápalem hry. Anglické písemnictví vychází z předpokladu, že sportovec přijal rizika zranění způsobených běžnými nehodami, což může zahrnovat selhání sportovních dovedností, zejména pokud sport vyžaduje, aby se rozhodnutí přijímala při extrémním tělesném vypětí.¹⁰⁴ Takováto rozhodnutí by se proto měla posuzovat v souvislosti s tím, že byla učiněna ve stavu „rozčilení a vzrušení“ ze hry samotné.

Na první pohled by se mohlo zdát, že poškozený při sportu dává svolení ke všemu, co dovolují pravidla hry. Ovšem může nastat situace, že sportovní pravidla povolila nepřijatelně nebezpečný čin a soud může rozhodnout, že čin byl nezákonný, bez ohledu na předchozí souhlas poškozeného.

V bojových sportech je anglickou doktrínou přijímán závěr, že hlavním cílem těchto sportů je uštvědit protivníkovi rány (s nevyhnutelným následkem způsobení zranění určité formy) a za takových okolností nepřichází v úvahu vznik právní odpovědnosti, pokud bylo dané jednání v souladu s pravidly sportu. Má se za to, že soupeř v takovém sportu přijímá taková rizika, o kterých se nedá předpokládat, že si na ně jeho protivník dá pozor. Jedná se o tzv. koncepci nepřiměřeného jednání, která spočívá v tom, že čím více závodník překročí sportovní pravidla, tím je méně pravděpodobné, že se na zranění bude pohlížet jako by bylo spácháno běžnou nehodou ve hře. V případě Caldwell v. Maguire soudce Tuckey zdůraznil, že by neměla existovat „odpovědnost za chyby v úsudku, přehlédnutí nebo omyly, kterých se může dopustit každý účastník v souvislosti s rychle probíhajícím závodem. Vyžaduje se něco závažnějšího.“¹⁰⁵

Obecně je v této zemi přijímán názor, že jistá surovost ke sportovní činnosti patří. Takovéto případy jsou proto ponechávány v pravomoci sportovních organizací a jejich disciplinárním orgánům, které sportovním hříšníkům udělují vysoké pokuty.

Polsko

Polský vývoj právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy je bezesporu nejvýznamnější, neboť polská doktrína v druhé polovině 20. století

¹⁰⁴ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 246. ISBN 978-80-7502-099-4.

¹⁰⁵ Srov. KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 246. ISBN 978-80-7502-099-4.

představovala v civilní i trestní odpovědnosti rozsáhlý přesěvek, který mohla česká právní doktrína jen závidět. Mezi nejvýznamnější polské autory patří A. J. Szwarc, S. Jedruch, M. Sósniak, J. Sawicki, kteří se oblasti sportovního práva a v jeho rámci právní odpovědnosti za sportovní úrazy, věnovali trvale a jejichž činnost představuje významný vnos zejména do východoevropské a středoevropské doktríny sportovního práva.

Jerzy Sawicki výstižně vyjádřil problematiku vztahu sportu a práva, se kterým se nejenom právní teoretikové, ale i soudci ve vztahu ke sportovním úrazům potýkají, když ve své publikaci¹⁰⁶ uvedl, že: *„V souvislosti se závodní činností sportovců zvyšuje se přirozeně i sportovní nebezpečí. Soudy musí řešit stále více případů, kdy příčinou žaloby nebo vznesených nároků je „sportovní výkon“.* *Je to problém aktuální a těžký, a to nejen pro nové životní situace, jimiž bývají soudci zaskočení. Jde zde totiž o rozporné, těžko smířitelné zájmy jednotlivce a společnosti, bezpečnosti a práva podstupovat nebezpečí. Soudce opírá své úvahy o zkušenosti, získané za uplynulá staletí, zkušenosti, které mu slouží jako měřítko pro vynesení rozsudku. Trestá za nedostatečnou pečlivost, za nedostatečnou opatrnost, jakou by se měl člověk řídit, zatímco v těchto případech musí často hodnotit činy, jež člověk koná, a vědomě přitom opomíjet vyšlapané cestičky, které zaručují určitý stupeň bezpečnosti. Když soudci stanoví mez „nedbalosti“, za jakou nese pachatel odpovědnost, opí nutí překonávat rekordy, se diametrálně liší od opatrného rozvažování „rozumného člověka“, schématu, které vytvořili soudci. Odtud neobyčejné obtíže a starosti soudců, kteří jsou nuceni zkoumat a zjišťovat principy odpovědnosti související se sportovní činností.“* U kontaktních sportů podmiňoval Sawicki absenci odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy kumulativním splněním tří podmínek. Prvním předpokladem je, že určitý druh sportovního zápolení musí být státem uznaný za přípustný. K tomu postačí, pokud jsou v jakémkoliv státním výnose ustanoveny úřady, které se zabývají tímto druhem sportu a dozorují na něj. Zároveň Sawicki poukazuje na to, že postačí zvyk, proti kterému stát nic nenamítá nebo nevydá-li stát výslovný zákaz s provozováním určitého sportu. Druhou podmínkou je dobrovolnost sportovců zúčastnit se sportovního klání. A třetím předpokladem je dodržování sportovních pravidel, která jsou pro konkrétní druh sportu příslušná. Pokud jsou všechny tři podmínky

¹⁰⁶ SAWICKI, J. *Soudci, omyly a paragrafy*. Praha: Orbis, 1966, s. 237–238.

kumulativně splněny, je sportovní zranění podle Sawického považováno za nešťastnou náhodu, za kterou sportovec není odpovědný.

Myšlenky dalšího právního teoretika M. Bojarskiho zmiňuje M. Králík ve své publikaci¹⁰⁷, který má poněkud odlišný přístup od J. Sawického. Bojarski zdůrazňuje, že samotné dodržení sportovních pravidel nemůže být důvodem pro vyloučení civilní odpovědnosti. Dále odmítl řešení skrze konstrukci dovoleného rizika a institutu souhlasu poškozeného, současně však připustil, že trestní odpovědnost sportovce může být vyloučena právě na základě dovoleného rizika, pokud je cíl jednajícího pozitivně hodnocen z hlediska společenského zájmu při současném zachování náležité opatrnosti, kterou lze po sportovci požadovat.

Podle polského profesora Arnolda Gubińskiego je protiprávnost jednání účastníka sportovní hry vyloučena přípustným sportovním rizikem. Pouze u sportovních disciplín, které jsou založené na narušování tělesné integrity, může být protiprávnost vyloučena institutem souhlasu poškozeného.

V souvislosti s výkladem sportovního rizika jako okolnosti vylučující protiprávnost uvádí tři podmínky, které musí být současně splněny. První podmínkou je přípustnost provozování příslušné sportovní disciplíny, dále pak prokázání, že jednání nebylo v rozporu se sportovními pravidly sportovního odvětví a nakonec škodné jednání ze strany sportovce bylo vedeno ve snaze o dosažení sportovního cíle. Současně Gubiński uznává, že prokazování, jestli dané jednání bylo konáno v duchu sportovního cíle, činí faktické potíže.

Porušováním sportovních pravidel se velice podrobně zabýval další polský teoretik M. Sośniak. Podle něho sportovní pravidla a normy zaujímají hlavní místo při hodnocení odpovědnosti za „sportovní škody“. Sośniak především analyzuje přístupy zahraniční sportovněprávní doktríny (zejména německé a francouzské). Zabývá se otázkou, zda lze položit rovnítko mezi jednáním v souladu se sportovními pravidly jako jednáním dbalé a jednáním v rozporu se sportovními pravidly jako jednáním nedbalé. Podle Sošníka by tímto vymezením získala sportovní pravidla povahu subsidiárních právních předpisů. Vychází ze základní myšlenky, že jednání ve shodě se sportovními pravidly nemusí vylučovat právní odpovědnost, a naopak jednání v rozporu se sportovními pravidly nemusí právní odpovědnost zakládat.¹⁰⁸ Proto Sośniak sportovním normám přisuzuje význam v podobě

¹⁰⁷ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 112. ISBN 978-80-7502-099-4.

¹⁰⁸ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 116. ISBN 978-80-7502-099-4.

ustálené sportovní praxe, neboť tyto normy jsou tvořeny specialisty, sportovními lékaři, profesory tělesné výchovy a vyznačují se patřičnou moudrostí. Sportovní pravidla však podle něj nemohou stanovit jediné měřítko sportovního jednání.

Výraznou osobností polského písemnictví je i Stanisław Jedruch. Jedruch je považován v plném slova smyslu osobností na poli sportovního práva. Nezaměřoval se na určitou výseč sportovní problematiky, ale vypracoval jako první podrobnější přehled právních aspektů odpovědnosti spojených s provozováním sportu založený i na rozsáhlé komparaci zahraničních pramenů.¹⁰⁹ Ve svých publikacích dospěl však k obdobnému závěru jako M. Sosniak, tedy že nelze nalézt jednotný přístup, podle kterého by bylo možné řešit otázku odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy. Z jeho myšlenek lze poukázat zejména na názor, že při úvaze o hranicích odpovědnosti sportovce je nutno zohledňovat kritéria založená na dodržování sportovních pravidel, zásad vycházející z ideálů sportu, obezřetnosti a opatrnosti v průběhu sportovního zápolení.¹¹⁰

Na závěr se jeví vhodné poznamenat, že polští zákonodárci uvažovali o zakotvení sportovního rizika do trestního zákoníku jako jednu z okolností vylučující protiprávnost, což se však nestalo a sportovní riziko je stále podřazováno pod dovolené riziko, jako jeden z jeho druhů.

¹⁰⁹ JĘDRUCH, S. *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu*, Warszawa: Wydawnictwo prawnicze, 1972.

¹¹⁰ KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016, s. 120. ISBN 978-80-7502-099-4.

6 Soukromoprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy

6.1 Odpovědnost sportovců ve vztahu k občanskému zákoníku

Způsobené sportovní úrazy mohou zakládat nejenom odpovědnost trestněprávní, ale i civilněprávní. Taková civilněprávní odpovědnost pak spočívá v náhradě škody osobě, které v souvislosti se způsobeným sportovním úrazem vznikla škoda. I přesto, že hlavním cílem této práce je řešení otázek trestněprávní odpovědnosti, považuji za velice důležité věnovat pozornost i odpovědnosti civilněprávní, která je pro posuzování trestněprávní odpovědnosti nezbytná. Důvodem je již dříve zmíněný princip *ultima ratio*, na kterém je trestní právo založeno.

V českém právním řádu neexistuje speciální soukromoprávní úprava odpovědnosti sportovců a občanský zákoník také výslovně neřeší problematiku vztahu sportovní činnosti k odpovědnosti. I přesto však můžeme nalézt několik ustanovení, na základě kterých je možné posuzovat odpovědnost sportovců za způsobená sportovní zranění.

Podle § 5 odst. 1 občanského zákoníku platí, že *„kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.“* Důvodová zpráva k zákoníku pak výslovně uvádí, že toto ustanovení je možné uplatnit i na sportovce.¹¹¹ Z uvedeného ustanovení tak jednoznačně vyplývá, že je aplikovatelné nejenom na amaterské, ale i profesionální sportovce s tím rozdílem, že profesionální sportovci budou spadat pod příslušníky určitého povolání. Uvedeným pravidlem je pouze vyjádřeno, že určitá činnost, která je prohlášena za odbornou, bude také odborně provedena. Zákoník s profesionalitou spojuje vyšší míru odpovědnosti, protože každá osoba vystupující jako profesionál má obecnou povinnost profesionální (odborné) péče a pokud ji nevynaloží, uplatní se domněnka nedbalosti ve smyslu ustanovení § 2912 odst. 2 občanského zákoníku, podle kterého *„dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.“*

¹¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Ustanovení § 5 odst. 1 ve spojení s § 2912 odst. 2 občanského jsou považovány za základ sportovněprávní odpovědnosti. Zmíněná ustanovení vymezují požadavky, které jsou občanským zákoníkem kladeny na sportovce z hlediska jejich příslušnosti ke sportovnímu stavu nebo povolání. Jedná se tedy o východisko, prostřednictvím kterého mohou soudy jednání sportovců hodnotit. Konkretizace tohoto východiska je svěřena ustanovení § 2900 občanského zákoníku, podle kterého „*vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.*“ Ustanovení § 2900 občanského zákoníku je stejně jako § 415 OZ z roku 1964 prevenční. Stanovuje pro určité případy zvláštní povinnost předcházet vzniku újmy, přičemž vychází ze zásady *neminem laedere*¹¹² a požadavku upravit mezilidské vztahy na základě autonomie vůle a zákazu svévolného vměšování se do záležitostí jiných, proto porušení této povinnosti je považováno za protiprávní čin, který tvoří jeden z předpokladů vzniku povinnosti nahradit újmu. Z § 2900 OZ lze dovodit protiprávnost činu, a to i přesto, že žádný právní předpis konkrétní povinnost k určitému chování nestanoví. Většinou se tak děje při porušení povinností, které jsou stanoveny v předpisech, které sice nemají povahu právní, ale zavazují adresáta počínat si dovořeným způsobem, který má minimalizovat vznik újmy. Za takové předpisy jsou považovány sportovní pravidla, a to včetně pravidel chování na sportovištích. Při sportovní činnosti je nutné brát v potaz i specifické okolnosti ve sportu, takže ke každé sportovní disciplíně je důležité přistupovat individuálně a především přihlížet k tomu, co je pro daný sport typické. Jako příklad můžeme uvést nutnost vyššího fyzického nasazení, které sice zvyšuje riziko vzniku újmy, ale bez něj by hra nebyla tím, kvůli čemu ji diváci sledují. Proto je potřeba zohledit některé údery a zákroky, které jsou přirozenou součástí hry. Zároveň však z prostého faktu, že byla porušena pravidla hry daného sportu, nelze dovozovat porušení prevenční povinnosti podle § 2900 občanského zákoníku.

Pokud jde o východiska právního postavení poškozeného, na jeho režim dopadá ustanovení § 2899 občanského zákoníku, podle kterého „*kdo pro sebe přijal nebezpečí oběti, byť tak učinil za takových okolností, že to lze považovat za neprozřetelné, nevzdal se tím práva na náhradu proti tomu, kdo újmu způsobil.*“ Toto ustanovení je inspirováno čl. 1477 quebeckého občanského zákoníku, které je

¹¹² nikomu neškodit

nejčastěji spojováno s případy sportovních činností, která s sebou přinášejí určité nebezpečí, a ti, kteří se jich účastní, na sebe toto riziko přijímají. Smyslem je to, že i přesto, že někdo přebere riziko, nelze vycházet primárně z toho, že mu někdo jiný způsobí újmu. Škůdce se nemůže zprostit povinnosti k náhradě újmy pouhým odkazem na skutečnost, že poškozený přijal nebezpečí oběti. Což má nesporně význam pro náhradu újmy způsobené při sportu apod. Z toho, že někdo riskuje svůj vlastní život, zdraví či majetek nelze vyvodit, že se vzdává práva na náhradu újmy. Výše uvedené však platí, jde – li o přijetí tzv. přiměřeného rizika. Pokud však na sebe dotyčný převezme riziko abnormální, je na místě aplikovat § 2918 občanského zákoníku o spoluúčasti poškozeného.

Občanský zákoník se tedy nevydal cestou zavedení zvláštní okolnosti vylučující protiprávnost (například v podobě rizika ve sportu), ale disponuje vícero zákonnými ustanoveními, v rámci kterých dochází k posuzování odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Jako pozitivní se jeví, že měřítkem odpovědnosti již není pouhé porušení či dodržení sportovních pravidel, ale zdůrazňuje nutnost přístupu k problematice z hledisek typických pro vyspělé právní kultury.¹¹³

6.2 Soudní praxe a civilní odpovědnost sportovců

České a slovenské prostředí je ve sféře civilní odpovědnosti zajímavé tím, že přes v minulosti zcela absentující doktrinální přístupy existovala k odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (byť nijak zvlášť četná) judikatura. Česká judikatura na ni pak navázala i v nových společenských podmínkách nastoupivších po roce 1989.

Za základ judikatury, na kterém dlouho stála česká soudní praxe vztahující se k posouzení odpovědnosti sportovce za zranění způsobená při výkonu sportovní činnosti, je považováno rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 17. května 1978, sp. zn. 10 Co 190/76. Ze skutkového hlediska šlo o případ, kdy se žalobce domáhal po žalovaném náhrady škody, která mu vznikla na zdraví při utkání ve fotbale tím, že ho žalovaný zranil ve hře při nedovoleném zákroku. Městský soud ve svém rozhodnutí nastavil jednotný přístup a se vznikem odpovědnosti za sportovní úrazy pojil porušení sportovních pravidel, respektive porušení prevenční povinnosti, když konstatoval, že „*nedodržení pravidel sportovní hry*

¹¹³ KRÁLÍK, Michal. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016. s. 890. ISBN 978-80-7502-127-4.

(např. kopané), spočívající v použití pravidly nedovoleného (zakázaného) způsobu hry, je nutné posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví (§ 415 obč. zák.). V důsledku toho jde o porušení právní povinnosti, jež zakládá odpovědnost za škodu (§ 420 odst. 1 obč. zák.).¹¹⁴ I přesto, že výše uvedené rozhodnutí není rozhodnutím nejvyššího soudu, jeho publikace ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 16/1980 vyjádřila jeho akceptaci z pozice Nejvyššího soudu ČR.

Po roce 1989 se v souvislosti se společenskými změnami, rozvojem nových sportovních odvětví, nástupem profesionalizace sportovních činností a komercializací sportovních aktivit jako takových začala na půdě soudů opětovně vyvstávat otázka odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Základem novodobého přístupu judikatury Nejvyššího soudu ČR byl rozsudek ze dne 17. prosince 2003, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002, jehož právní věta zněla: „Úder soupeře v rozporu s pravidly karate, při němž zasaženému vznikla škoda na zdraví, je postižitelný nejen v rámci pravidel zápasu karate, nýbrž představuje současně i porušení prevenční povinnosti; při splnění zbývajících předpokladů je dána obecná odpovědnost za škodu na principu presumovaného zavinění.“ Jak ze samotné právní věty vyplývá, případ se týká jednoho v té době nejvíce rozvíjejícího se nového sportovního odvětví, a to karate. Žalobce se domáhal, aby žalovanému byla uložena povinnost zaplatit mu náhradu za bolestné a ztížení společenského uplatnění s poukazem na skutečnost, že žalobce při zápasu první České ligy karate utrpěl úraz s trvalými následky, které mu způsobil žalovaný porušením pravidel karate. Soudy daly žalobci za pravdu, když dospěly k závěru, že v dané věci je dána odpovědnost žalovaného za škodu podle ustanovení § 420 odst. 1 OZ z roku 1964, neboť porušení pravidel karate je nutno posoudit jako jednání odporující povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví. Předmětné rozhodnutí je po více než dvaceti letech rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR, které se zabývá otázkou odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy, proto je v souvislosti se společenskými změnami po roce 1989 zajímavé posoudit, zda nová judikatura zaznamenala odklon od té dosavadní a zda ji obohatila o nové poznatky. Bohužel toto rozhodnutí nic převratného nepřineslo, naopak jeho význam spočívá především v tom, že výslovně potvrzuje závěry dosavadní judikatury a považuje je za aplikovatelné i v současné době. I přesto však v daném rozhodnutí můžeme jistý stupeň zobecňování

¹¹⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. května 1978, sp. zn. 10 Co 190/76.

naleznout. Dosavadní judikatura uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek se týká výlučně zranění, která vznikají při fotbalových zápasech, zkoumané rozhodnutí se však dotýká karate a vyjadřuje tak použitelnost dosavadní judikatury i na jiné sporty. Za největší mínus je možné považovat skutečnost, že se soud ve svém rozhodnutí nevypořádal s přímo uplatněnou dovolací námitkou, podle které není možné závěry uvedené v rozhodnutí R 16/80 použít, a to s ohledem na odlišný charakter sportů.

Prvním rozhodnutím, které směřovalo na pole individuální sportovní (rekreační) činnosti, bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. února 2005, sp. zn. 25 Cdo 1506/2004. Ze skutkového hlediska se jednalo o situaci, kdy při lyžování na sjezdovce v Gitschbergu došlo ke střetu žalobce a žalované, a to za situace, kdy žalobce jel jako předposlední ve skupině lyžařského kurzu v širokém oblouku a žalovaná, která přijížděla zezadu, jej uviděla před sebou za terénním zlomem (na krátkou vzdálenost), a střetu nemohla zabránit. Tímto jednáním způsobila žalovaná žalobci zranění, které si vyžádalo 39 dní pracovní neschopnosti (luxace pravého ramene) a zároveň žalobci poškodila lyže. Soud daný případ posuzoval podle italského občanského zákoníku a podle Pravidel chování pro lyžaře Mezinárodní lyžařské federace (dále též jako „FIS“) a dospěl k závěru, že *„pravidla chování pro lyžaře, vydaná FIS nejsou obecně závazným právním předpisem, avšak pro lyžaře na sjezdové trati jsou závazná a jejich porušení představuje porušení právní povinnosti předcházet vzniku škod.“* Žalovaná tak podle soudu tyto pravidla porušila, když nepřizpůsobila rychlost a způsob jízdy svým schopnostem a terénním podmínkám.¹¹⁵ Uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR je významné především proto, že se v publikované judikatuře pravděpodobně poprvé vyjádřilo k významu a povaze FIS pravidel. Zároveň však v zásadě potvrdilo judikaturní trend nastavený předchozími rozhodnutími dovolacího soudu, který vychází z toho, že porušení sportovního pravidla (pravidel FIS) představuje porušení prevenční povinnosti ve smyslu § 415 OZ z roku 1964.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 25 Cdo 4287/2011 se vztahoval také k lyžování, ve kterém však soud dospěl k závěru, že lyžařka vzniklou škodu nezavinila a zprostil ji odpovědnosti. Žalovaná byla členkou Svazu lyžařů České republiky a v inkriminovanou dobu se blížila k terénní vlně tvořené příčnou silnicí, brzdila s ohledem na skupinu lyžařů před sebou, nicméně

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. února 2005, sp. zn. 25 Cdo 1506/2004.

když jí tito lyžaři zmizeli z dohledu a trenéři jí nedávali pokyn k zastavení, brzdit přestala, přejela terénní zlom bez zastavení a střetla se se žalobcem, který vjel bez rozhlédnutí do sjezdovky. Žalovaná podle soudu v rámci organizovaného tréninku důvodně spoléhala na to, že její trenéři zabezpečí na veřejné sjezdové trati bezpečný provoz a zabrání tím možnému vzniku škody. V takovém případě tedy podle soudu nenese žalovaná zavinění za střet s jiným lyžařem, i přesto, že věděla, že svou jízdou může ohrozit ostatní pod terénním zlomem a způsobit škodu. Naproti tomu byla v tomto rozhodnutí shledána odpovědnost sportovního oddílu za jednání jeho trenérů.¹¹⁶

Na základě analyzovaných rozhodnutí je možné učinit zobecňující závěr, že československá a následně česká soudní praxe vychází při posuzování civilní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy z tzv. generální prevenční klauzule, tj. od porušení povinnosti předcházet hrozícím škodám. Přestože soudní praxe zohledňovala vždy specifika jednotlivých případů, porušení prevenční povinnosti spojovala s porušením sportovních pravidel, jež sice nemají povahu právních předpisů, avšak jejich dodržení je podle závěrů judikatury určující pro posouzení, zda ze strany sportovce došlo k protiprávnímu jednání či nikoliv. Výše zmíněný trend byl do jisté míry prolomen rozsudkem Okresního soudu v Blansku ze dne 26. října 2010, sp. zn. 77 C 353/2009. Žalovaný, amatérský hráč fotbalu, jednal proti pravidlům, když srazil svého protihráče bez úmyslu hrát míč, čímž mu způsobil vážné zranění a téměř 5 měsíční pracovní neschopnost. Tímto jednáním tak dle stanoviska soudu porušil prevenční povinnosti. Žalovaný však uvedl, že takové jednání není možné považovat za protiprávní úkon, když při uvedeném fotbalovém utkání uklouzl na mokřém trávníku a v důsledku tohoto pádu způsobil žalobci zranění. Ke zranění tedy došlo nezávisle na vůli žalovaného, který pád nemohl žádným způsobem ovlivnit. Soud mu v tomto ohledu přisvědčil a ve svém rozhodnutí deklaroval dva významné závěry prezentované následujícími právními větami:

1. *„Uklouznutí hráče na vlhkém travnatém povrchu fotbalového hřiště, v důsledku kterého došlo ke zranění protihráče v průběhu fotbalového utkání, může být v poměrech konkrétního případu okolností vylučující zavinění na vzniku škody.*

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 25 Cdo 4287/2011.

2. *Součástí přípustného sportovního rizika ve fotbalovém utkání může být i běh hráče na vlhkém travnatém povrchu fotbalového hřiště.*¹¹⁷

Ústup od dominance sportovních pravidel při posuzování civilní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy s příklonem k zahraničním trendům je patrný i z rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. května 2015, sp. zn. 25 Cdo 493/2015, jež se týkal opětovně výkonnostní kopané. Nejvyšší soud zdůraznil, že při hodnocení chování hráčů, v jehož důsledku došlo k újmě na zdraví, je třeba zohledňovat samotný charakter sportu. Pokud dojde ke zranění hráče, je na místě posoudit nejen zda provedený herní zákrok byl v souladu s předepsanými sportovními pravidly, ale také za jakých okolností k němu došlo a zda tento negativní následek byl v daný okamžik nevyhnutelný v důsledku nastalé herní situace. Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí ztotožnil s názorem odvolacího soudu, když konstatoval, že nikoli každé porušení pravidel hry je bez dalšího porušením prevenční povinnosti. Takové porušení sportovních pravidel musí mít vyšší intenzitu a musí podstatným způsobem vybočovat z běžného způsobu hry.¹¹⁸

Význam tohoto rozhodnutí je jasný a zásadní. Nejvyšší soud se podrobněji zabýval otázkami podmínek, za kterých vzniká civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy a poprvé judikoval jasný závěr, že ani porušení sportovních pravidel nemusí automaticky znamenat porušení prevenční povinnosti.

¹¹⁷ Rozsudek Okresního soudu v Blansku ze dne 26. října 2010, sp. zn. 77 C 353/2009.

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. května 2015, sp. zn. 25 Cdo 493/2015.

7 Trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy

Ve sportovní oblasti existuje celá řada jednání, která jsou způsobilá zakládat trestní odpovědnost. Zejména hovoříme o třech hlavních skupinách trestní odpovědnosti. Rozlišujeme jednání týkající se trestní odpovědnosti za způsobená zranění v průběhu výkonu sportovní činnosti, a která byla způsobena v důsledku jednání jiného sportovce, dále pak jednání mající charakter korupce a jednání s ní souvisejících (tedy majetková, hospodářská trestná činnost) a protiprávní chování na stadionech (především agresivní chování fanoušků, problematika hooligans).¹¹⁹ V této kapitole, ostatně jako v celé práci, se budeme zabývat první skupinou, a to trestní odpovědností sportovců za sportovní úrazy ve sportu.

České právní prostředí má na rozdíl od té zahraniční patrné mezery, neboť zahraniční státy disponují podrobnou právní úpravou týkající se trestní odpovědnosti ve sportu. Valná většina prací zabývajících se problematikou sportovního práva řeší spíše ekonomicko-sportovní otázky. Zároveň však ani těchto prací není mnoho a o existenci jedné ucelenější koncepce týkající se trestní odpovědnosti ve sportu prozatím hovořit nelze. Relevantní judikatura na úrovni Nejvyššího soudu ČR se začala objevovat až na počátku 21. století a soudy otázky trestní odpovědnosti sportovců posuzovaly *ad hoc*. To však neznamená, že by otázky sportovních úrazů byly v dřívějších dobách tabu. Opak je pravdou, jenom jejich význam nebyl nijak zásadní pro otázky trestní odpovědnosti.

V této práci se budeme věnovat trestní odpovědnosti pouze v obecné rovině a podrobněji rozebrány budou jen ty aspekty, které souvisejí s tématem zpracované práce.

7.1 Československá doktrína trestní odpovědnosti za sportovní úrazy

Problematikou trestní odpovědností sportovců za sportovní úrazy se zabývala pouze malá hrstka autorů. Z období do konce 20. století je možné dohledat pouze malé množství pramenů a publikovaných názorů věnujících se tomuto tématu. Mezi autory, kteří se věnovali vztahu sportu a práva a s tím i odpovědností sportovců za sportovní úrazy, patří slovenští autoři J. Prusák, který dané

¹¹⁹ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 29-30. ISBN 978-80-87576-88-5.

problematice věnoval celou monografii „Šport a právo“. P. Gališin zpracoval více než 40 teorií, které vylučují či připouštějí trestní odpovědnost sportovců za sportovní úraz a J. Hora, jenž je autor článku „K otázce trestní odpovědnosti hráčů při sportovních úrazech“, který byl publikovaný v *Actech Universitatis Gymnica*.

S nástupem nového tisíciletí se začal o tuto problematiku zabývat Michal Králík, který v roce 2001 vydal monografii s názvem „Právo ve sportu“ a publikuje v českých odborných časopisech články zabývající se vztahem sportu a práva včetně odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Toto dokládá i jeho další monografie s názvem „Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy“ z roku 2016.

Výše zmíněný Jiří Hora ve své vědecké práci zejména ve druhé polovině 70. let 20. století definoval několik principů trestní odpovědnosti sportovců a vyjádřil se také k faktu, že jednání sportovců zůstávají často bez trestněprávního postihu i přesto, že naplňují znaky trestného činu. Zejména se podle něj jedná o zákroky při boxu, hokeji či fotbalu a většinou se jedná o ublížení na zdraví. Neexistenci zákonného podkladu pro vynětí takovýchto činů z působnosti trestního práva spatřuje Hora především ve veřejném mínění, které se spokojilo s řešením situací pouze v rámci řízení disciplinárního. Za rozhodující považoval materiální stránku trestného činu, tedy společenskou nebezpečnost činu pro společnost, která je podle něho rozhodující, neboť díky ní je možné posoudit, zda sportovec jednal úmyslně, dodržel sportovní pravidla a sledoval toliko sportovní cíl.

Proto pro posouzení trestnosti sportovců vymezil Hora základní principy sportovní činnosti, které je nutné vzít v úvahu:

1. Sportovní činnost je založena na závazných a mezinárodně dohodnutých pravidlech příslušné sportovní disciplíny, popřípadě i na zvyklostech (např. pravidla fotbalu, pravidla FIS - pro lyžaře apod.).
2. Podstatou sportovní činnosti je neustálý pohyb, ruch soupeřů - sportovců, bojujících o vítězství.
3. Sportovní činnost slouží k posílení fyzické zdatnosti a zdraví a má význam pro rozvoj mravních hodnot člověka (zásada fair play).
4. Státní orgány nepovolují jednotlivé sportovní disciplíny a nezasahují tak do sportu, mohou však kteroukoli disciplínu zakázat.

5. Účast na sportovní činnosti je dobrovolná.¹²⁰

Neměli bychom zapomenout ani na Josefa Blahože, kterého ve svém článku zmiňuje M. Králík. Podle Blahože by měla být trestněprávní odpovědnost dána vždy, když sportovec svým jednáním poruší pravidla a tím způsobí újmu jinému sportovci, protože podle něj je možné uvažovat alespoň o nevědomé nedbalosti. Zároveň však Blahož dodává, že za trestný čin je správné považovat i jednání, kterého se dopustil sportovec (byť v rámci sportovních pravidel) s cílem zranit soupeře. Dodržování sportovních pravidel tedy podle Blahože nemá na posouzení trestní odpovědnosti sportovce (vyjma ztíženého dokazování) žádný vliv.

Názory slovenských autorů jsou důležitou součástí vývoje československého právního myšlení. Josef Prusák ve svém díle *Šport a právo*¹²¹ razantně odmítá teorii dodržení sportovních pravidel jako okolnosti vylučující protiprávnost. Roli sportovních pravidel označuje za přeceňovanou a domnívá se, že i kdyby byla sportovní pravidla v souladu s pravidly právními, neznamená to automaticky vyloučení trestní odpovědnosti, protože podle něj i jednání, které je v souladu s právem, může znamenat jeho zneužití a být v rozporu s jeho cílem. Navrhuje proto, aby orgány činné v trestním řízení nejprve zkoumaly porušení zákona a ke skutečnosti porušení sportovního pravidla přihlížely jako k důkazu. Své názory opírá o tři následující poznatky:

1. Ve sportu se vyskytuje tzv. dokonalá technika způsobování úrazu, která mnohdy není identifikovatelná ani pomocí videozáznamů.
2. I za striktního dodržení sportovních pravidel může někdy dojít k závažným úrazům.
3. Stejně jako u norem právních, i u norem sportovních může být mnohdy výhoda větší plynoucí z jejich porušení než výhoda z jejich dodržení.

Dále se Prusák negativně staví ke svolení poškozeného jako okolnosti vylučující protiprávnost, neboť je toho názoru, že poškozený nemůže dát souhlas k zásahu do své tělesné integrity. Což je ostatně v souladu s linií, která se uplatňuje ve středoevropské právní oblasti. Oproti Horovi, podle kterého je pro posouzení

¹²⁰ HORA, J. *K otázce trestní odpovědnosti hráčů při sportovních úrazech*, Acta Universitatis Carolinae Gymnica, 1979, Vol 15, č. 1, s. 15 a násl.

¹²¹ PRUSÁK, J., *Šport a právo*, Bratislava, Šport, slovenské telovýchovne vydavateľstvo, 1984.

odpovědnosti sportovce rozhodující materiální stránka trestného činu, Prusák zkoumá podmínky vyloučení trestního postihu ve vztahu k formální stránce trestného činu.

Na přelomu 80. a 90. let 20. století se problematice odpovědnosti sportovce za způsobený úraz věnoval Peter Gališin. Za významné považuje Gališin zkoumat vznik a vyloučení trestněprávní odpovědnosti z hlediska formální i materiální stránky trestného činu. Při posuzování subjektivní stránky trestného činu poukazuje na fakt, že při provozování sportovní činnosti je ovlivněna volní i poznávací složka sportovce, a proto by měla být míra zavinění posuzována mírněji i u úmyslných trestných činů. Gališin je toho názoru, že při posuzování jednání sportovců je důležité vycházet nejenom ze závažnosti způsobeného následku, ale také z okolností případu, jako je např. dodržení či porušení sportovních pravidel, předmět útoku a motiv sportovce. Za pomocné kritérium pro posouzení závažnosti následku považuje Gališin délku doby, po kterou je sportovec vyřazen z provozování sportovní činnosti. Pokud jde o úvahy ohledně materiální stránky trestného činu, zde je podle něj za určitých okolností společenská nebezpečnost snížena ba dokonce vyloučena. Mezi takové okolnosti řadí dodržení sportovních pravidel, dobrovolné podstoupení rizika úrazu, zápal do hry, společenská prospěšnost sportu a jistá samoregulace excesů sportovními disciplinárními orgány.

Gališin ve svém díle¹²² přinesl velmi zajímavé dělení sportovních disciplín do určitých odvětví podle charakteru činnosti. Navrhuje celkem 5 odvětví, podle kterých je možné určit, kterým disciplínám by měly orgány činné v trestním řízení věnovat větší pozornost, jsou jimi:

1. Odvětví, ve kterém sportovní pravidla vylučují jakýkoli kontakt soupeřů při sportovním zápoulení,
2. odvětví, kde se soupeří v nepřímém kontaktu, přímý kontakt pravidla nedovolují, zápoulení probíhá ve stejném čase a místě,
3. odvětví, ve kterém je nutný nepřímý kontakt, přímý kontakt připouští pravidla v rámci určitých jednání,
4. odvětví, které je charakteristické právě přímým kontaktem (osobním nebo prostřednictvím sportovního náradí), který je upraven pravidly,

¹²² GALIŠIN, P. *Nutnosť diferenciacie a individualizácie posudzování trestnosti hráčov – "povodcov" zranenia inej osoby při športovej činnosti*. Československá kriminalistika, 1986, č. 2, s. 154 a násl.

5. bez vzájemného zápolení (sportovci souběžně postupují za společným cílem).

7.2 Zásada subsidiarity trestní represe

Skutečnost, že se trestní odpovědnost uplatňuje ve výjimečných případech, je dána především zásadou subsidiarity trestní represe, podle které má trestní postih přijít ve chvíli, kdy nepostačuje odpovědnost dle jiných právních odvětví. Povaha trestního práva je tedy takzvaným prostředkem *ultima ratio*. Většinou tak dochází k řešení na úrovni disciplinární nebo na základě prostředků občanského práva. Legislativní vyjádření zmiňované zásady subsidiarity trestní represe nalezneme v ustanovení § 12 odst. 2 trestního zákoníku: „*Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.*“ Jako určitá pomocná kritéria společenské škodlivosti slouží hlavně hlediska povahy a závažnosti činu, jejichž demonstrativní výčet nalezneme v ustanovení § 39 odst. 2 trestního zákoníku.¹²³

Z výše uvedeného lze dovodit, že při zkoumání, za jakých podmínek sportovec svým jednáním naplní skutkovou podstatu trestného činu, se nejprve musíme zabývat otázkou, do jaké míry jeho jednání vykazuje společenskou škodlivost. V souvislosti s tím je potřeba zohlednit, že sport je činnost společensky významná a původním jevem mnoha populárních sportů je tělesný kontakt mezi sportovci. Nejčastějším argumentem odpůrců trestněprávní odpovědnosti ve sportu bývá nedostatek v materiální stránce trestného činu, což odůvodňují, že kladný přínos sportu pro společnost nemůže zakládat požadovaný stupeň společenské škodlivosti.¹²⁴ M. Králík tento výchozí problém ve své publikaci vymezuje následovně: „*Funkcí trestního práva ve sportu je stanovení hranic mezi chováním, které je tolerováno v souvislosti se sporty, které v sobě zahrnují tělesný kontakt – a nebylo by nutně tolerováno mimo tuto souvislost – a chováním extrémním natolik, že porušuje trestní právo bez ohledu na svou souvislost se sportem a někdy bez ohledu na souhlas oběti.*“¹²⁵ Z uvedeného je zřejmé, že trestněprávní

¹²³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Leges, 2017. s. 129 – 130. ISBN 978-80-7502-236-3.

¹²⁴ KRÁLÍK, Michal. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016. s. 1255 – 1256. ISBN 978-80-7502-127-4.

¹²⁵ KRÁLÍK, Michal. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016. s. 1255 – 1256. ISBN 978-80-7502-127-4.

odpovědnost by měla přicházet v úvahu až v případech, které lze označit jako zjevné sportovní excesy. Tedy zranění, která jsou pro daný sport běžná, není možné označovat za společensky škodlivá. V takových případech postačí uplatnění disciplinární odpovědnosti podle sportovních pravidel. Tento závěr potvrzuje i průlomové rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. března 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006, ve kterém Nejvyšší soud judikoval, že „normy trestního práva je namístě uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tom smyslu, že jde o jednání, které není dovoleno těmito pravidly a tato pravidla je – pokud jde o způsobený následek na zdraví – nesankcionují.“¹²⁶ Zároveň je však třeba upozornit, že Nejvyšší soud neomezuje trestní odpovědnost jen na úmyslné jednání, neboť podle něj přichází trestní sankce v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti.

Na závěr, lze tedy konstatovat, že ve sportovním prostředí se můžeme setkat se škálou negativních jevů, většinu případů však sport dokáže vyřešit pomocí stanovených sportovních pravidel. Trestněprávní represe tedy dopadá na ty nejzávažnější případy, která samotná sportovní pravidla co do způsobeného následku nesankcionují, nebo nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

7.3 Pojetí trestného činu a jeho pojmové znaky

Trestněprávní odpovědnost znamená povinnost pachatele trestného činu nést trestní sankce, přičemž tato povinnost vzniká v důsledku protiprávního jednání pachatele trestného činu a za podmínek stanovených zákonem. Podmínky vzniku trestní odpovědnosti jsou stanoveny v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který je komplexním kodexem trestního práva hmotného na našem území. K dosažení maximální legality podmínek trestní odpovědnosti je nová kodifikace založena na formálním pojetí trestného činu, což bylo vedeno snahou o zvýšení jednotnosti při výkladu a aplikaci zákona a k posílení rovnosti všech lidí před zákonem.¹²⁷ Do konce roku 2009 byl v českém trestním právu zachován princip formálně materiálního pojetí trestného činu, který byl zakotven v ustanovení § 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, což znamenalo, že jednání sportovce muselo být pro společnost nebezpečné, tedy že stupeň nebezpečnosti takového jednání musel být

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006.

¹²⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 140 – 141. ISBN 978-80-7400-428-5.

vyšší než nepatrný a jehož znaky musely být v trestním zákoně uvedené. Nutno však podotknout, že sport je společností vnímán jako činnost prospěšná, takže je otázka, zda vůbec mohlo jednání sportovce v rámci sportovní činnosti naplnit materiální stránku trestného činu. S účinností zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník je trestný čin definován v § 13 jako „protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“. Oproti § 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon došlo k vypuštění materiálního znaku a doplnění pojmu „protiprávnost“ přímo do definice trestného činu.

Z výše uvedeného zákonného vymezení trestného činu vyplývají obligatorní podmínky, které musí být kumulativně splněny, aby dané jednání bylo možné označit za trestný čin. Jedná se o naplnění tzv. pojmových znaků trestného činu, kterými jsou protiprávnost a formální znaky trestného činu (ve smyslu ustanovení § 110 TZ). Formální znaky trestného činu můžeme dále dělit na znaky uvedené v zákoně, které sice necharakterizují typičnost činu, ale jsou nezbytné, aby mohlo dojít k uplatnění trestní odpovědnost pachatele a typové znaky trestného činu, kterými se od sebe odlišují jednotlivé druhy trestných činů.¹²⁸

V následující podkapitole věnuji pozornost těmto pojmovým znakům trestného činu, a to především ve vztahu k uplatňování trestní odpovědnosti ve sportu.

7.3.1 Protiprávnost a obecné znaky trestného činu

Jedním ze základních pojmových znaků trestného činu je jeho protiprávnost. Jedná se o obligatorní znak, proto musí být dána u každé skutkové podstaty trestného činu, neboť trestným činem může být jen jednání právním řádem zakázané či nedovolené. Rozlišujeme dva druhy protiprávnosti, a to protiprávnost formální a materiální. Protiprávnost formální tj. rozpor s právním řádem. Dané jednání nemusí být v rozporu pouze s trestním zákoníkem, ale i mnoha jinými zákony, na které trestní zákoník ve svých ustanoveních odkazuje. Protiprávnost materiální značí škodlivost pro společnost. Samotný rozpor s právními normami totiž nemusí nutně znamenat, že je daný čin pro společensky tak nebezpečný, že by musel být řešen prostředky trestního práva.

¹²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Leges, 2017. s. 134. ISBN 978-80-7502-236-3.

Obecné znaky trestného činu jsou, jak již bylo uvedeno, podmnožinou formálních znaků trestných činů, které jsou všem trestným činům společné. Pomocí těchto znaků určíme, zda je osoba (sportovec) v době spáchání činu trestně odpovědná. Mezi tyto znaky patří stanovený věk (§ 25 TZ), přičetnost (§ 26 TZ) a u mladistvých navíc rozumová a mravní vyspělost. Tyto znaky tvoří součást skutkové podstaty trestného činu, ale všechny tyto znaky musí být dány, jestliže má být dané jednání posouzeno jako trestný čin.

7.3.2 Znaky skutkové podstaty trestného činu

Mezi formální znaky trestného činu řadíme vedle obecných znaků také typové znaky trestného činu neboli znaky skutkové podstaty trestného činu. Prof. Šámal v komentáři skutkovou podstatu trestného činu označuje jako „*souhrn objektivních a subjektivních znaků, které určují jednotlivé druhy trestných činů a odlišují je od sebe navzájem.*“¹²⁹ Skutková podstata trestného činu je naplněna, pokud jsou naplněny její základní znaky, kterými jsou:

- objekt,
- objektivní stránka,
- subjekt,
- subjektivní stránka.

Výše uvedené čtyři znaky jsou znaky obligatorní, které musí být obsaženy ve skutkové podstatě každého trestného činu.¹³⁰

7.3.2.1 Objekt trestného činu

Objektem trestného činu se rozumí abstraktní společenské zájmy, vztahy a hodnoty, které jsou chráněné trestním zákoníkem a souhrnně bývají označovány jako „právní statky“. Těmto právním statkům poskytuje společnost trestněprávní ochranu, neboť má na jejich zachování zvláštní zájem. Objekt trestného činu je úzce spjat s ochrannou funkcí trestního práva a má zásadní význam pro systematiku zvláštní části trestního zákoníku. V této zvláštní části jsou totiž trestné činy rozděleny do třinácti hlav podle významu chráněných zájmů. Od objektu je nutné rozlišovat předmět útoku, což jsou konkrétní reálné předměty, které trestný čin

¹²⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 144 – 145. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹³⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017. s. 161. ISBN 978-80-7502-236-3.

bezprostředně zasahuje a tím zasahuje objekt trestného činu. Lépe než pojem objekt vyjadřuje protiklad k předmětu útoku pojem předmět ochrany, který se alternativně k objektu užívá.

V případě sportovních úrazů připadá v úvahu jakožto objekt trestného činu především život a zdraví sportovců a třetí osob. Ze systematiky zvláštní části trestního zákoníku vyplývá, že právě život a zdraví zaujímají v hierarchii společenských hodnot první místo, proto je ochrana těchto právních statků na úrovni ústavní zakotvena v LZPS v článku 6 odst. 1 a v článku 31. Vzhledem k tomu, že práva obsažená v Listině jsou přiznána každému, nejsou tedy ani sportovci výjimkou. Sportovní činnost se vzhledem k výše uvedenému nevyznačuje odlišnými chráněnými zájmy od ostatních oblastí lidské činnosti, a proto neexistuje důvod, proč by trestná činnost v rámci jejich výkonu měla být orgány činnými v trestním řízení přehlížena.

V právní nauce se můžeme setkat s koncepcí tzv. vyloučení objektivního základu trestného činu, která je založena na tvrzení, že tělesná integrita není v průběhu sportovní činnosti chráněným objektem, kterou má na mysli trestní zákoník. S touto teorií se můžeme setkat především v německé doktríně, která odůvodňovala závěr, že poškození zdraví, ke kterému dochází při lékařských zákrocích, není trestné, neboť z objektivního hlediska nemá delikt ní charakter vůči zdraví. Obdobně by pak podle této teorie měla směřovat stejná úvaha do oblasti sportu.¹³¹ Tato teorie je však v dnešní době již překonána, což považuji za správné, a to vzhledem k četnosti surových zákroků ve sportu.

Na závěr je třeba připomenout, že ačkoliv jsou výše uvedené právní statky chráněny sportovními pravidly, nelze jejich ochranu svěřit výlučně disciplinárním sportovním orgánům, neboť život a zdraví každého z nás jsou nejdůležitější společenské hodnoty, které musí být chráněny trestním právem jako prostředkem *ultima ratio*.

7.3.2.2 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka trestného činu je další obligatorní znak skutkové podstaty trestného činu, která je charakterizována způsobem spáchání trestného činu a jeho následky. Objektivní stránka je základem trestné činnosti, a proto se

¹³¹ KRÁLÍK, Michal. *Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy*. Právní rozhledy, č. 15/2006. s. 539.

touto stránkou od sebe trestné činy nejnápudněji odlišují. Objektivní stránka zahrnuje obligatorní znaky, kterými jsou jednání, následek a příčinný vztah mezi nimi. Znakem jen některých skutkových podstat jsou místo, čas a způsob spáchání činu, účinek či použitý prostředek, tyto znaky označujeme jako fakultativní.¹³²

Základní složkou objektivní stránky trestného činu je jednání ve smyslu trestního práva, které může mít formu konání nebo opomenutí. Jednání ve smyslu trestního práva popisováno jako projev vůle ve vnějším světě. Klíčovým pojmem je vnitřní složka (vůle) spojená se složkou vnější (projev vůle). Jedná se tedy o jednotu psychické a fyzické stránky jednání, a pokud chybí některá z uvedených složek, nejde o jednání v trestněprávním smyslu. Proto za jednání nejsou považovány pohyby vyvolané křečí či pouhá myšlenka. Nelze tedy za trestný čin kvalifikovat zákrok, kdy sportovec neprojeví svoji vůli. Zároveň je však důležité zkoumat při některých zákrocích sportovců, zda byl dodržen princip náležité opatrnosti. V souvislosti s tím opakovaně zmiňují Zauliho koncepci, podle které nelze na sportovištích vyžadovat takovou míru obezřetnosti, neboť by sport přestal být sportem. Pro posouzení toho, zda a jakou míru opatrnosti měl sportovec dodržet, je důležité zvážit v rámci sportovní činnosti, při které k úrazu došlo. Jinak tomu totiž bude u sportů, kde kontakt sportovců není předpokládán a u sportů, kde je kontakt s jiným sportovcem účelem dané sportovní disciplíny.

Následek je druhým obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu, kterým se rozumí porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem. Ve sportovním prostředí se setkáváme spíše s poruchovými následky, ovšem nelze vyloučit ani ohrožovací delikty. Příkladem toho může být například rvačka podle ustanovení § 158 odst. 1 trestního zákoníku. Zároveň je potřeba od následku rozlišovat tzv. účinek. Rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že následek se vztahuje k objektu trestného činu, zatímco účinek se váže k předmětu útoku.

Třetí obligatorní znak objektivní stránky trestného činu – příčinný vztah spojuje jednání s následkem. Pachatel trestného činu může být trestně odpovědný, jenom za předpokladu, že svým jednáním způsobil trestněprávně relevantní následek. Důležité je zmínit, že za předpokladu, že má trestný čin hmotný předmět útoku, musí být dán příčinný vztah (kauzální nexus) nejen mezi jednáním a následkem, ale také mezi jednáním a účinkem trestného činu. Nemůžeme opomenout ani sportovní prostředí, ve kterém hodnotíme příčinou souvislosti mezi porušením

¹³² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 156 – 157. ISBN 978-80-7400-428-5.

sportovních pravidel a vznikem sportovního úrazu. Jedním dechem je třeba podotknout, že ne každé porušení sportovních pravidel bude v příčinném vztahu se vznikem sportovního úrazu. Jako příklad je možné uvést boxerský zápas, při kterém jeden z boxerů udeří soupeře tak nešťastně, že následkem tohoto úderu soupeř upadne do bezvědomí a musí být převezen do nemocnice. Mezi tímto jednáním a následkem bezesporu příčinný vztah existuje, nicméně k poruchovému následku došlo za současného dodržení sportovních pravidel. U takových případů trestněprávní odpovědnost za způsobený úraz vyvozovat nelze, a to především z důvodu absence zavinění. Do této stránky typových znaků je nutné zahrnout i okolnost, zda zdravotní stav zraněného sportovce byl před samotným úrazem v pořádku či nikoliv.

K objektivní stránce trestného činu lze učinit závěr, že při posuzování objektivní stránky trestného činu je nutné odlišovat jednání sportovců, která jsou projevem vůle, od sportovních zákroků, které vůbec nejsou jednáním. Pomocným kritériem pro posuzování trestněprávní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy je také dodržení (porušení) sportovních pravidel.

7.3.2.3 Subjekt trestného činu

Pachatelem trestného činu je podle § 22 odst. 1 trestního zákoníku osoba, která svým naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, jeho pokusu nebo přípravy, je-li trestná. Pachatelem trestného činu může být jak fyzická, tak právnická osoba. Pro účely této práce bude výklad zaměřen pouze na sportovce, jakožto pachatele trestného činu.

Domnívám se, že legální vymezení pachatele trestného činu je nepřesné a je potřeba ho doplnit o fakt, že fyzická osoba v době spáchání trestného činu musí dovršit patnáctý rok věku a být příčetná. Dále je třeba si uvědomit, že pachatelem trestného činu v souvislosti s provozováním sportovní činnosti může být i osoba odlišná od sportovce. Může se jednat například o pořadatele sportovních utkání nebo trenéry. Jako příklad můžeme uvést trenéry amerického fotbalu týmu New Orleans, kteří slibovali svým svěřencům odměny za „vyřazení“ protihráčů ze hry.¹³³

¹³³ *Hráči New Orleans dostávali v NFL odměny za zranění protihráčů* [online]. Hospodářské noviny, 2012 [cit. 2021-02-08]. Dostupné na: <https://ihned.cz/ostatni-sporty/c1-54908840-hraci-new-orleans-dostavali-v-nfl-odmeny-za-zraneni-protihracu>.

Pokud jde o mladistvé sportovce mezi 15 – 18 roky věku, jejich trestních odpovědnost bude upravena zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy. Aby nastala trestní odpovědnost mladistvého sportovce, musí jeho jednání vykazovat podmínky stanovené v § 5 zákona č. 218/2003 Sb. Podle tohoto ustanovení musí mladistvý dosáhnout rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání.

7.3.2.4 Subjektivní stránka

Posledním obligatorním znakem skutkové podstaty trestného činu je jeho subjektivní stránka, která vyjadřuje trestný čin z pohledu pachatele psychického stavu ve vztahu k trestnému činu. Jediným obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu je zavinění. Trestní zákoník chápe zavinění jako vnitřní, psychický vztah pachatele k podstatným složkám trestného činu (tedy k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním právem). Zavinění je založeno na dvou složkách, a to na složce vědění a složce volní. Složka vědění v sobě zahrnuje vnímání objektivního světa pachatele a skutečnosti, které pachatel vnímal dříve nebo ke kterým došel svým úsudkem na základě znalostí a zkušeností. Druhá složka zavinění – složka volní zahrnuje především pachatelovo chtění nebo srozumění. K naplnění volní složky je tedy potřeba aktivní kladný vztah k zamýšleným či uvažovaným skutečnostem. V závislosti na přítomnosti a podobě výše uvedených složek rozlišujeme dvě formy zavinění:

- Úmysl
 - Přímý
 - Nepřímý
- Nedbalost
 - Vědomá
 - Nevědomá

Otázka zavinění je nejenom stěžejní z hlediska posuzování uplatňování trestní odpovědnosti, ale zároveň nejvíce problematická. V souvislosti s jednotlivými teoriemi trestní odpovědnosti lze vyvodit, že pohledy na její posuzování a s tím související problematiku zavinění jsou velmi rozdílné. Opět se jeví vhodné zmínit již dříve uvedenou teorii nedostatku zavinění při posuzování

odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, jejíž východiskem je přílišná námaha psychiky sportovců, kteří se především soustředí na dosažení sportovního cíle a pokud při tom způsobí jinému úraz, je vyloučeno jejich zavinění za takový neblahý následek. Někteří autoři trestní odpovědnost ve sportu razantně odmítají, jiní její existenci ve sportovním prostředí připouštějí, nicméně se odlišují v míře, jak lze tuto odpovědnost uplatňovat.¹³⁴

Lze souhlasit s příznivci teorie nedostatku zavinění, že psychika sportovce při vykonávání sportovní činnosti je velmi zatěžována a je velmi složité posuzovat vztah takovéto osoby nejen k okolnostem výkonu sportovní činnosti, ale navíc k trestněprávním relevantním následkům. Zároveň však nelze souhlasit se závěrem této teorie, že je vyloučeno zavinění sportovce za způsobený následek (úraz). Zmíněná teorie se totiž nevypořádá se skutečností, pokud sportovec sleduje zranění jiného sportovce a ne sportovní cíl.

Problematika zavinění je z pohledu dokazování obtížná, neboť sport je považován za společensky prospěšnou činnost, u které se obecně nepředpokládá vznik úmyslných protiprávních jednání. Praxe však ukazuje, že z hlediska forem zavinění přichází v úvahu jak úmyslné, tak nedbalostní zavinění.

7.3.2.4.1 Úmyslné zavinění

Úmyslné zavinění je vymezeno v ustanovení § 15 odst. 1 písm. a), b) trestního zákoníku a jeho zákonná definice zní takto: „*Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.*“ Z výše uvedeného zákonného vymezení je zřejmé, že trestní zákoník rozlišuje zavinění ve formě úmyslu ve dvou stupních, a to úmyslu přímém a nepřímém. Společné pro oba druhy úmyslu je, že intelektuální složka zahrnuje u pachatele představu rozhodných skutečností alespoň jako možných.¹³⁵

Úmysl přímý spočívá v tom, že pachatel (v našem případě sportovec) věděl, že způsobem uvedeným v trestním zákoníku poruší nebo ohrozí nebo alespoň může porušit nebo ohrozit zájem, který je chráněn trestním zákoníkem (složka vědění),

¹³⁴ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 73. ISBN 978-80-87576-88-5.

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 221 – 222. ISBN 978-80-7400-428-5.

a chtěl takové porušení či ohrožení způsobit (složka volní).¹³⁶ S touto formou zavinění se ve sportovním prostředí setkáváme zcela výjimečně, neboť spáchání úmyslného trestného činu, jehož objektem je život a zdraví soupeřů je minimálně. V praxi takové excesy nemají takřka nic společného se sportem samotným.

Na rozdíl o úmyslu přímého, u kterého lze s velkými obtížemi v oblasti sportu prokazovat, že sportovec chtěl způsobit nebo ohrozit zájem chráněný trestním zákonem, u úmyslu nepřímého postačí pouhé srozumění. Takováto forma zavinění bude pro sportovní úrazy, které jsou spáchány úmyslně daleko pravděpodobnější. Jako příklad lze uvést usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. 6. 2015, sp. zn. 8 Tdo 418/2015, ve kterém Nejvyšší soud překvapivě dovedl, že pachatelovo jednání bylo spácháno ve formě úmyslu nepřímého, a to i přesto, že ze skutkového hlediska šlo o situaci, kdy při hokejovém utkání mimo hru v nepřerušené hře, po předchozí verbální rozepři a vzájemné strkanici, napadl fyzicky hráč svého soupeře, čímž mu způsobil vážná poranění v obličejové oblasti. Šlo tedy o situaci, při kterém hokejista zaútočil hokejkou proti obličejí svého soupeře nechráněnému hráčskou výstrojí.¹³⁷

Jsem toho názoru, že zranění, která jsou následkem úmyslného jednání sportovců, nelze nazývat ani sportovními zákroky. Jedná se o excesivní jednání, jejichž povaha má blízko k tradičním případům ublížení na zdraví, které můžeme spatřit mimo sportovní prostředí. Z tohoto důvodu považuji trestní represi v těchto případech za vhodnou.

7.3.2.4.2 Nedbalostní zavinění

Nejčastější formu zavinění z hlediska trestní odpovědnosti za zranění způsobená ve sportu jsou bezpochyby nedbalostní zavinění. Trestní zákoník vymezuje nedbalostní zavinění při neexistenci volní složky pomocí složky vědění, která tu buď je, nebo není.¹³⁸ Největší rozdíl oproti úmyslu je tedy složce volní, která u nedbalosti absentuje, protože zde není vůle spáchat trestný čin. Trestní zákoník v ustanovení § 16 odst. 1 písm a), b) rozlišuje nedbalost vědomou a nevědomou. Z vědomé nedbalosti je spáchán trestný čin „*jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný*

¹³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Leges, 2017. s. 224. ISBN 978-80-7502-236-3.

¹³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 6. 2015, sp. zn. 8 Tdo 418/2015.

¹³⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012. s. 235 – 236. ISBN 978-80-7400-428-5.

takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí“, a z nevědomé nedbalosti, pokud pachatel „nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.“ Dále je v § 16 odst. 2 trestního zákonu vymezena tzv. hrubá nedbalost, kterou se rozumí vyšší stupeň intenzity nedbalosti, a to ať vědomé či nevědomé: „*Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.*“

Základním měřítkem nedbalostních zavinění je dodržení potřebné míry opatrnosti sportovcem, ke které je s ohledem na okolnosti povinen a s ohledem na jeho osobu schopen. Míra opatrnosti (obezřetnosti) je tedy s ohledem na výše uvedené dána spojením objektivního a subjektivního kritéria nedbalosti. Objektivní míra opatrnosti vyžaduje stejnou míru obezřetnosti od každého. Její rozsah je ve sportovním prostředí odvozen od obecné prevenční povinnosti podle § 2900 občanského zákoníku, jejíž nedodržení je spojováno s porušením sportovních pravidel.¹³⁹ K tomu je velmi důležité zdůraznit, že pokud bude objektivní míra opatrnosti zachována, nemůže se sportovec dopustit nedbalostního trestného činu, a to ani za situace, kdy svému protihráči způsobí svým jednáním úraz. Pokud jde o kritérium subjektivní míry opatrnosti, to vyjadřuje míru opatrnosti s ohledem na osobu pachatele. Při posuzování může hrát roli řada faktorů jako např. fyzické a psychické vlastnosti sportovce, mentální rozpoložení, konkrétní prostředí či zkušenosti.

Jinými slovy, i přesto, že připouštíme určitou míru sportovního rizika a možnosti způsobení zranění, tak je každá osoba vykonávající sportovní činnost povinna dodržovat míru opatrnosti, aby nedošlo ke způsobení zranění. Tuto míru však není možné paušalizovat. Vzhledem k odlišnosti sportovních disciplín je míra opatrnosti u každého sportovce odlišná a sportovec by měl být schopen zhodnotit situaci a případný vznik nebezpečí pro zájem chráněný trestním zákoníkem.

Pro posouzení, zda má být sportovní úraz posuzován pouze v rámci sportovních pravidel, či připadá v úvahu uplatnění trestní odpovědnosti, je vždy nezbytně nutné zohlednit míru porušení sportovních pravidel. Proto trestní odpovědnost přichází v úvahu pouze u závažných případů nedbalostních zavinění. V praxi se setkáváme s vědomou nedbalostí, a to zejména s ohledem na skutečnost,

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 68/2010. K tomu srovnej Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 7 Tdo 561/2016.

že každý sportovec by měl pravidla dané sportovní činnosti znát a být si vědom rizikovosti sportovních zákroků, které sportovním pravidlům odporují.

7.4 Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou v trestním právu dlouhodobě známým institutem. V trestním zákoníku jsou výslovně zakotveny v ustanoveních § 28 až § 32. Jedná se o krajní nouzi, nutnou obranu, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Nejedná se o výčet taxativní, neboť trestněprávní teorie a praxe vytvořila i některé další, které nejsou výslovně zmíněny v zákoně, jedná se např. o výkon dovolené činnosti, výkon práva, výkon povolání apod. Okolnostmi vylučujícími protiprávnost označujeme taková jednání sportovců, která zdánlivě obsahují všechny znaky trestného činu, ale ve skutečnosti u nich chybí znak protiprávnosti a z toho důvodu zbavují sportovce jakožto pachatele činu jinak trestného trestněprávní odpovědnosti, a to již od samého počátku (*ex tunc*). V souvislosti s okolnostmi vylučujícími protiprávnost lze uvést, že v žádném právním předpise ČR není výslovně řešena trestní odpovědnost za sportovní úrazy, proto je potřeba využít současnou právní úpravu v trestním zákoníku a pokusit se podřadit jednání sportovců pod některou z okolností zde uvedených.

Podle současné právní úpravy připadají v úvahu dvě, resp. tři okolnosti vylučující protiprávnost, a to svolení poškozeného, přípustné riziko a v teoretické rovině i nutnou obranu. Vedle těchto zákonem upravených okolností, lze uvažovat i o několika dalších, zákonem neupravených okolnostech vylučujících protiprávnost, a to zejména výkon dovolené činnosti, výkon práva a výkon povolání. Instituty krajní nouze a oprávněné použití zbraně lze pro oblast trestní odpovědnosti ve sportu vyloučit.¹⁴⁰

7.4.1 Nutná obrana

Zákonnou úpravu nutné obrany nalezneme v ustanovení § 29 trestního zákoníku jako „*čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem,*“ přičemž „*nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.*“ To znamená, že pokud

¹⁴⁰ COUFALOVÁ. Bronislava, PINKAVA. Jan, POCHYLÁ. Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 81. ISBN 978-80-87576-88-5.

sportovec dodrží obligatorní podmínky nutné obrany, nebude čin bránícího se sportovce kvalifikován jako trestný.

Na první pohled se může zdát využití tohoto institutu pro oblast sportu jako nemožné. Výjimečně však je možné nalézt situaci, kdy i tato okolnost vylučující protiprávnost může být v tomto odvětví společenské činnosti uplatněna. Tato výjimečnost je dána především tím, že nutnou obranou lze odvrátit takový útok, jenž má povahu úmyslného protiprávního činu. Při pojednávání o subjektivní stránce trestného činu, jsme došli k závěru, že frekventovanější jsou v oblasti sportu sportovní úrazy z nedbalosti, než úmyslně zaviněné. Což dovozuje, že nutná obrana bude připadat v úvahu k odvrácení útoku, který má charakter zjevného exesu. Dalším důvodem užití institutu nutné obrany ve sportovním prostředí je obecné pravidlo, že proti jedné okolnosti vylučující protiprávnost není možné použít druhou okolnost vylučující protiprávnost (tedy protiútok).¹⁴¹

7.4.2 Svolení poškozeného

Svolení poškozeného je v trestním zákoníku upraveno v ustanovení § 30 odst. 1: „*Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.*“ V ustanovení § 30 odst. 2 trestního zákoníku nalezneme dále podmínky svolení, které musí být dáno „*předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.*“ Podle ustanovení § 30 odst. 3 trestního zákoníku „*s výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.*“

Jak již bylo zmíněno v teoretickém základu, teorie souhlasu poškozeného je jednou ze základních teorií posuzování trestní odpovědnosti ve sportu. Hlavním východiskem této teorie je především dobrovolnost sportovní činnosti. Sportovec, který aktivně vstupuje do jakéhokoli sportovního zápolení, souhlasí s případným zraněním, které bude způsobeno v průběhu této činnosti. Je všeobecně známo, že

¹⁴¹ LUKÁŠOVÁ, Marcela. *Institut svolení poškozeného a jeho uplatnění nejen v judikatuře*. Trestněprávní revue, č. 3/2019, s. 60.

při některých sportech jsou zranění častější a i běžný průběh zápasu se v určitých disciplínách bez zranění v podstatě neobejde. Řeč je především o bojových sportech. Tento fakt však nereflektuje ustanovení § 30 trestního zákoníku, neboť podle něho nemůže sportovec rozhodovat o všech svých zájmech bez omezení.

S ohledem na výše uvedené je proto užití této okolnosti vylučující protiprávnost ve sportovní oblasti velmi limitováno. Sportovec nemůže dobrovolně souhlasit s tím, aby mu bylo v rámci sportovní činnosti ublíženo na zdraví (vyjma zmíněných případů trestní odpovědnosti u bojových sportů). Je však nutné podotknout, že institut svolení poškozeného obsažený v ustanovení § 30 trestního zákoníku se zřejmě týká pouze porušení zájmu na ochranu lidského života a zdraví. Což znamená, že sportovec může udělit souhlas s jednáním, které ohrožuje jeho život a zdraví. Toto ohrožení však nemůže směřovat k poruchovému následku.¹⁴²

Vzhledem k právní úpravě institutu svolení poškozeného nelze učinit závěr, že sportovci svojí účastí na sportovních zápasech či utkání udělují souhlas s možným zásahem do své tělesné integrity. Sice sportovci vstupují do sportovního zápolení s možným vědomím rizika úrazu, svolení poškozeného je omezováno pouze na teorii, že zúčastnění sportovci akceptují sportovní pravidla, která slouží k ochraně jejich života a zdraví. Proto ze všech výše uvedených důvodů se nejví aplikace svolení poškozeného jako okolnosti vylučující protiprávnost pro oblast sportu za příliš vhodnou.

7.4.3 Přípustné riziko

Zákonnou definici přípustného rizika nalezneme v ustanovení § 31 trestního zákoníku:

(1) Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.“

(2) Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem

¹⁴² KLAPAL, Vít. *Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost*. Trestněprávní revue, č. 10/2005, s. 259.

souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.

Tato okolnost vylučující protiprávnost je se sportovní činností nejvíce spojována. Napovídá tomu i důvodová zpráva k trestnímu zákoníku, ve které zákonodárci uvádí, že přípustné riziko je možné vztahovat i na případy týkající se sportovní činnosti.¹⁴³ Patrně však zákonodárce potřeboval vyplnit mezeru v trestním zákoníku a zároveň si vytvořil alibi pro situaci, že se objeví potřeba dané situace řešit, nicméně formulace této okolnosti se bude týkat především vědy a výzkumu. Což dokládá i skutečnost, že institut okolnosti vylučující protiprávnost není možný aplikovat na amatérský sport.

„Riziko je určitý stav nejistoty, zdali se vůbec nebo v očekávané míře dostaví žádoucí následek, a to při vědomí, že může dojít také k následku negativnímu.“¹⁴⁴

Abychom však jakékoliv riziko mohli označit za přípustné, musí být toto riziko rentabilní z hlediska společenského a musí odpovídat aktuálním potřebám společnosti. Proto se s přípustným rizikem nejvíce počítá při zavádění nových postupů, při kterých je třeba některé zájmy, které jsou chráněné, vystavit nebezpečí, neboť bez tohoto nebezpečí by nemohlo dojít k novým objevům a pokrokům. Na otázku, zda můžeme rizika vznikající při sportovní činnosti podřadit pod ustanovení § 31 trestního zákoníku, neexistuje jednoznačná odpověď, proto se zaměříme na jednotlivé podmínky, které musí být při uplatnění přípustného rizika splněny.

7.4.3.1 Pozitivní podmínky uplatnění přípustného rizika

Pro uplatnění zákonných podmínek institutu přípustného rizika je podle ustanovení § 31 odst. 1 trestního zákoníku, aby dané jednání směřovalo k dosažení určitého společensky prospěšného cíle. Tuto první podmínku sport bezesporu splňuje, neboť ustanovení § 1 zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu vymezuje postavení sportu ve společnosti jako veřejně prospěšné činnosti poskytované

¹⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 426 – 427. ISBN 978-80-7400-428-5.

v celospolečenském zájmu. Zařadit sport do rámce společensky prospěšných činností dovodil již několikrát ve svých rozhodnutích i Nejvyšší soud.¹⁴⁵

Druhou podmínkou je tzv. subsidiarita rizika. Riziko není samoúčelné a lze k němu „sáhnout“ až tam, kde společensky prospěšného výsledku není možné dosáhnout jiným způsobem. V úvahu připadají i situace, kde sice jiná možnost existuje, ale cíle může být dosaženo jen s nepoměrně vysokými náklady, které by například přesahovaly hodnotu sledovaného cíle, nebo by sledovaného cíle bylo dosaženo za dlouhou dobu.¹⁴⁶ Tuto podmínku sport také splňuje, neboť sport je společností považován takřka za nenahraditelný. Za diskutabilní je však možné považovat tuto subsidiaritu u některých bojových sportů.

Třetí podmínka se tkví v tom, aby v souladu s ustanovením § 31 odst. 1 trestního zákoníku rozhodovala o rizikové činnosti pouze tzv. oprávněná osoba (kvalifikovaný subjekt). Takovouto osobou se rozumí osoba, která své rozhodování činí v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce. Splnění této podmínky činí v praxi v oblasti sportu nemalé potíže. Nabízí se totiž otázka, z jakého hlediska bychom měli posuzovat, zda je sportovec kvalifikovanou osobou ve smyslu §31 trestního zákoníku? Nejvyšší soud ČR ve svém nedávném rozhodnutí nastavil kritéria pro určení, za jakých podmínek vystupuje sportovec jako profesionál celkem nekompromisně: „*Zákon ve vztahu k subjektu přípustného rizika vyžaduje, aby vykonávaná činnost vyplývala z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce, tím je vyjádřen požadavek odbornosti a profesionality. Za takovou osobu však nelze považovat soukromé osoby, ale ani profesionály v rámci výkonu soukromých aktivit.*“¹⁴⁷ Výše uvedené tedy vylučuje užití přípustného rizika v oblasti amatérského sportu. Pro srovnání odkazují na slovenskou trestněprávní úpravu, která podmínku v podobě kvalifikovaného subjektu, pokud jde o uplatnění dovoleného či přípustného rizika, nestanovuje.¹⁴⁸

Poslední pozitivní podmínkou k uplatnění přípustného rizika je rozhodování *de lege artis*. Tedy, že k rozhodnutí o činnosti, která je spojená s určitým rizikem, musí být přistoupeno se znalostmi, jež jsou na úrovni dosaženého stavu poznání

¹⁴⁵ K tomu srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2007, sp. zn. 3 Tdo 510/2007. Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 12. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1057/2008.

¹⁴⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 428 – 429. ISBN 978-80-7400-428-5.

¹⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze 17. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 425/2019.

¹⁴⁸ Ustanovení § 27 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon: „Čin inak trestný nie je trestným činom, ak niekto v súlade s dosiahnutým stavom poznania vykonáva spoločensky prospešnú činnosť v oblasti výroby a výskumu, ak spoločensky prospešný výsledok, ktorý sa od vykonávania činu očakáva, nemožno dosiahnuť bez rizika ohrozenia záujmu chráneného týmto zákonom.“

a informacemi.¹⁴⁹ Obecně se bude jednat o postup, jenž je uznávaný a osvědčený a jehož účelnost či účinnost, jsou všeobecně přijímány, a je v souladu s aktuálním stavem vědy. Ne vždy jsou však ve sportovním světě zjištěná nebezpečí ihned řešena například změnou sportovních pravidel či sportovního násilí. Příkladem toho může být tzv. chronická traumatická encefalopatie (CTE) známá též pod názvem „boxerská demence“. Toto onemocnění, jak již název napovídá, je jedním z nevyhnutelných důsledků profesionální kariéry boxerů a zápasníků MMA, potýkali se s ním však i profesionální hráči hokeje.¹⁵⁰

7.4.3.2 Negativní podmínky uplatnění přípustného rizika

Vedle podmínek pozitivních pro uplatnění přípustného rizika existují i podmínky negativní, které jsou vymezeny v § 31 odst. 2 trestního zákoníku. Ty ve své podstatě stanovují další meze pro uplatnění daného institutu nejenom na případy sportovních úrazů. První takovou podmínkou je, že o přípustné riziko nejde, pokud dané jednání představuje činnost, která by ohrozila život či zdraví člověka, aniž by k takovéto činnosti dala dotčená osoba souhlas podle jiného právního předpisu.

Druhou podmínkou je, že provozování sportovní činnosti nesmí odporovat požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičít dobrým mravům. V oblasti sportu je nutné zabývat se především limitací dobrými mravy, jejichž definici však v trestním zákoníku nenalezneme. Domnívám se však, že rozpor s dobrými mravy bude ve sportovní oblasti představovat zejména porušení sportovních pravidel, neboť ty určitý morální apel bezpochyby mají. Především se dle mého názoru jedná o porušení pravidel *fair play*, a to závažným způsobem.

A konečně třetí podmínkou je tzv. proporcionalita rizika a výsledku. Podle této zásady nepůjde o přípustné riziko, jestliže daná činnost vede k výsledku, který zcela zřejmě neodpovídá míře rizika. Z toho vyvozujeme, že širší rizikového jednání je značně rozsáhlá, neboť je možné, aby jednáním byl způsoben závažnější následek než očekávaný výsledek. I zde bychom mohli nalézt argumenty, proč institut

¹⁴⁹ BARTOŠÍKOVÁ. Radka. *Přípustné riziko, aneb na co vše je potřeba brát v praxi zřetel*. Trestněprávní revue, č. 2/2020, s. 81.

¹⁵⁰ Stan Mikita a další trpící ikony. Zničil hokej život i jim? [online]. iDnes.cz, 2019. Dostupné na: https://www.idnes.cz/hokej/nhl/stan-mikita-mozek-otresy-poskozeni-pitva-neurodegenerativni-onemocneni-mozku-cte.A190917_202810_nhl_ten.

přípustného rizika na sportovní činnosti aplikovat, především pokud jde o bojové sporty.

7.4.3.3 Shrnutí

Po výše uvedeném poměrně rozsáhlém rozebrání všech podmínek, jejichž dodržení je nutné k uplatnění přípustného rizika, lze s jistotou konstatovat, že v souvislosti se sportovními činnostmi, je toto zákonné vymezení zjevně nevhodné, neboť jeho užití je omezeno pouze na profesionální sport. Někteří autoři jsou však toho názoru, že za pomoci extenzivního výkladu a použití analogie ve prospěch sportovců je možné přípustné riziko vztahovat i na amatérské sportovce.¹⁵¹ K tomu je nutné konstatovat judikaturní závěr Nejvyššího soudu ČR, který extenzivní výklad podmínek ve prospěch pachatele označil za zakázaný: „*V případě zákonných znaků, jimiž je vymezována trestní odpovědnost pachatele, je extenzivní interpretace v neprospěch obviněného dovolena, kdežto analogická aplikace v neprospěch obviněného je zakázána. V případě okolností vylučujících protiprávnost však platí zásady opačné, jejich analogická aplikace ve prospěch obviněného je dovolena, kdežto extenzivní výklad podmínek ve prospěch obviněného je zakázán. Jinak řečeno, jako příklad dovolené analogie může sloužit tvorba nových okolností vylučujících protiprávnost v zákoně neuvedených, oproti tomu příkladem zakázaného extenzivního výkladu je rozšiřování dopadu zákonných podmínek aplikace.*“¹⁵²

S ohledem na výše uvedené lze učinit závěr, že subjektem přípustného rizika může být podle platné právní úpravy a aktuální judikatury pouze sportovec – profesionál, a to pouze pokud sportovní činnost vykonává v rámci svého povolání, nikoli ve svém volném čase.

Vzhledem k tomu, že výčet okolností vylučujících protiprávnost v obecné části trestního zákoníku je výčtem demonstrativním, můžeme zkoumat zařazení sportovních činností pod některé z okolností zákonem neupravených.

7.4.4 Výkon dovolené činnosti, povolání a práva

Okolnostmi vylučujícími protiprávnost, které jsou uvedeny v trestním zákoníku, jejich výčet nekončí. Odborná literatura nejčastěji zákonný výčet

¹⁵¹ Srov. KOCINA, Jan. Přípustné riziko ve sportu. *Bulletin advokacie*, č. 1-2/2016, s. 28.

¹⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze 17. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 425/2019.

doplňuje o výkon dovolené činnosti, výkon povolání a výkon práva (resp. povinnosti). I přesto, že se jedná o celou skupinu okolností vylučujících protiprávnost, většinou jsou uváděny vedle sebe, protože jejich společným rysem je dovolenost jednání. Všechny tři v nadpisu uvedené instituty jsou se sportovní činností spojovány.

Výkon dovolené činnosti vychází z toho, že stát dovoluje či podporuje sport, a to včetně rizik s ním spojených. Pokud tedy sportovec nepřekročí tolerovanou míru nebezpečí, nepůjde o trestný čin ani v případě, že bude daným jednáním způsoben poruchový následek (např. ublížení na zdraví). Jako kritérium dovolené míry nebezpečnosti pak slouží sportovní pravidla. Výhodou této okolnosti vylučující protiprávnost je její aplikovatelnost na profesionální i amatérský sport.¹⁵³ Osobně považuji tento institut jako nejpříjemnější pro aplikaci v oblasti sportu, a to včetně sportů bojových a kontaktních.

Velmi významově podobnou okolností vylučující protiprávnost je výkon povolání, který však stejně jako přípustné riziko je aplikovatelný pouze u profesionálních sportovců. Je zřejmé, že u profesionálních sportovců bude posuzování trestní odpovědnosti odlišnější než u amatérských sportovců, neboť profesionál by měl předpokládat vyšší míru rizika vzniku zranění.

Jako další aplikovatelnou okolností vylučující protiprávnost, která také není součástí českého trestního zákoníku, je výkon práva. Podstatou tohoto institutu je skutečnost, že sportovec je oprávněn k provozování sportovní činnosti, což však může být podmíněno dodržáním určitých předpokladů. Ve vztahu k problematice sportovních úrazů ji však nepovažuji za vhodnou, neboť výše zmíněný výkon práva může vyplývat z určité právní normy nebo může být založen rozhodnutím oprávněného subjektu.¹⁵⁴ Všechny nově vznikající sportovní disciplíny by zřejmě musely podléhat schválením zákonodárců.

7.4.5 Sportovní riziko

Využití právní úpravy svolení poškozeného a přípustného rizika je pro sportovní oblast spíše problematické, když institut svolení poškozeného je pro vyloučení protiprávnosti sportovních úrazů v podstatě vyloučen a aplikace

¹⁵³ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 85. ISBN 978-80-87576-88-5

¹⁵⁴ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 86. ISBN 978-80-87576-88-5

přípustného rizika je použitelná pouze na profesionální sport. Jako řešení se nabízí speciální okolnost vylučující protiprávnost – sportovní riziko, které v některých západoevropských státech již existuje.

Podstata sportovního rizika vychází z toho, že vykonávání sportovní činnosti představuje zvýšenou míru rizika nebezpečí vzniku úrazu. Zúčastnění sportovci si jsou tohoto rizika vědomi, a přesto tuto činnost dobrovolně podstupují. Jedná se tedy o kombinaci okolností vylučujících protiprávnost jak v zákoně uvedených, tak neuvedených, neboť sportovní riziko v sobě zahrnuje svolení poškozeného, přípustné riziko a výkon práva a dovolené činnosti.¹⁵⁵

Odborná veřejnost uvažuje nad zakotvením sportovního rizika jako samostatné okolnosti vylučující protiprávnost do trestního zákoníku. Když například Coufalová¹⁵⁶ považuje legislativní úpravu sportovního rizika za vhodnou, neboť by se díky tomu dalo předejít pochybnostem, jak se vypořádávat s otázkou trestní odpovědnosti ve sportu, resp. s jejím postihem. Domnívám se, že tento krok není nutný, protože určitá míra sportovního rizika je již reálně tolerována a vzhledem k tomu, že oblast sportu podléhá nepřetržitému vývoji, musela by být definice sportovního rizika velmi obecná, aby byla aplikovatelná i na bojové sporty, ve kterých je míra sportovního rizika podstatně větší.

Jak již bylo zmíněno, jako řešení se jeví vypuštění požadavku kvalifikovaného subjektu ze zákonné dikce přípustného rizika, když i ze samotné důvodové zprávy trestního zákoníku je zřejmá aplikovatelnost přípustného rizika na oblast sportu. Nebránila bych se ani ponechat vymezení sportovního rizika na soudní judikatuře. Vždyť Nejvyšší soud ČR již ve svém rozhodnutí z roku 2002 řešil otázku trestněprávní odpovědnosti za sportovní úrazy a zohlednil, že sportovec svým jednáním „překročil hranice rizika ze hry, které každý hráč při hokeji podstupuje“.¹⁵⁷

Z hlediska různorodosti sportu, který obsahuje celou škálu sportovních činností s menší či větší mírou tolerance případných zranění, se jeví nejvhodnější, nahlížet na sportovní riziko jako na jakýsi mantinel přípustného jednání sportovců, který přispívá k posílení právní jistoty sportovců a zároveň je jasným vodítkem pro určení, jaké sportovní zákroky označit za očividné excesy.

¹⁵⁵ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 87. ISBN 978-80-87576-88-5

¹⁵⁶ Tamtéž s. 86.

¹⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2002, sp. zn 5 Tdo 997/2002.

Vzhledem ke stávající nedůvěře soudní praxe k existenci sportovní okolnosti vylučující protiprávnost lze uzavřít, že pojetí sportovního rizika jako další zákonem neupravené okolnosti vylučující protiprávnost je prozatím alespoň zajímavou koncepcí sportovněprávní literatury, která dozajista přispěje k vyřešení otázky trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.

8 Vybraná problematika trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy v praxi

Ke komplikacím při nalézání hranic trestněprávní odpovědnosti za sportovní úrazy dochází především z důvodu rozmanitosti sportovního prostředí. Soudní praxe přistupuje k amatérským a profesionálním sportovcům s určitými odchylkami a důležitým hlediskem je také míra nebezpečí vzniku zranění v rámci obvyklého průběhu sportovního utkání či zápasu. Vycházíme tedy z předpokladu, že jinak bude posuzován sportovní úraz způsobený při individuálních, kolektivních a bojových sportech. V rámci této kategorizace je sestaven i níže uvedený přehled.

8.1 Individuální sporty

8.1.1 Lyžování

Lyžování řadíme mezi individuální sporty, ve kterém poměrně často dochází ke vzniku zranění jiných osob, a to v důsledku protiprávního chování jiných sportovců. Než se pustíme do rozebrání relevantní judikatury vztahující se k tomuto sportu, považují za více než vhodné věnovat pozornost několika souborům pravidel, které hrají při posuzování odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy velkou roli, neboť na českých sjezdových tratích neplatí na rozdíl od Itálie speciální zákon¹⁵⁸, který by na nich stanovil povinnosti při pohybu lyžařů (snowboardistů). Obecně se tedy aktivity na sjezdových tratích v České republice řídí několika různými soubory pravidel, mezi které řadíme především občanský zákoník, pravidla FIS a normu ČSN 01 8027. O odpovědnosti sportovců ve vztahu k občanskému zákoníku bylo pojednáno v podkapitole 6.2., proto se již k této problematice vracet nebudeme.

Pravidla Mezinárodní lyžařské federace známé též jako bezpečnostní lyžařské desatero hrají mimořádně významnou roli a jejich účelem je zabránit nehodám na sjezdových tratích. Těchto deset základních pravidel bylo na základě evropské judikatury přijato Mezinárodní lyžařskou federací dne 20. května 1967. Pravidla FIS byla novelizována v letech 1990 a 1994, a to tak, aby reflektovala pokrok ve vývoji lyžařských a snowboardových technologií a vztahovala se i na tyto případy.

¹⁵⁸ Zákon Italské republiky ze dne 24. prosince 2003, č. 363, o bezpečnosti zimních sportů a sjezdového lyžování (v originále LEGGE 24 DICEMBRE 2003, N. 363 "Norme in materia di sicurezza nella pratica degli sport invernali da discesa e da fondo").

S ohledem na jejich důležitost považuji za vhodné uvést níže jejich znění:

1. Ohled na ostatní lyžaře

Každý lyžař nebo snowboardista se musí neustále chovat tak, aby neohrožoval nebo nepoškozoval někoho jiného.

2. Zvládnutí rychlosti a způsobu jízdy

Každý lyžař nebo snowboardista musí jezdit s přiměřeným odstupem a s ohledem na vzdálenost, na kterou vidí. Svou rychlost a svůj způsob jízdy musí přizpůsobit svému umění, terénním, sněhovým a povětrnostním poměrům, jakož i hustotě provozu.

3. Volba jízdni stopy

Lyžař nebo snowboardista přijíždějící zezadu musí svou jízdni stopu zvolit tak, aby neohrožoval lyžaře jedoucího před ním.

4. Předjíždění

Předjíždět se může seshora nebo zespoda, zprava nebo zleva, ale vždy jen s odstupem, který poskytne předjížděnému lyžaři či snowboardistovi pro všechny jeho pohyby dostatek prostoru.

5. Vjíždění a rozjíždění

Každý lyžař nebo snowboardista, který chce vjet do sjezdové tratě nebo se chce po zastavení opět rozjet, se musí rozhlédnout nahoru a dolů a přesvědčit se, že to může učinit bez nebezpečí pro sebe a pro ostatní.

6. Zastavení

Každý lyžař nebo snowboardista se musí vyhýbat tomu, aby se zbytečně zdržoval na úzkých nebo nepřehledných místech sjezdové tratě. Lyžař nebo snowboardista, který upadl, musí takové místo uvolnit co nejrychleji.

7. Stoupání a sestup

Lyžař nebo snowboardista, který stoupá nebo sestupuje pěšky, musí používat okraj sjezdové tratě.

8. Respektování značek

Každý lyžař nebo snowboardista musí respektovat značení a signalizaci.

9. Chování při úrazech

Při úrazech je každý lyžař nebo snowboardista povinen poskytnout první pomoc.

10. Povinnost prokázání se

Každý lyžař nebo snowboardista, ať svědek nebo účastník, ať odpovědný nebo ne, je povinen v případě úrazu prokázat své osobní údaje.¹⁵⁹

Vedle pravidel FIS jsou lyžaři i snowboardisti povinni respektovat místní úpravu, kterou stanoví konkrétní lyžařský areál. Jedná se o normu ČSN 01 8027, jejíž název zní „Značení a zabezpečení v zimním středisku“. Tento dokument byl schválen Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví a stanovuje, jak z názvu napovídá, zásady pro označení, zabezpečení a pohyb v zimních střediscích. České technické normy (dále jen jako „ČSN“) sice nejsou obecně závazné, avšak je na ně výslovně odkazováno v definici lyžařského areálu v ustanovení § 11c zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu.¹⁶⁰ Odkaz na tuto normu je uveden formou poznámky pod čarou, díky které se stává normou výlučnou. To znamená, že norma doplňuje právní řád a je tedy součástí právního předpisu. *„Plnění povinností souvisejících s uplatňováním příslušné ČSN není vymahatelné formou pokut udělovaných přímo fyzickým osobám. ČSN má sloužit především k prokázání důležitých skutečností v souvislosti s chováním fyzických osob na sjezdovkách při uplatňování náhrady škody poškozených v civilněprávním řízení, případně při prokazování trestného činu ublížení na zdraví v trestněprávním řízení.“*¹⁶¹

Za zmínku stojí i navrhovaný zákon o bezpečném pohybu při lyžování, snowboardingu a jízdě na jízdě na jízdním kole, který dne 26. března 2013 prošel v Poslanecké sněmovně přes nesouhlasné stanovisko vlády prvním čtením. Návrh čítal celkem sedm paragrafů týkající se stanovení pravidel chování lyžařů, snowboardistů a jiných osob na lyžařských tratích a chování cyklistů

¹⁵⁹ 10 FIS RULES FOR CONDUCT, Fédération Internationale de Ski (FIS). [online]. [cit. 2020-04-20], s. 2.

¹⁶⁰ § 11c zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu: „Lyžařským areálem se rozumí lyžařská oblast vytvořená za účelem provozování zimních sportů, vybavená dopravními zařízeními, sjezdovými tratěmi, běžeckými tratěmi, lyžařskými cestami nebo ostatními specifickými tratěmi, značená podle českých technických norem určených pro značení, zabezpečení a pohyb v lyžařském areálu.“

¹⁶¹ BECK, C. H. *Změny na sjezdovkách mají zvýšit bezpečnost lyžařů*. Právní zpravodaj 12/2010.

na cyklistických tratích mimo pozemní komunikace. Jako nejdůležitější přínos považuji § 3 navrhovaného zákona, který stanovil povinnost nošení ochranné přilby osobám mladším 18 let při provozování činností podle tohoto zákona, vyjma běžeckého lyžování. V pozměňovacím návrhu byla tato hranice snížena na věk 15 let. Úmyslem zákonodáce bylo především jasně stanovit pravidla a přispět tím k větší bezpečnosti na horách, neboť titulu absence právní normy vznikají problémy také při řešení občanskoprávních a trestněprávních sporů v souvislosti s ublížením na zdraví a náhradou škod vzniklých při provozování těchto sportů. K zavedení povinnosti nošení ochranné přilby pro lyžaře (mimo běžecké lyžování) a snowboardisty v té době přistoupilo několik členských států Evropské unie a diskuse o zavedení této povinnosti byla vedena v dalších státech, jako je například Francie. Dále zákonodárce v důvodové zprávě poukazuje na extrémní nárůst lyžařů, zvyšující se počet lyžařů „začátečnicků“ a rychlost lyžařů, ze které pramení i větší výskyt úrazů způsobených při lyžování, které v některých případech skončily smrtí. Nakonec důvodová zpráva obsahuje i komparaci s některými státy Evropské unie, jako je například Itálie a Slovinsko, kde v roce 2012 platila povinnost nosit ochrannou přilbu pro osoby do věku 14 let.¹⁶² Návrh zákona byl přikázán k projednání výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu a výboru pro zdravotnictví. Jeho legislativní proces však skončil s koncem volebního období.¹⁶³

V oblasti lyžování je významné především usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. 8 Tdo 68/2010, které se týkalo trestněprávní odpovědnosti lyžaře za ublížení na zdraví z nedbalosti v důsledku nedodržení obecné prevenční povinnosti spočívající v porušení pravidel FIS pro chování na sjezdových tratích. Ze skutkového hlediska šlo o případ, kdy obviněný ve večerních hodinách nevěnoval dostatečnou pozornost situaci na sjezdovce a v důsledku toho nestačil včas reagovat na nezletilou lyžařku a po přejetí přední části jejích lyží, jí srazil a způsobil jí těžké zranění pro poškození důležitého orgánu. Obviněný podal dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, který popsané jednání obviněného, shodně se soudem prvního stupně, právně kvalifikoval jako trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 224 odst. 1

¹⁶² Důvodová zpráva k poslaneckému návrhu zákona č. 648/2012 Sb., o bezpečném pohybu při lyžování, snowboardingu a jízdě na jízdním kole, Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2012. Sněmovní tisk 648/0, 6. volební období

¹⁶³ Návrh zákona o bezpečném pohybu při lyžování, snowboardingu a jízdě na jízdním kole, sněmovní tisk 648/0, 2012, 6. volební období

trestního zákona z roku 1961, a to na základě nedodržení obecné prevenční povinnosti s odkazem na porušení výše uvedených pravidel FIS. Soud tak dovedl, že porušení pravidel FIS je porušením povinnosti stanovené v ustanovení §415 OZ z roku 1964 a v případě vzniku zranění v důsledku uvedeného tím porušil i normu trestněprávní. S aplikací civilněprávního předpisu a obecných sportovních pravidel do trestního řízení dovolatel nesouhlasil a ve svém podání uvedl, že svým jednáním neporušil žádnou povinnost, která by byla stanovena právními normami, neboť pravidla FIS nejsou právně závazná. Podle dovolatele mají zmíněná pravidla pouze doporučující charakter a nelze je tedy přímo přenést jako použití konkrétní povinnosti do trestního práva. Dovolací soud však uvedené námitky shledal jako nedůvodné a dovolání odmítl. V otázce závaznosti sportovních pravidel FIS odkázal Nejvyšší soud dovolatele na již uvedené rozhodnutí 25 Cdo 1506/2004, podle kterého pravidla chování pro lyžaře vydané Mezinárodní lyžařskou federací nejsou obecně závazným předpisem, avšak pro lyžaře na sjezdové trati jsou závazná a jejich porušení představuje porušení právní povinnosti vzniku škod. Pravidla FIS jsou prakticky jediným regulačním nástrojem tohoto sportu, protože žádná další obecná pravidla pro chování na sjezdovkách stanovena nejsou. Dále Nejvyšší soud ČR deklaroval, že lyžař je povinen přizpůsobit rychlost a způsob jízdy svým schopnostem a zkušenostem a celkové situaci na místě, jímž projíždí, aby měl možnost včas a v dostatečné vzdálenosti reagovat i na nenadálou překážku v jízdě. Pokud zaviněně nedodrží uvedená pravidla, lze u něj dovést porušení tzv. obecné prevenční povinnosti uložené každému podle § 415 OZ z roku 1964 nebo nedodržení potřebné míry opatrnosti. Způsobí-li takovým porušením z nedbalosti jinému těžkou újmu na zdraví, přichází v úvahu jeho trestní odpovědnost za trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 trestního zákoníku.¹⁶⁴

V poměrně nedávné době se Nejvyšší soud ČR zabýval případem, ve kterém snowboardista srazil lyžařku, přičemž při nárazu došlo k vážným zraněním lyžařky, kdy tato zranění si vyžádala opakované ambulantní lékařské ošetření a omezení poškozené na obvyklém způsobu života, a to necelý měsíc. Soud prvního stupně takto popsané jednání právně kvalifikoval jako přečin ublížení na zdraví z nedbalosti § 148 odst. 1 trestního zákoníku. Obviněný podal proti tomuto rozsudku odvolání, avšak Krajský soud v Hradci Králové ho jako nedůvodné zamítl. V podaném dovolání dovolatel zejména poukázal na skutečnost, že oba

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 2. 2010 sp. zn. 8 Tdo 68/2010.

soudy vycházely z tvrzení poškozené, ačkoliv oba znalci činní v dané věci připustili možnost vzniku zranění jiným způsobem. Podle Nejvyššího soudu není v přezkoumávané trestní věci sporu o tom, že mezi obviněným snowboardistou a poškozenou lyžařkou došlo na sjezdové trati ke vzájemnému střetu. Dále se rozhodně nelze ztotožnit s dovolacími námitkami, že ke zranění mohlo dojít i jinak. Výhrady obviněného v tomto směru zcela jednoznačně vyvracejí všechny provedené důkazy, včetně výpovědi jeho samého. Nejvyšší soud dále ve svém odůvodnění nezpochybňuje určitou míru zavinění ze strany obviněného. Podstatné totiž je, že to byl obviněný, kdo přijížděl ze shora a měl poškozenou alespoň zpočátku před sebou, což je z protokolu o jeho výpovědi v přípravném řízení patrné. Za této situace bylo tedy jeho povinností poskytnout před ním jedoucím lyžařům dostatečný prostor a předjíždět je s dostatečným odstupem, aby ani případný náhlý manévr před ním jedoucího lyžaře neskončil jejich vzájemným střetem. I kdyby tedy obviněný jen neodhadl počínání poškozené, která by místo jím předpokládané jízdy rovně udělala nečekaný oblouček doleva, náhle snížila rychlost apod., bylo by u něj možno dovozovat porušení pravidel FIS, a to přinejmenším pravidel č. 3 a 4, jelikož nezanedbatelnou příčinou kolize by byl právě nedostatečný odstup při předjíždění poškozené. Zároveň Nejvyšší soud dodává, že daná skutečnost však nepostačuje k tomu, aby byl obviněný uznán vinným přečinem ublížení na zdraví z nedbalosti. Podle něj se totiž soud prvního stupně, státní zástupce a ani obhájce obviněného nevěnovali žádnou pozornost všem znakům skutkové podstaty přečinu ublížení na zdraví z nedbalosti. Nejvyšší soud poté konstatuje, že důležitou povinnost podle § 148 odst. 1 trestního zákoníku není možné paušálně zaměňovat s obecnou prevenční povinností podle § 2900 občanského zákoníku, což však soudy v této trestní věci učinily. V odstavci 24 dále uvádí, že *„skutečnost, že mezi oba tyto instituty nelze klást rovnítko implicitně vyplývá přímo z trestního zákoníku, a to z konstrukce skutkových podstat závažnějších nedbalostních trestných činů, jako např. usmrcení z nedbalosti podle § 143 tr. zákoníku, těžkého ublížení z nedbalosti podle § 147 tr. zákoníku či obecného ohrožení z nedbalosti podle § 273 tr. zákoníku. Z nich je patrné, že méně závažná nedbalostní jednání, vedoucí ke škodlivému následku předvídanému jednotlivými skutkovými podstatami, která lze bezpochyby chápat také jako nedodržení obecné prevenční povinnosti, jsou postihována v odstavci prvním těchto ustanovení, zatímco porušením důležité povinnosti pachatel naplňuje již skutkovou podstatu kvalifikovanou podle odstavce druhého. Již z toho je zřejmé, že porušením důležité povinnosti (v přezkoumávané věci podle*

§ 148 odst. 1 tr. zákoníku) není každé porušení obecné prevenční povinnosti, nýbrž jen nedbalostní jednání mnohem hrubějšího rázu.“¹⁶⁵ Nejvyšší soud je proto toho názoru, že aby kdokoliv povstavení lyžaře nedodržením pravidel FIS porušil zároveň důležitou povinnost, musel by si na sjezdovce počínat riskantně až hazardérsky, jet zcela nepřiměřenou rychlostí v místech a za povětrnostních podmínek, které takovou jízdu rozhodně neumožňují, a to za současného výskytu dalších lyžujících osob. Jen tak by mohlo být z jeho bezohledné jízdy na první pohled patrné, že může jiného usmrtit anebo jej těžce zranit. S ohledem na výše uvedené Nejvyšší soud věc vrátil soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Výše uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky jsou významným judikaturním východiskem uplatňování trestněprávní odpovědnosti ve sportu. Předně lze uvést, že nejen v profesionálním, ale i v amatérském sportu může být porušení sportovních pravidel spojováno s porušením obecné prevenční povinnosti, které za předpokladu naplnění skutkové podstaty trestného činu zakládá trestněprávní odpovědnost sportovce.

8.1.1.1 Itálie – transpozice pravidel Mezinárodní lyžařské federace do právní normy

Za přílehlavé se jeví alespoň nastínit model, jenž v souvislosti se zimními sporty, nalezneme v Itálii. Jak již bylo uvedeno, v Itálii platí narozdíl od České republiky speciální zákon, jehož snahou je minimalizace počtu nehod v oblasti zimních sportů. Zákon Italské republiky ze dne 24. prosince 2003, č. 363, o bezpečnosti zimních sportů a sjezdového lyžování (v originále LEGGE 24 DICEMBRE 2003, N. 363 "Norme in materia di sicurezza nella pratica degli sport invernali da discesa e da fondo“) se stal bezprecedentním pionýrem kodifikace lyžařského sportu. Zmiňovaný zákon upravuje provoz lyžařských areálů, práva a povinnosti provozovatelů, volně převzatá ustanovení pravidel FIS, která regulují chování uživatelů sjezdovek, včetně případných sankcí v případě jejich porušení, odpovědnost v případě kolize s jiným uživatelem sjezdovek, legislativu ve prospěch osob se zdravotním postižením a adaptaci a soulad s regionálními a místními právními předpisy. Navíc od 1. 1. 2022 vstoupila na území Italské republiky v účinnost další důležitá pravidla pro uživatele sjezdovek a lyžařských

¹⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1372/2018.

tratí. Jedná se zejména o nutnosti zřízení tzv. pojištění odpovědnosti a povinné nošení ochranné přilby pro mladší 18 let.

Sjednání cestovního pojištění před tím, než se vydáte do zahraničí, je v dnešní době pro každého již samozřejmostí. Základem takového pojištění je vždy pojištění léčebných výloh a asistenční služby. Některé pojišťovny automaticky do cestovního pojištění zahrnují i tzv. pojištění odpovědnosti za škody způsobené třetí osobě, ovšem ne vždy tomu tak je. Od 1. 1. 2022 však musí mít každý uživatel sjezdovek v Italské republice uzavřené platné pojištění odpovědnosti, které kryje odpovědnost za škody nebo úrazy způsobené třetím osobám. Na takovou povinnost nahlížím pozitivně, neboť v případě vzniku újmy na zdraví mohou být odškodnění velmi vysoká. Takovéto sjednání není radno podceňovat, protože v případě absence platného pojištění hrozí dotyčnému odebrání skipasu a sankce ve výši 100 až 150 Eur. Pro vyznavače lyží, snowboardu, sáněk nebo bobů mladších 18 let dále platí povinnost používat ochrannou přilbu. Sankce za takové porušení se pohybuje také ve výši 100 a 150 Eur.¹⁶⁶

Pro účely této práce je potřeba zmínit i tzv. italský koncept odpovědnosti, jenž je založen na subsidiárně používané presumované odpovědnosti ve formě spoluzavinění rovným dílem. Tento koncept byl převzat z italského občanského zákoníku. Zmíněná presumovaná odpovědnost přichází v úvahu jenom v případech, kdy není možné určit odpovědnost osob, které byly účastníky nehody. Tato speciální odpovědnost byla zavedena zejména kvůli náročné rekonstrukci a dokazování zavinění při lyžařských nehodách.

Domnívám se, že na území České republiky není nutné speciální zákon opět navrhopvat a schvalovat, neboť schválení zákona nemusí nutně vést ke zvýšení povědomí o tom, jak se mají lyžaři na sjezdovce správně chovat. Podporuji větší informovanost návštěvníků lyžařských areálů s pravidly u vstupu na lyžařskou trať a zejména zdůraznění závaznosti těchto pravidel. Výhodou pravidel FIS je jejich přirozenost a srozumitelnost, zásady z nich vyplývající byly pouze kodifikovány. Nejedná se o žádné nové principy, které bychom nepoužívali při jízdě na kole, jízdě v autě nebo obyčejném přecházení vozovky. Jediná věc, která dle mého názoru může potenciálně zapříčinit zmatení lyžařů, je neexistence přednosti zprava při lyžování.

¹⁶⁶ <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2021-02-28;40>.

8.2 Kolektivní sporty

K nejvíce sportovním úrazům způsobených v důsledku jednání jiných sportovců dochází zejména při provozování kolektivních sportů. Jedná se typově o skupinu sportů s větším rizikem možnosti vzniku zranění způsobených samotnými sportovci mezi sebou, než je tomu u individuálních sportů. Hlavním důvodem je především fyzický kontakt mezi sportovci v průběhu hry, ačkoli se nejedná o její primární cíl. Ačkoli se část společnosti dívá na uplatňování trestní odpovědnosti v oblasti sportu spíše skepticky, je třeba si uvědomit, že v krajních případech je tento postih nezbytný. Nehovoříme zde o uplatnění trestní odpovědnosti při každém zranění sportovce způsobeného v důsledku jednání jiné osoby, ale pouze v případech zjevných excesů, kdy trestní právo působí jako *ultima ratio* s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe. Z hlediska nejrizikovějších kolektivních sportů lze uvést především fotbal, hokej, ragby a americký fotbal.

8.2.1 Fotbal

Fotbal patří mezi nejfrektovanější sporty, u kterých dochází ke zranění hráčů. Z velké části postačuje u způsobených zraněních uplatnění odpovědnosti dle disciplinárních předpisů, nicméně v krajních a nejzávažnějších případech je možné uplatnit i odpovědnost trestněprávní.

Prvním případem týkající se otázky trestněprávní odpovědnosti v kolektivním sportu se zabýval Nejvyšší soud České republiky v trestní věci sp. zn. 3 Tdo 1355/2006. Předmětem tohoto řízení bylo způsobení zranění jednoho fotbalisty druhým v průběhu mistrovského utkání. Obviněný při souboji o míč způsobil poškozenému tříštivou zlomeninu lýtkové kosti a přetržení deltového vazů u vnitřního kotníku levé nohy, což si vyžádalo hospitalizaci v nemocnici a téměř dvoutměsíční pracovní neschopnost. Okresní soud shledal obviněného vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon a upustil od potrestání obviněného, přičemž odkázal poškozeného s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Podané odvolání bylo krajským soudem zamítnuto, proto obviněný následně podal dovolání k Nejvyššímu soudu.¹⁶⁷

¹⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006.

Dovolatel v podaném dovolání provedený zákrok považoval ve fotbale za běžný, čemuž podle něho nasvědčuje i rozhodčím udělená žlutá karta. Zdůraznil, že se pouze snažil odehrát míč a ke zranění poškozeného došlo z důvodu nepředvídatelné kličky poškozeného. Obviněný dále argumentoval též svolením poškozeného jako okolností vylučující protiprávnost s tím, že osoba, která nastupuje do určitého zápasu (fotbalového utkání), musí zároveň počítat s tím, že jí může být způsobeno zranění, které může mít i závažný charakter. K této argumentaci státní zástupce uvedl, že fotbal má svoje pravidla, která je potřeba dodržovat a na dodržení těchto sportovních pravidel je podle něj dán společenský zájem. Ke všem výše uvedeným argumentům se následně vyjádřil Nejvyšší soud, který konstatoval, že účelem sportovních pravidel je zajištění určitého férového jednání a ochrana života a zdraví hráčů před jednáním, které vede ke způsobení zranění. Zároveň se ztotožnil s názorem státního zástupce, že na dodržování společenských pravidel je společenský zájem, a proto musí být jejich porušování sankcionováno. Nejvyšší soud pak ve svém rozhodnutí klade důraz na individuální posuzování porušených sportovních pravidel, neboť na základě individuálního posouzení je možné dojít k závěru, zda je nutné uplatnění trestněprávní odpovědnosti. Rovněž odmítl argumentaci, že lze trestní odpovědnost za způsobené zranění omezovat pouze na úmyslná jednání a připouští uplatnění trestní odpovědnosti i pro případy, u kterých došlo k jednání nedbalostnímu. Na základě výše uvedeného Nejvyšší soud potvrdil rozhodnutí okresního a krajského soudu, které obviněného shledaly vinným ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví.

Touto spornou otázkou se Nejvyšší soud ČR zabýval ve svém usnesení ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 7 Tdo 561/2016, tedy téměř po deseti letech. Jednalo se o fotbalovou amatérskou ligu a dle výroku o vině soudu prvního stupně se obviněný dopustil přečinu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 trestního zákoníku, a to tím, že skluzem atakoval poškozeného, který v daný okamžik „držel“ míč. Zavinění ve formě vědomé nedbalosti soud prvního stupně shledával v tom, že obviněný byl ligový hráč malého fotbalu a byl srozuměn se sportovními pravidly a s rizikovostí, a zejména s následky svého jednání. Odvolací soud následně rozsudek prvního stupně v celém rozsahu zrušil a zprostil obviněného obžaloby, neboť předmětný skutek neshledal trestným činem. Proti tomuto však podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného k Nejvyššímu soudu dovolání. V podaném dovolání odkázal na aktuální civilní judikaturu, podle

kteře nelze kařdē porušení sportovních pravidel považovat za jednání, které odporuje prevenční povinnosti (25 Cdo 493/2015) a na rozhodnutí Nejvyššího soudu, které porušení sportovních pravidel spojilo s porušením prevenční povinnosti ve vztahu k posuzování trestní odpovědnosti sportovců (8 Tdo 68/2010). Argumentace odvolacího soudu je však dle dovolatele ohledně aplikace zásady subsidiarity trestní represe a ohledně zavinění obviněného nepřiléhavá.

S názory dovolatele se však Nejvyšší soud neztotožnil, neboť podle něj je aplikace zásady subsidiarity trestní represe zcela na místě a v předmětném případě zcela postačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

8.2.2 Lední hokej

Z prostředí českého hokeje lze zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 5 Tdo 997/2002. V daném případě byl posuzován trestný čin ublížení na zdraví, kterého se měl obviněný hokejista dopustit tím, že v průběhu hokejového utkání udeřil schválně špičkou hokejky do obličeje útočníka druhého mužstva, přičemž v době tohoto jednání nemanipuloval s pukem, tedy došlo k němu mimo „zápal hry“. Zmíněný úraz si pak vyžádal dobu léčené nejméně 14 dní. Okresní soud shledal obviněného vinným a byl odsouzen k peněžitému trestu a stanovil mu náhradní trest odnětí svobody v délce dvou měsíců. Odvolání, které proti tomuto rozsudku podal obviněný, bylo krajským soudem zamítnuto. Proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný dovolání.

Pro naši problematiku je důležité uvést, že obviněný mimo jiné zpochybnil nesprávné hodnocení důkazů soudu prvního stupně, a to především k otázce subjektivní stránky trestného činu ublížení na zdraví, neboť obviněný podle jeho názoru spáchal tento čin v nevědomé nedbalosti. Tuto skutečnost přisuzoval zejména tomu, že hokej je rychlá a kontaktní hra, při které dochází ke zranění protihráčů, aniž by si hokejista v dané chvíli uvědomil, že může k tomuto zranění dojít.

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí upozornil, že dovolatel v podaném dovolání nezpochybnil právní závěry napadného rozhodnutí, nýbrž měl výhrady pouze proti správnosti skutkových zjištění, a proto dovolání odmítl, neboť nebyl dán dovolací důvod. I přes to se vyjádřil k otázce subjektivní stránky předmětného trestného činu, když konstatoval, že závěr soudu prvního stupně, který dovodil zavinění ve formě nepřímého úmyslu, považuje za správný. Takto usoudil

na základě jejich vzájemného postavení, kdy poškozený ležel na zemi a obviněný ho hokejkou udeřil v době, kdy byl puk mimo dosah a nebyl nikým napadán. Pro potřeby této práce je důležité vyzdvihnout právní názor Nejvyššího soudu, který konstatoval, že i přesto, že je lední hokej druh sportu, který se vyznačuje kontaktní hrou, bylo toto zranění chápáno jako překročení přípustné míry rizika, které každý hráč v hokeji podstupuje.¹⁶⁸

S argumentací nedostatku subjektivní stránky trestného činu se Nejvyšší soud vypořádal také v již v této práci zmíněném usnesení ze dne 10. 6. 2015, sp. zn. 8 tdo 418/2015. I v tomto případě byl obviněný soudem prvního stupně uznán vinným z přečinu ublížení na zdraví ve formě nepřímého úmyslu, kterého se dopustil tím, že v průběhu hokejového utkání, avšak mimo hru v nepřerušené hře, fyzicky napadl poškozeného, a to úderem hokejkou do úst. Tomuto však předcházela verbální neshoda a strkání mezi obviněným a poškozeným. Zároveň je potřeba doplnit, že za předmětný incident uložil rozhodčí obou aktérům trest.

Ani v tomto případě však Nejvyšší soud nedal za pravdu obviněnému a konstatoval, že soudy obou stupňů užily správnou právní kvalifikaci a dovolání usnesením odmít jako zjevně neopodstatněné. Ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud zdůraznil pravidla fair play, když uvedl, že „*žádný sport ani sportovní utkání nesmí být zneužívány k vyřizování osobních účtů anebo k úmyslnému vybíjení agresivity v rámci násilných úmyslných útoků proti zdraví a životu ostatních sportovců*“. Dále uvedl, že ani skutečnost, že rozhodčí dovolatele potrestal pětiminutovým trestem a trestem do konce utkání, není překážkou pro trestní postih za taková jednání: „*Disciplinární postih se může odrazit jen jako polehčující okolnost při ukládání trestu.*“ Na závěr Nejvyšší soudu označil podobná nesportovní a agresivní chování sportovců za společensky škodlivé případy, ve kterých je trestní represe nutná, neboť uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu není postačující.¹⁶⁹

V souvislosti se zraněním si dovoluji uvést alespoň dva zahraniční případy týkající se trestní odpovědnosti za zranění způsobená jiným hráčem. V případě R vs. Ciccarelli došlo k situaci, kdy byl uvedený hokejista naražen protihráčem na mantinel v průběhu hry poté, co bylo rozhodčím signalizováno postavení mimo hru. Poškozený již nestačil zastavit a v důsledku toho narazil obviněného na hrazení, ten na danou situaci reagoval tím, že jej třikrát udeřil do hlavy hokejkou. Za takovýto zákrok byl obviněný odsouzen k peněžitému trestu a trestu odnětí

¹⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 5 Tdo 997/2002.

¹⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 6. 2015, sp. zn. 8 tdo 418/2015.

svobody nepodmíněně v délce jednoho roku.¹⁷⁰ V případě Bertuzzi útočník udeřil tento útočník protihráče zezadu do hlavy a srazil jej na led takovým způsobem, že poškozený spadl nechráněně tváří na led a následně upadl do bezvědomí, přičemž v důsledku tohoto úderu a pádu mu bylo způsobeno několik fraktur na hlavě. Bertuzzi byl poté shledán vinným a odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody a peněžitému trestu ve výši půl milionu dolarů.¹⁷¹

8.2.3 Shrnutí

Posuzování trestní odpovědnosti v kolektivních sportech je s ohledem na výše uvedené možné aplikovat na situace, kdy v rámci hry dojde k závažnému porušení sportovních pravidel, které má za následek způsobení újmy na zdraví. Přitom tato trestněprávní represe je možná jak v případech úmyslného zavinění, tak v případech zavinění nedbalostního. Zároveň je nutné opakovaně zdůraznit, že každé porušení sportovních pravidel nutně nezakládá trestněprávní odpovědnost sportovce za sportovní úraz. Pokud jde o nedbalostní formu zavinění, ta souvisí s nedodržením obecné prevenční povinnosti podle § 2900 občanského zákoníku, která vyjadřuje požadovanou míru opatrnosti, jež vyplývá ze sportovních pravidel a běžného herního zápolení. Naopak úmyslné zavinění je spojováno se zákeřnými útoky, které se absolutně vymykají podstatě daného sportu. Budeme-li vycházet z výše nastíněného judikaturního vývoje, můžeme ke kontaktním sportům uzavřít, že trestněprávní odpovědnost sportovců za sportovní úraz je třeba posuzovat s přihlédnutím k nepřiměřenosti zákroku vzhledem ke konkrétní herní situaci. Pokud by se jednalo o zákrok, který by byl přiměřený a zároveň vyplynul z herní situace, nevykazoval by tento čin společenskou škodlivost, a to ani v případě porušení sportovních pravidel.

8.3 Bojové sporty

Bojové sporty by mohly být zařazeny v rámci uvedené kategorizace do skupiny individuálních sportů, ovšem vzhledem k jejich povaze se jimi budeme zabývat samostatně. Skupina bojových sportů zahrnuje celou škálu bojových stylů,

¹⁷⁰ srov. COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014, 52 a násl. ISBN 978-80-87576-88-5.

¹⁷¹ KLEIN, Jeff Z. *Sveve Moore Settles Lawsuit Against Todd Bertuzzi and Canucks* (online). Nytimes.com, 5. září 2014. Dostupné na <http://www.nytimes.com/2014/09/05/sports/hockey/steve-moore-settles-lawsuit-against-todd-bertuzzi-and-canucks-html>.

jako je například box, sumo, kick – box, taekwondo a MMA. I přes tento vysoký počet bojových umění je možné stanovit určité společné prvky, resp. posuzovat trestní odpovědnost až na výjimky podle podobného klíče.

V rámci těchto sportů dosahuje tělesný kontakt mezi sportovci nejvyšší možné intenzity a sportovci, kteří tento sport provozují, musí počítat s tím, že jim bude v průběhu zápasu způsobeno zranění, přičemž ke způsobení újmy na zdraví běžně dochází v rámci dodržení sportovních pravidel daného sportu. Z těchto důvodů není možné nahlížet na aplikování trestní odpovědnosti v kontaktních sportech tak, jako je tomu možné u jiných druhů sportů.¹⁷² Z charakteru bojových sportů je možné vyvodit závěr, že osoba, která se účastní daného bojového sportu, předpokládá, že jí může být způsobeno zranění, neboť vítězství v těchto zápasech je možné dosáhnout na body nebo tzv. knock – outem, což je situace, kdy bojovník již není schopen vzhledem k utrpeným úderům pokračovat v zápase. Míra rizika vzniku zranění je tedy při provozování bojových sportů podstatně vyšší, než při jakýchkoliv jiných sportech. S ohledem na výše uvedené bude uplatnění trestní odpovědnosti v důsledku způsobení zranění svému soupeři v těchto sportech pouhou výjimkou.

Čím dál větší popularity v rámci bojových sportů dosahuje především MMA, který je kombinací různých bojových disciplín. MMA má svá vlastní pravidla, avšak nedovolených technik v nich moc nenalezneme, neboť dovoleno je téměř veškeré bojové chování kromě technik, jejichž užití by bezprostředně ohrožovalo život soupeře nebo ty, které jsou v rozporu se společenským účelem sportu.¹⁷³ Pokud by i přesto došlo k naplnění všech znaků skutkové podstaty nějakého trestného činu uvedeného v trestním zákoníku, je namístě vyloučit možnou trestní odpovědnost, a to na základě přípustných rizik, s nimiž sportovci do zápasů nastupují. Samozřejmě s výjimkou případů, kdy dojde k zásadnímu překročení pravidel MMA a v důsledku tohoto jednání bude způsobena vážná újma na zdraví nebo smrt. Dodržování sportovních pravidel u jiných druhů sportů je pouze jedním z hledisek posuzování trestní odpovědnosti ve sportu, z hlediska bojových sportů a s přihlédnutím k jejich povaze se bude jednat o hledisko rozhodující. Nutno podotknout, že nelze striktně považovat porušení sportovních

¹⁷² COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 58 ISBN 978-80-87576-88-5.

¹⁷³ Mezi zakázané techniky patří například údery hlavou, kousání, píchání do očí, plivání na soupeře či dupání na soupeře, který je na zemi. Pravidla MMA jsou dostupné na: <http://www.mmaa.cz/pravidla>.

pravidel za překročení mezí přípustných sportovních rizik a hranic trestní odpovědnosti. K tomu Pinkava nastiňuje situaci, kdy může dojít k úderu, který byl sice veden v okamžiku po zaznění signálu ukončujícího zápas, nicméně vzhledem k charakteru tohoto sportu, jeho dynamičnosti a adrenalinu sportovec nestihne rychle zareagovat na toto ukončení a jeden úder ještě uskuteční. Pokud bychom se drželi striktního výkladu pravidel, jedná se o jejich zřetelné porušení, nicméně je třeba brát v potaz další významné skutečnosti, kam spadá například fáze zápasu, chování obou sportovců, fyzické rozpoložení atd., které mají vliv na jednání sportovce, resp. na jeho porušení pravidel.¹⁷⁴

Na základě těchto okolností lze vyvodit, že trestní odpovědnost se bude uplatňovat pouze ve výjimečných případech, čemuž nasvědčuje i fakt, že české právní prostředí dosud nenabídlo relevantní trestněprávní rozhodnutí. Zároveň však nelze trestní odpovědnost za způsobená zranění absolutně vyloučit, i přesto, že v současné době je drtivá případů řešena disciplinárně, nanejvýš v občanskoprávním řízení.

Ze zahraniční judikatury lze uvést případ *People vs. Fitzsimmons*. Zde v průběhu boxerského exhibičního zápasu došlo k usmrcení jednoho boxera druhým. V trestním řízení proti obviněnému boxerovi bylo konstatováno, že pokud existují platná pravidla hry a zúčastněné osoby s těmito pravidly souhlasí, pak v případě vzniku zranění nebo smrti v důsledku nešťastné události, je tato skutečnost omluvitelná. V tomto případě byl úder boxera shledán v rámci pravidel daného sportu a obviněný byl shledán nevinným.¹⁷⁵

Vzhledem k tomu, že v České republice zatím nebyla řešena trestněprávní odpovědnost sportovců za úraz způsobený při bojových sportech, lze uvést pro zajímavost rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 3 Tdo 111/2007, ve kterém se Nejvyšší soud zabýval použitím bojového umění ve společnosti a vyvodil závěr, že *„ovládá-li útočník určitý tzv. bojový sport či bojové umění na takové úrovni, aby je mohl uplatnit v praxi, pak není vyloučeno jejich použití vůči napadenému považovat za prostředek, jímž lze dosáhnout zvýšení intenzity útoku, a tedy i závažnosti způsobeného následku. Jestliže pachatel jedná s vědomím těchto skutečností, je možno dovodit přinejmenším jeho srozumění [§ 4*

¹⁷⁴ COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. s. 59. ISBN 978-80-87576-88-5.

¹⁷⁵ Srov. *People v. Fitzsimmons*, 4 A.D. 3d743 |Casetext Search + Citorator. *Casetext: Best Legal Research Software* / #1Rated [online]. Dostupné z: <https://casetext.com/case/people-v-fitzsimmons-4>.

*písm. b) TrZ] s tím, že poškozenému může způsobit i těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 89 odst. 7 a § 222 odst. 1 TrZ, zvláště pokud je jeho útok v uvedené kvalifikované podobě schopen přivodit závažné poranění nejen hlavy napadeného, ale též jiných částí jeho těla (např. kloubů, pažních kostí, kostí dolních končetin apod.). To platí i v případech, použije-li útočník údery či kopy karate, kde se dosahuje výsledného efektu údery holou (prázdnou) rukou či bosou nohou.*¹⁷⁶

8.3.1 Shrnutí

Na základě výše uvedených faktů lze dovodit závěr, že uplatnění trestní odpovědnosti v rámci bojových sportů, je značně problematické. Jde o druh sportu, který v sobě zahrnuje vysokou míru rizika vzniku zranění. Osoby, které do bojů vstupují a aktivně se jich účastní, si musí být vědomi této míry rizika, stejně jako faktu, že jim soupeř může způsobit újmu s vážnými či dokonce trvalými následky. Pokud i přes tyto skutečnosti tento druh sportu provozují, není možné se z jejich strany odvolávat na případnou odpovědnost dle občanského a trestního práva stejným způsobem, jako je tomu u jiných druhů sportů nebo jiných společenských činností.

Uplatnění trestní odpovědnosti bude z těchto důvodů možné zcela výjimečně, a to pouze na základě prokazatelného a závažného porušení pravidel daného sportu, na které nepostačuje postihnoutí dle disciplinárních předpisů. Lze tedy hovořit o jistých excesech v rámci daného bojového sportu.

Pokud bychom připustili trestní postih pro „obyčejné“ případy zranění v tomto sportovním odvětví, narušili bychom tím podstatu fungování těchto sportů. Vzhledem k tomu, že stát provozování těchto sportů nezakazuje a nereguluje jejich průběh, není možné takto vzniklá zranění trestat podle zásad trestání u zranění, která se objevují při běžných činnostech.

¹⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2007, sp. zn. 3 Tdo 111/2007.

9 Závěr

V předkládané práci byl především komplexní rozbor problematiky trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, tedy provázání dvou specifických oborů lidské činnosti, a to sportu a trestního práva. Přestože se jedná o téma velice aktuální, a to především v dnešní době neustále se zrychlujícího fenoménu sport, je toto téma v českém právním prostředí do určité míry opomíjené. Ovšem jistý posun oproti nedávné době spatřit můžeme. Spojení těchto dvou pojmů již totiž není pouze námětem sportovněprávní literatury, nýbrž o aktuálnosti svědčí především v této práci zmiňované judikaturní závěry.

Stěžejním cílem této práce bylo nalézt obecné hranice, kdy ve sportovním prostředí nastupuje trestní právo jako krajní prostředek ochrany nejdůležitějších právních statků a do jaké míry postačí škodlivá jednání sportovců postihovat v rovině disciplinární na základě sportovních pravidel. Daná problematika byla zkoumána z hlediska autonomie sportu, možností sportovních pravidel a z pohledu trestního práva. Téma této práce je úzce spjato s preferovaným způsobem sankcionovat sportovce na základě sportovních pravidel, s principem *ultima ratio* a zásadou subsidiarity trestní represe, která je obsažena v § 12 odst. 2 trestního zákoníku. Jedná se o materii, ve které doposud panuje velké množství nejasností a nalezení jasné odpovědi, která by komplexně obsáhla celou problematiku v současném stavu, je nemožné. Tato skutečnost je dána především tím, že na jedné straně stojí zájem společnosti na ochranu těch nejdůležitějších statků, tedy života a zdraví sportovců a na straně druhé celospolečenský zájem podporovat sport.

Z dostupných zdrojů je vidět, že při posuzování a uplatňování nejenom trestní odpovědnosti v oblasti sportu, hrají významnou roli sportovní pravidla daného sportovního odvětví. Na dodržování sportovních pravidel bylo již ve starověku nahlíženo jako na měřítko odpovědnosti sportovce za způsobený úraz. V současné době jsou sportovní pravidla spojována s dodržením obecné prevenční povinnosti podle ustanovení § 2900 občanského zákoníku. Dle tohoto ustanovení je povinností každého počínat si při svém jednání tak, aby nedocházelo nedůvodně k újmě na životě a zdraví jiného. Důležité je připomenout, že dle závěrů Nejvyššího soudu ČR se tato povinnost váže jak na profesionální, tak i na amatérské sportovce. Porušení sportovních pravidel je považováno za nedodržení požadavku náležité obezřetnosti, které je základním předpokladem pro dovození nedbalostní formy zavinění. Domnívám se však, že sportovní pravidla nemají své místo při

sportovních činnostech, které se konají neorganizovaně a především spontánně. Při takto vykonávaných sportech bude měřítkem pro nastolení odpovědnosti pouze princip dodržení náležité opatrnosti bez návaznosti na ona sportovní pravidla.

Při posuzování trestněprávní odpovědnosti sportovce za způsobený sportovní úraz je nutné vždy přihlídnout k přiměřenosti či nepřiměřenosti onoho zákroku ve vztahu ke konkrétní herní situaci. Proto každé porušení sportovních pravidel automaticky nezakládá trestněprávní odpovědnost sportovce. Při posuzování daného zákroku je potřeba vždy zkoumat jeho sílu a přiměřenost k herní situaci. Potom je v takových případech vhodné uplatnit výše zmiňovanou zásadu podle § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

Zcela odlišně nahlížíme na údery a zákroky, které se absolutně vymykají hře a nemají se sportem samotným nic společného. Takováto jednání sportovců označujeme za společensky škodlivá a trestní represe je zcela na místě, neboť pouze disciplinární postih není dostačujícím prostředkem ochrany života a zdraví sportovců.

Pokud jde o aplikaci principu *ultima ratio* a zásady subsidiarity trestní represe je třeba uzavřít, že trestněprávní odpovědnost lze uplatnit, dojde-li v průběhu hry k hrubému excesu ze sportovních pravidel nebo z běžného sportovního zápolení, a to zároveň za předpokladu, že sportovní pravidla daného sportu nejsou schopna se s takovým jednáním sama náležitě vypořádat.

Sportovní pravidla ale nejsou jediným kritériem pro uplatňování trestní odpovědnosti ve sportovní oblasti, dalším klíčovým faktorem je tzv. sportovní riziko, nebo-li míra nebezpečí vzniku zranění. Sportovci takovéto riziko podstupují v podstatě v každém sportovním odvětví, avšak při bojových a kontaktních sportech je míra nebezpečí vzniku zranění daleko větší. Právě tato skutečnost znamená, že s uplatněním trestněprávní odpovědnosti se v těchto sportech v praxi téměř nesetkáváme, což však nelze zdůvodnit žádnou zákonem upravenou okolností vylučující protiprávnost. Aplikace svolení poškozeného upravenou v § 30 trestního zákoníku jsme v souvislosti se sportovními úrazy vyloučili a uplatnění přípustného rizika dle § 31 trestního zákoníku je omezeno pouze na oblast profesionálního sportu. Podmínka kvalifikovaného subjektu není splněna ani, pokud profesionální sportovec vykonává sportovní činnost v rámci soukromých aktivit.¹⁷⁷

¹⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze 17. 7. 2019, sp. zn. 6 Tdo 425/2019.

Jinak tomu tak je u okolností vylučujících protiprávnost v zákoně neuvedených, které naopak aplikovatelné na případy sportovních úrazů jsou. Jedná se o sportovní riziko a výkon dovolené činnosti. Zároveň je však zapotřebí dodat, že tento názor zastává pouze sportovněprávní doktrína a trestní judikatura tento názor prozatím výslovně nepotvrdila.

Závěrem lze konstatovat, že při posuzování předpokladů trestněprávní odpovědnosti sportovců, je nutné vždy přihlížet k faktu, že sport je vnímán jako společensky prospěšná činnost. Jako podstatné z mého pohledu je i to, že stanovit jednotné předpoklady při posuzování trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy není vhodné, a to především s přihlédnutím k obrovské škále a rozmanitosti sportovních disciplín. Tento přístup zastává i aktuální trestní judikatura, ve které můžeme spatřit rozdílný přístup nejenom v rámci kategorizace sportu, ale především v každém jednotlivém případě, a to vždy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem.

Resumé

The thesis primarily focuses on issues of athletes and their criminal liability for sports-related injuries, therefore it deals with an interconnection between sports and criminal law. In the era of the ever-accelerating sport phenomenon, this topic is somehow neglected in the Czech legal system. However, some progress has been made in recent times. It is no longer only the issue of sports-legal literature, the jurisprudence conclusions mentioned in this thesis also testify to its relevance.

The aim of the thesis is to find general boundaries between the use of criminal law and the use of penalty at the disciplinary level based on sports rules. The issue is examined from three points of view: the autonomy of sport, the possibilities of sports rules and criminal law. The topic of the thesis is closely related to the preferred way of sanctioning athletes based on sports rules, to the principle of ultima ratio and to the principle of subsidiarity of criminal repression, which is found in § 12 paragraph of the Criminal Code. There is still a lot of ambiguity and it is impossible to find a clear answer that would cover the entire issue. This is mainly due to the fact that, on the one hand, society has an interest in protecting what is the most important - the life and health of athletes, and on the other hand, there is an interest in supporting sports.

It is clear from the available sources that the sports rules of a certain sports sector play an important role in the assessment and application of not only criminal liability. In ancient times, compliance with the rules was viewed as a measure of the athlete's responsibility for the injury caused. Currently, sports rules are associated with compliance with the general preventive duty according to § 2900 of the Civil Code. According to this, it is everyone's duty to act in such a way as not to harm someone else's life and health without reason. It is important that this obligation applies to both professional and amateur athletes according to the conclusions of the Supreme Court of the Czech Republic. Violation of sports rules is considered a failure to appropriate prudence, which is a basic assumption for the negligent form of fault. In my opinion sports rules have no place in sports activities that are unorganized and spontaneous. For such unorganized sports activities, the criterion for liability will only be following the rules of appropriate caution with no reference to the sports rules.

When assessing an athlete's criminal liability for a sports injury, it is always necessary to take into account the appropriateness or inappropriateness of the intervention in relation to a specific sports situation. Therefore, every violation of sports rules does not automatically establish the athlete's criminal liability. When assessing each situation, it is always necessary to examine the strength and appropriateness of the intervention to the sports situation. Then, it is appropriate to apply the above-mentioned principle according to § 12, part 2 of the Criminal Code.

It is different with interventions that have absolutely nothing to do with the sport itself. We describe such behavior as socially harmful. Criminal repression is completely appropriate, as the disciplinary punishment itself is not sufficient enough to protect the life and health of athletes.

With regard to the application of the principle of ultima ratio and the principle of subsidiarity of criminal repression, criminal liability can be applied if a serious violation of sports rules occurs or as a result of ordinary sports competition if the sports rules can't deal with such behavior themselves.

However, sports rules are not the only criterion for the application of criminal liability in the sports field. Another key factor is so-called sports risk, or the risk of injury. Athletes basically take such a risk in all sports, however the risk of injury in combat and contact sports is much bigger. This fact means that in practice we hardly ever record the application of criminal liability in these sports which cannot be justified by any legally regulated circumstances excluding illegality. The application of permission of the injured party which is modified in § 30 of the Criminal Code was excluded due to sports injuries. The application of potential risk according to § 31 of the Criminal Code is limited only to a field of professional sports. The condition of a qualified entity is not fulfilled even if a professional athlete preforms sports activities as part of private activities.

It is different with circumstances excluding illegality not mentioned in the law, which, on the other hand, are applicable to cases of sports injuries. This is a sports risk and the act of permitted activity. However, it is necessary to add that this opinion is held only by the doctrine of sports law and criminal jurisprudence has not explicitly confirmed this opinion yet.

In conclusion, it can be summarized that when assessing the assumptions of criminal liability of athletes, it is always necessary to take into account the fact that sport is viewed as a socially beneficial activity. From my point of view, it is inappropriate to establish uniform assumptions when assessing the criminal liability

of athletes for sports injuries, especially taking into account the huge range and diversity of sports disciplines. This approach is also supported by current criminal jurisprudence, which applies a different approach not only within the categorization of sports, but above all in each individual case, where specific circumstances are always taken into account.

Seznam použitých zdrojů

Monografie, komentáře, učebnice

COUFALOVÁ, Bronislava, PINKAVA, Jan, POCHYLÁ, Veronika. *Trestněprávní odpovědnost ve sportu*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-88-5.

ČORBA, Jozef et al. *Otázky sportovního práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2008. ISBN 978-80-904024-1-6.

GÁBRIŠ, T. *Športové právo*. Žilina: Eurokódex, 2011. ISBN 978-80-89447-52-7.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva. 5. vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-233-2.

HAMERNÍK, Pavel. *Sportovní právo s mezinárodním prvkem*. Praha: Auditorium, 2007. ISBN 978-80-903786-1-2.

HOMÉROS: *Ilias*, Prekl. Okál M. Bratislava 1962.

HRUŠKA, Jiří, HRUŠKA, Pavel. *Aplikace norem trestního práva v oblasti sportu v ČR*. Trestní právo. Praha: WoltersKluwer, 2013, č. 1. ISSN 1211 2860.

CHOUTKA, Miroslav. *Teorie sportu*. Praha: Univerzita Karlova, 1988.

JĘDRUCH, S. *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu*, Warszawa: Wydawnictwo prawnicze, 1972.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 6. aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3.

JURKA, Helena. *Právní úprava profesionálního sportu v České republice a zahraničí*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-883-4.

KUKLÍK, Jan. *Sportovní právo*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-28-5.

KRÁLÍK, Michal. *Civilní a trestní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-127-4.

KRÁLÍK, Michal. *Civilní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-099-4.

KRÁLÍK, Michal. *Právo ve sportu*. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 8071795321.

KUBÍČEK, Jiří. *Sport a právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6040-1.

LISSE, Luděk. *Sportovní právo: rozhodování sporů v oblasti sportu v ČR*. V Praze: C. H. Beck, 2020. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-789-7.

MAISNER, Martin, DOUBRAVA Petr, JANÁK Jiří, VLACHOVÁ Barbora, DOMBROVSKÁ Michaela. *Základy sportovního práva*. Praha: C. H. BECK, 2019. ISBN 78-80-7400-744-6.

- PLATÓN. *Zákony*. Oikoymenh, překlad NOVOTNÝ, František, druhé vydání, 1997.
- PRUSÁK, Jozef. *Šport a právo: (Úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe)*. Bratislava: Šport, 1984.
- SAWICKI, J.: *Tajemství paragrafů*, Orbis, Praha, 1970.
- SAWICKI, J. *Soudci, omyly a paragrafy*. Praha: Orbis, 1966.
- SÁDOVSKÝ, Stanislav. *Právní aspekty násilí ve sportu*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1836-4.
- SLUKA, Tomáš. *Profesionální sportovec: (právní a ekonomické aspekty)*. [Praha]: Havlíček Brain Team, 2007. ISBN 978-80-903609-5-2.
- SOLNAŘ, Vladimír, CÍSAŘOVÁ Dagmar, FENYK Jaroslav. *Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání*. Praha: LexisNexis, 2004. ISBN 8086199746.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

Odborné články

- BARTOŠÍKOVÁ. Radka. Přípustné riziko, aneb na co vše je potřeba brát v praxi zřetel. *Trestněprávní revue*, č. 2/2020.
- BECK, C. H. *Změny na sjezdovkách mají zvýšit bezpečnost lyžařů*. *Právní zpravodaj* 12/2010.
- GARDINER, S., FELIX, A. *Juridification of the Football Field Strategies for Giving Law the Elbow*, *Marquette sports Law Journal* 189, 1995, 5 (2).
- HORA, J. *K otázce trestní odpovědnosti hráčů při sportovních úrazech*, *Acta Universitatis Carolinae Gymnica*, 1979, Vol 15, č. 1.
- CHOUTKA, Miroslav. *Sport jako společenský jev*. *Teorie a praxe tělesné výchovy*, 1973, č. 4.
- LIBEŇSKÝ, J., FIALA, V., *Některé základní pojmy teorie tělesné výchovy*. *Teorie a praxe tělesné výchovy*, 1961, č. 9.
- LUKÁŠOVÁ, Marcela. *Institut svolení poškozeného a jeho uplatnění nejen v judikatuře*. *Trestněprávní revue*, č. 3/2019.
- KLAPAL, Vít. *Svolení poškozeného jako okolnost vylučující protiprávnost*. *Trestněprávní revue*, č. 10/2005.
- KOCINA, Jan. *Přípustné riziko ve sportu*. *Bulletin advokacie*, č. 1-2/2016.
- KRÁLÍK, M. *Sportovní legislativa a její význam v současném právním světě*. *Právní rozhledy*. 2001, roč. 9, č. 1.
- KRÁLÍK, Michal. *Několik poznámek k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy*. *Právní rozhledy*, č. 15/2006.

KRÁLÍK, Michal. *Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinního vývoje*, Časopis pro právní vědu a praxi 2/2006.

KRÁLÍK, Michal. *Komparativní pohled soudobé právní doktríny a soudní praxe na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy (vybrané otázky)*. Bulletin advokacie. 2006, č. 9.

Právní předpisy

Usnesení č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 60/2000 Sb., o ochraně olympijských symbolik, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon.

Zákon Italské republiky ze dne 24. prosince 2003, č. 363, o bezpečnosti zimních sportů a sjezdového lyžování.

Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu.

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 12. 1974, Walrave and Koch v Union Cycliste Internationale, Case 36/74.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. května 1978, sp. zn. 10 Co 190/76.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. 12. 1995, Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, C-415/93.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. prosince 2002, sp. zn. 5 Tdo 997/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. prosince 2003, sp. zn. 25 Cdo 1960/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. února 2005, sp. zn. 25 Cdo 1506/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2007, sp. zn. 3 Tdo 111/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. března 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. října 2007, sp. zn. 3 Tdo 510/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. prosince 2008, sp. zn. 7 Tdo 1057/2008.
Rozsudek Okresního soudu v Blansku ze dne 26. října 2010, sp. zn. 77 C 353/2009.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. února 2010, sp. zn. 8 Tdo 68/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. listopadu 2012, sp. zn. 25 Cdo 4287/2011.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. května 2015, sp. zn. 25 Cdo 493/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. června 2015, sp. zn. 8 Tdo 418/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2016, sp. zn. 7 Tdo 561/2016.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. července 2019, sp. zn. 6 Tdo 425/2019.

Internetové zdroje

10 FIS RULES FOR CONDUCT, Fédération Internationale de Ski (FIS). [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné na: https://assets.fis-ski.com/image/upload/v1536910200/fisprod/assets/en_FIS_Rules_for_Conduct_and_Environment.pdf

Česká technická norma „Značení a zabezpečení v zimním středisku“ ČSN 01 8027, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. [online]. [cit. 2020-04-20] Dostupné na: <https://www.mmr.cz/getmedia/9caa180b-2759-43c4-bf9b-9a313663dd5f/CSN-018027-ed2.pdf?ext=.pdf>

Důvodová zpráva k poslaneckému návrhu zákona č. 648/2012 Sb., o bezpečném pohybu při lyžování, snowboardingu a jízdě na jízdním kole, Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2012. Sněmovní tisk 648/0, 6. volební období.

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Evropská charta sportu [online]. Rada Evropy, 1992 [cit. 2021-02-08]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>.

Hráči New Orleans dostávali v NFL odměny za zranění protihráčů [online]. Hospodářské noviny, 2012 [cit. 2021-02-08]. Dostupné na: <https://ihned.cz/ostatni-sporty/c1-54908840-hraci-new-orleans-dostavali-v-nfl-odmeny-za-zraneni-protihracu>.

Kodex sportovní etiky [online]. Rada Evropy, 1992 [cit. 2021-02-08]. Dostupné na: <https://www.msmt.cz/sport/kodex-sportovni-etiky>.

Stan Mikita a další trpící ikony. Zničil hokej život i jim? [online]. iDnes.cz, 2019 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hokej/nhl/stan-mikita-mozek-otresy-poskozeni-pitva-neurodegenerativni-onemocneni-mozku-cte.A190917_202810_nhl_ten.

<https://agenturasport.cz/>

